

Jæi, je eller æ

– holdninger til standardspråk og dialekt i NRK

Siri Sølberg Heli

Masteroppgave ved Humanistisk fakultet,
Institutt for Lingvistiske og Nordiske studier (ILN)

Universitetet i Oslo

Høsten 2011

© Siri Sølberg Heli 2011

www.duo.uio.no

Trykk: Grafisk Senter, Oslo

Jæi, je eller æ
– holdninger til standardspråk og dialekt i NRK

Masteroppgave i nordisk språk

*Why can't the English teach their children
how to speak?*

*Norwegians learn Norwegian,
the Greeks are taught their Greek.*

(Sitert fra Vinje 1993: 203).

Innholdsliste

Forord	9
Sammendrag	11
1 Innledning og problematisering	13
1.1 NRK-organisasjonen	14
1.2 Metode	15
1.2.1 Valg av informanter og gjennomføring av intervjuer	16
1.2.1.1 Anonymisering	16
1.2.2 Valg av informanter og gjennomføring av spørreundersøkelse	17
1.2.2.1 Utforming av spørsmål	17
1.2.2.2 Distribusjon av spørreundersøkelse	18
2 Begrepet standardtalemål – definisjon og avklaring	19
2.1 Finnes det et standardtalemål?	24
2.2. Oppsummering	26
3 Norge som dialektalt landskap	27
3.1 Hva menes med dialekt?	28
4 NRKs formelle språkarbeid	30
4.1 25% nynorsk	31
4.2 Språkreglene fra 1982	31
4.3 Språkreglene fra 1996	33
4.4 Språkreglene fra 2002	33
4.5 Språkreglene fra 2007	34
4.6 Hva forstår språkreglene med standardspråk og dialekt?	35
5 NRK som normeringsinstitusjon	37
5.1 Norge vs. Europa	38
6 Spørreundersøkelse om NRK-ansattes holdninger til språk	41
6.1 Marienlyst	42
6.1.1 Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?.....	43
6.1.2 Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?	43
6.1.3 Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programmannsører bør bruke?	43
6.1.4 Reglene nevner spesifikt nyhetsopplere og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?	44

6.1.5 Hva synes du er viktigst?	45
6.1.6 NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?	46
6.1.7 Oppsummering Marienlyst	46
6.2 Distriktskontorene	48
6.2.1 Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?.....	48
6.2.2 Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?	49
6.2.3 Hvilket språk synes du nyhetsopplere, journalister og programledere i lokale sendinger bør bruke?	51
6.2.4 Hvilket språk synes du nyhetsopplere (lokale sendinger) og programannonsører bør bruke?	53
6.2.5 Reglene nevner spesifikt nyhetsopplere og programannonsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?	58
6.2.6 NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?	60
6.2.7 Oppsummering distriktskontorene	61
7 Standardspråkbrukere i NRK	63
7.1 Bokmålsbrukerne	63
7.2 Nynorskbrukerne	65
7.3 Enigheter og uenigheter	67
8 Dialektbrukere i NRK	69
8.1 Ingerid Stenvold	69
8.2 Nora Thorp Bjørnstad	71
8.3 Fellestrekk og analyse	72
9 Publikumsundersøkelsen	75
10 Konklusjon	77
10.1 Positive holdninger til nye språkregler	77
10.2 Negative holdninger til nye språkregler	78
10.3 Veien videre	79
Litteraturliste	81

Vedlegg

1. Språkregler i NRK (1982)	87
2. Språkregler i NRK (1996)	92
3. Språkregler i NRK (2002)	94
4. Språkregler i NRK (2007)	96
5. Skjema til spørreundersøkelser gjort blant ansatte i NRK	
a. Holdninger til språk i NRK, Marienlyst	98
b. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene	101
6. Spørreundersøkelser gjort blant ansatte i NRK (spørsmål og svar)	
a. Holdninger til språk i NRK, Marienlyst	104
b. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene 1	110
c. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene 2	133

Forord

Endelig! Etter ni og et halvt år med semesterkort fra Universitetet i Oslo i lomma, ser jeg ikke bare lyset i tunnelen, men veien som fortsetter på andre siden av den. Og selv om jeg kommer til å savne studentrabatt på bussen, er det godt å løfte noen kilo bort fra skuldrene og puste ut. Da jeg de siste årene har prøvd å kombinere jobb og studier, noe som tidvis har gitt meg lite fritid og konstant dårlig samvittighet, ser jeg nå frem til å kunne ta fatt på nye prosjekter som kanskje utfordrer andre sider av meg og gir meg nye, spennende erfaringer. (Og ikke minst bare det å kunne krølle meg sammen i sofakroken med en god bok og en stor kopp te uten å føle på at det er noen annet jeg heller skulle gjort – eller lest.)

Det har vært en lang, men spennende reise. Fra å som 19-årig nyklekket student flytte til hovedstaden og begynne på jusstudier til jeg nå 28 år gammel leverer min masteroppgave i nordisk språk og forhåpentligvis får min etterlengtede lektortittel, har det skjedd mye. En del av det man erfarer langs tjuårenes landevei er ikke verdt å nevne i en slik setting, men at det i løpet av disse årene har skjedd en endring i mitt akademiske veivalg, er både tydelig og signifikant. Jeg har alltid hatt en forkjærlighet for historie, litteratur og språk, så det at min masteroppgave nå ikke foreligger i juss, men i nordisk, er nok for mange ikke spesielt overraskende. For min egen del er det faktisk mer overraskende at den foreligger i nordisk språk og ikke litteratur, som jeg selv var ganske sikker på da jeg en høstdag i 2005 bestemte meg for å skifte studieløp. At valget falt på språk og et tema innenfor normeringspolitikken, beror nok både på mine egne erfaringer som innflyttet dialektbruker i hovedstaden og den interessen for emnet som ble vekt da jeg tok faget Språknormering og språkplanlegging i Norden og fikk en engasjert professor i Svein Lie. Ellers har språk og dialekter alltid vært et interessefelt og mitt engasjement har i løpet av studietiden bare vokst seg sterkere.

Underveis i arbeidet er det flere personer som har hjulpet meg og bidratt til at denne oppgaven er kommet i stand – jeg skylder dere alle en stor takk. Spesielt vil jeg trekke frem min veileder ved ILS, førsteamanuensis Unn Røyneland, for hennes tålmodighet med en hobbymasterstudent (som i innspurten, må innrømmes, har sviktet i å la seg veilede), Lars Anders Kulbrandstad for lån av materiale fra NRKs holdningsundersøkelse, samboeren min for hjelp med grafisk utforming av tallmaterialet og for å ha gitt meg små spark i baken når jeg har trengt det (selv om det gjorde vondt der og da) og sjefene mine både på videregående

og privatistkolen for å ha lagt til rette for at jeg i innspurten har fått kjempeflinke vikarer (takke til dere, Lars og Tor Gunnar!) og noen dager fri fra jobb til å skrive. Det har uten tvil vært avgjørende. Ikke minst vil jeg også sende mine takksigelser til informantene ved NRK; uten dere ville det ikke vært noen avhandling – og uten deres stridigheter ingen debatt å skrive den om. Takk.

En spesiell hilsen rettes til Ingerid Stenvold og Nora Thorp Bjørnstad som har latt meg bruke deres erfaringer som utgangspunkt for denne oppgaven. Sporty gjort av dere - og jeg er svært takknemlig!

Eventuelle feil, misforståelser og andre uregelmessigheter er ene og alene mitt ansvar.

Oslo, november 2011

Siri Sølberg Heli

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker hvilke holdninger som innad i NRK finnes i forhold til bruk av standardspråk og dialekt. Sentralt står de nye språkreglene fra 2007 hvor kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas åpner for en videre bruk av dialekt spesielt i distriktssendingene, men også i riksdekkende radio og fjernsyn. Bestemmelsen om at man kan få innvilget unntak fra hovedregelen om bruk av standardspråk i nyhetssendinger og programannonsering, såkalt hallo-tjenesten, blir også debattert. Bakgrunnen for oppgaven er det ordskiftet som raste etter at Ingerid Stenvold var den første som fikk innvilget slik dispensasjon fra reglene.

Før resultat av undersøkelsene presenteres, går oppgaven, i håp om å klargjøre enkelte begreper og diskusjoner, inn på debatten rundt standardtalemålets eksistens og begrepets betydning. Debatten presenteres her i lys av de diskusjonene som har pågått rundt NRKs språkregler og spesielt da i kjølvannet av endringene fra 2007. Avslutningsvis antydes endringer og tiltak som det ut fra mine undersøkelser er hensiktsmessig eller ønskelig å gjennomføre i NRK.

Kort oppsummert fant undersøkelsene at det blant de ansatte hersker en viss splittelse i synet på bruk av standardisert tale og dialekt både i distriktssendinger, men spesielt i de riksdekkende sendingene. Etter innføring av de siste språkreglene i 2007, har to personer fått dispensasjon fra reglene om bruk av standardisert tale i riksdekkende nyheter, noe som til dels har skapt sterke reaksjoner.

Undersøkelsene gjort av studenten tyder også på et holdningsskille mellom et standardspråklig Marienlyst på den ene siden og mer dialektvennlige distriktskontor på den andre. Unntaket er de områdene hvor nynorsken står sterkest; her tyder studien på en konservativ holdning, mulig influert av frykten for at nynorsken skal miste terreng.

Det presiseres at oppgaven ikke søker å ta stilling til hva som er god/dårlig språkbruk eller hvilke leire som har rett, men kun undersøker hvilke holdninger som finnes og prøver å kartlegge disse.

1 Innledning og problematisering

”Vanvittig å la Ingerid Stenvold snakke dialekt” stod det å lese på Tromsøavisen Nordlys’ nettsider senhøsten 2009. Stenvold hadde søkt om og fått godkjent sitt ønske om å fravike reglene om at programledere i nyhetssendinger skulle bruke et standardisert bokmål eller nynorsk, og språkprofessor Finn Erik Vinje var i harnisk. 120 år etter at vi fikk to likestilte skriftspråk her i landet, og 60 år etter at Stortinget for første og siste gang formulerte regler for uttale (”den nye tellemetoden”), var debatten om hvorvidt man faktisk skulle kunne pålegge noen å bruke disse normerte språkene eller selv velge sitt talemål i etermediene i gang. Som innflyttet dialektbruker i hovedstaden, trigget dette utsagnet og denne debatten min interesse og ideen til masteroppgave var født.

Som nevnt har norsk språk to målformer, bokmål (tidligere riksmål) og nynorsk (tidligere landsmål). Det var med jamstillingsvedtaket i 1885 (Almenningen mfl. 2002: 87) Stortinget vedtok at de to skriftspråkene skulle være likestilte, noe de (i hvertfall på papiret) har vært siden. (De fleste nordmenn kan nok enes i at de i praksis har fått noe ulik status, men det er en helt annen historie og faller utenfor rammene for denne oppgaven å diskutere. Heldigvis.) Begge disse målformene er normert og følger faste regler.

Muntlig har vi derimot ikke hatt tradisjon for samme type normering, noe som har gitt oss et hav av geografiske, sosiale og etnisk fargede dialekter (som stadig er i utvikling). Til daglig har nordmenns språk vært en privatsak og bruk av sin egen dialekt det naturlige valget. Vi trenger ikke dra lenger enn til våre nordiske naboland Sverige og Danmark (Omdal) for å se at Norge generelt er et meget dialekt- og talemålsvarietetsvennlig land. Faktisk er det kun én gang myndighetene har lagt seg opp i hvordan folk snakker og prøvd å normere talemålet; ved innføringen av ny tellemåte i 1951 – et pålegg som den dag i dag ennå ikke har fått fullt fotfeste i befolkningen (Almenningen mfl. (red.) 2002: 129). Likevel har det oppstått en idé om et standardisert eller normert talemål basert på de to skriftspråkene, såkalt standardisert eller normalisert bokmål/nynorsk (dette diskuteres nærmere i kapittel 2). I NRK har det tradisjonelt vært stemning for bruk av dette standardiserte språket (mer om dette i kapittel 4) og i de nåværende språkreglenes punkt 1.1 finner vi denne regelen: ”I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk

(...).” På bakgrunn av dette har NRK hatt ord på seg for å være normeringsinstitusjon nummer én her til lands.

Da nyansatt kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas i 2007 presenterte NRKs nye språkregler (Fordal 2009), ble det i større grad enn før åpnet for bruk av dialekter og særegne talemåter også av rikskringkastingens eterstemmer: ”2.5 NRK skal spegle mangfoldet i det norske språket, også når det gjeld dialektbruk og uttale som er farga av andre språk” (Språkreglar i NRK 2007). Også i nyhetssendinger og programinformasjon (”hallo-tjenesten”) ble det nå åpnet for bruk av annet talemål enn det standardiserte: ”Redaktørane kan gjere unntak (...)”. Slike unntak er nå for første gang gitt, noe som ikke har gått upåaktet hen blant den språkbevisste delen av befolkningen (mer om dette senere.) Språkreglene og deres konsekvenser har blitt behørig debattert både i fagkretser og i media, og flere toneangivende språkfolk har vært med og satt dagsorden.

Denne avhandlingen tar sikte på å kartlegge hvilke holdninger som nå foreligger innad i NRK med tanke på de nye språkreglene. Den skal ikke ta standpunkt, men kun gi en oversikt over status quo nå, noen år etter innføringen. Det er da spesielt unntaket i punkt 1.1 og formuleringen i punkt 2.5 som står sentralt. Spørsmålene jeg søker å finne svar på er hvorvidt de nye språkreglene innad i NRK blir oppfattet som den revolusjonen media har fremstilt de som og hvilke holdninger som faktisk finnes til bruk av standardspråk og dialekt internt i selskapet. Jeg søker også å finne svar på om det er forskjeller i holdninger sentralt, på Marienlyst, og lokalt, ute i distriktskontorene.

1.1 NRK-organisasjonen

For å forstå hvorfor jeg har foretatt de valgene i henhold til informanter som jeg har gjort, må man vite litt om hvordan NRK er organisert. Her vil jeg ikke komme med en utfyllende oversikt, men bare tegne opp det bildet som er nødvendig og relevant i forhold til denne oppgaven.

Hele organisasjonen ledes av kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas. Han har kontor i Kringkasting- eller Radiohuset (”Det hvite hus”) på Marienlyst. Det er på Marienlyst NRKs hovedkontor er plassert, og det er her de fleste landsdekkende sendingene både i radio og TV

produseres. Marienlyst består i tillegg til det kjente, hvite Radiohuset også av Fjernsynshuset, samt flere andre, mindre bygg.

I tillegg til hovedkontoret på Marienlyst har NRK også lokale stasjoner fordelt ut over hele landet. Det finnes 12 store regionkontor; NRK Troms og Finnmark, NRK Nordland, NRK Trøndelag, NRK Møre og Romsdal, NRK Sogn og Fjordane, NRK Hordaland, NRK Rogaland, NRK Sørlandet, NRK Østafjells, NRK Østlandssendingen, NRK Østfold og NRK Hedmark og Oppland, som igjen er delt inn i 56 mindre lokalkontor. Totalt arbeider 1100 av NRKs 3500 ansatte ved et region-, distrikts- eller lokalkontor. For enkelhets skyld, og fordi et skille her ikke er avgjørende for oppgavens resultater, kommer oppgaven til å omtale alle kontor utenfor Marienlyst som ”distriktskontor”.

Som Jon Annar Fordal sier det på NRKs egne nettsider er det distriktskontorene og NRKs lokale forankring som ”har vært og er ryggraden i NRK”. Flere ganger daglig splitter NRK sendenetten både på radio og TV for å sende regionale sendinger fra distriktskontorene (Fordal 2009, oppdatert 13.05.11). På grunn av de lokale kontorene, kan NRK dekke også små, lokale saker i tillegg til å ha et lokalt fokus på og kjennskap til de større, landsdekkende sakene.

1.2 Metode

Som arbeidsmetoder til denne oppgaven er det valgt å både bruke teori og medieoppslag. Stoffet er i stor grad hentet inn gjennom både kvalitative og kvantitative undersøkelser, basert på intervjuer med ansatte og andre i tilknytning til NRK, i tillegg til en spørreundersøkelse besvart av ansatte både ved NRKs hovedkontor på Marienlyst og ved de enkelte distriktskontor rundt om i landet. Spørreundersøkelsene ligger vedlagt.

Opgaven skiller ikke mellom ansatte i radio og TV eller mellom radio- og TV-sendinger. Dette valget er tatt på bakgrunn av det faktum at flere av de som jobber i det ene mediet også opptrer i det andre; spesielt gjelder dette på distriktskontorene. I tillegg skiller heller ikke språkreglene mellom disse to, men derimot setter opp de samme kravene til god språkførsel i begge medier. Uansett om man er på TV-skjermen eller kommer ut av radioapparatet, vil stemme- og språkbruk kunne stilles under de samme kriteriene.

1.2.1 Valg av informanter og gjennomføring av intervjuer

I forbindelse med oppgaven har jeg intervjuet ni personer. De fleste intervjuene ble gjennomført på NRK-huset, mens to ble gjennomført på Blindern. Ett intervju foregikk per telefon. Jeg har også mailkorrespondert med flere informanter med tilknytning til NRK.

Informantene ble valgt på grunnlag av deres rolle i NRKs språkarbeid (medlemmer av Språkutvalget og/eller språkkonsulenter) eller ut fra hvilket talemål de benyttet på skjermen (her er både bokmåls- nynorsk- og dialektbrukere intervjuet). I tillegg var ønsket om å la seg intervjuet en faktor; ikke alle ønsket dette. I tillegg kommer realitetsfaktoren inn; jeg måtte gå etter ”hvem er tilgjengelig”-prinsippet. Alle intervjuobjektene er ”hjemmeværende” hos NRK Marienlyst.

1.2.1.1 Anonymisering

En av informantene satte som krav for å la seg intervjuet at jeg anonymiserte personen og ikke gjorde dennes opplysninger gjenkjennbare. Da valget stod mellom å innvilge dette ønsket og å gå glipp av informasjonen, valgte jeg det første. For ikke å skille ut denne enkelte, har jeg derfor valgt å ikke nevne informantene ved navn, men heller generalisere ytringene deres og trekke dette sammen til felles konklusjoner. Det er dermed kun de to som befinner seg i ”stridens kjerne”, dialektbrukerne Ingerid Stenvold og Nora Thorp Bjørnstad, samt kringkastingssjef Hans Tore Bjerkaas som er gjengitt ved navn i oppgaven. Selv om dette kanskje fører til en mindre spennende og tabloid gjengivelse av data, ser jeg ikke at dette på noen måte svekker resultatet. Tross alt er dette en forskningsoppgave om NRK-ansattes generelle holdninger til språk, ikke en studie i ”hvilken NRK-kjendis mener hva”. Alle de anonymiserte intervjuobjektene refereres for enkelthets skyld til som ”informanten”.

I tillegg til de informantene som ble intervjuet, har jeg også sett meg nødt til å anonymisere enkelte informanter i spørreundersøkelsespanelet. I de tilfeller hvor det er få informanter fra ett sted, vil informasjon som hjemsted kunne være med på å avsløre deres identitet. Da de alle ble garantert anonymitet før de besvarte undersøkelsen, er ikke dette informasjon jeg ønsker å presentere. Jeg ser heller ikke at dette er avgjørende for de funnene jeg har kommet opp med – da datamengden er såpass liten, vil hver besvarelse slå hardt ut på de prosentvise målingene. Et funn som per prosent kan virke revolusjonerende, kan i realiteten kun være ett enkelt unntak. I disse tilfellene vil jeg heller diskutere denne problematikken.

1.2.2 Valg av informanter og gjennomføring av spørreundersøkelse

For å få et sammenlikningsgrunnlag og mer kvantitative svar, utarbeidet jeg en spørreundersøkelse (se vedlegg) som ble gjennomførte i oktober 2011. Denne skilte mellom ansatte på Marienlyst og ved distriktskontorene slik at disse fikk noe forskjellige spørsmål. Ulikhetene baserer seg likevel mest på bakgrunnsinformasjon da distriktskontorene måtte spesifisere arbeidssted og landsdelstilknytning, mens jeg jo visste hvor de på Marienlyst jobbet. Undersøkelsen ble utarbeidet ved hjelp av SurveyMonkey, en nettbasert undersøkelsestjeneste.

1.2.2.1 Utforming av spørsmål

I spørreundersøkelsene benyttes begrepet ”standardtalemål” som en kjent størrelse og som noe som faktisk eksisterer. Dette er, som jeg skal diskutere nærmere senere, ikke nødvendigvis sannheten. Da informantene ikke er lingvister og de språkreglene de forholder seg til bruker begrepet, valgte jeg likevel å også benytte dette i min undersøkelse. Ved å bruke kjente begreper, er det enklere for informantene å vite hva det spørres om og hva de svarer på, og dette er spesielt en faktor da man i en spørreundersøkelsessituasjon ikke har anledning til å korrigere dette ved å stille oppklarende oppfølgingsspørsmål eller orientere seg med andre. Også i intervjusamtalene var begrepet oppe, men er kunne både intervjuobjektene og jeg som intervjuer derimot avstemme og søke dypere klarhet i hva som mentes i de enkelte ytringene.

Alle spørsmålene hadde flere forhåndsdefinerte svaralternativer. Svaralternativene var her stort sett nøytrale faktaopplysninger som ved hvilket distriktskontor de jobbet eller hvor de var fra. Ellers ble begrep som ”standardisert språk (bokmål eller nynorsk)”, ”lokal dialekt” og ”egen, ikke lokal dialekt brukt”. Jeg ser ikke at alternativene skal romme spesielt stort rom for tvil og heller ikke at de på noen måte er støtende eller forskjellsbehandler enkelte språkområder. Under utformingen var jeg nettopp disse momentene bevisst, men man kan aldri sikre seg mot dette 100%. For å veie opp for eventuelle svakheter i spørsmålsutformingen og for å søke å fange opp de informantene eller momentene som eventuelt falt utenfor, var enkelte av spørsmålene utstyrt med kommentarbokser hvor informantene selv kunne informantene utdype enkelte svar.

1.2.2.2 Distribusjon av spørreundersøkelse

Begge de to undersøkelsene ble distribuert til informantene via en lenke i mail. Ved hjelp av NRKs nettsider og opplysningen fant jeg fram til de ansvarlige redaktørene ved hvert av de regionale distriktskontorene og kontaktet så disse per telefon, eller mail i de tilfeller hvor de var vanskelig å nå direkte. Alle var positive til å delta i undersøkelsen og bidra til mitt arbeid, og de var også svært behjelpelige med å distribuere lenken til de av sine ansatte som var ”på lufta”. Fra redaktøren ble denne lenken distribuert via mail, og den enkelte informant klikket seg så inn på undersøkelsen via denne og besvarte spørsmålene.

Ved NRK Marienlyst fikk jeg etter omveier etter hvert tak i redaksjonssjef Espen Graff som distribuerte lenken videre til programledere i nyhets- og sportsredaksjonen. Da reglene for bruk av standardtalemål først og fremst gjelder denne gruppa, var det her kun disse som var med i utvalget.

Selv om redaktørene var positive til å bidra, var det informantenes eget valg å ta seg tid til faktisk å klikke seg inn og besvare disse spørsmålene. Dette har de gjort i tillegg til de vanlige arbeidsoppgavene, og det å besvare spørreundersøkelser fra masterstudenter som ikke engang fokuserer på deres eget fag, er ikke noe som står i deres stillingsinstruks. Jeg kan på ingen måte klandre de som av uvisst hvilke grunner valgte å ikke delta, men er meget takknemlig for at så mange som 87 tok seg tid til å svare.

2 Begrepet standardtalemål – definisjon og avklaring

Begrepet standardtalemål er satt sammen av ”standard” som betyr ”hard, urokkeleg eller fast tilstand og ”talemål”, det talte språket. ”Den språkvitskaplege tydinga er å gje (formelle) reglar for korleis ein skal skrive/og el. uttale eit språk el. ein dialekt; normere” (Akselberg i Enger 2009: 68-69). Professor Brit Mæhlum forklarar standardtalemål på denne måten: ”Et standardtalemål er en varietet som fungerer som norm eller normideal for et større språksamfunn, som regel en nasjonalstat, og som i en del tilfeller er kodifisert” (Mæhlum i Enger 2009: 8-9). Ifølge Tor Guttu kan vi finne begrepet omtalt hos fonetikere og lingvister cirka 50 år bak i tid, mens det blant ”vanlige folk” nok ikke var et utbredt begrep og samtaleemne før for cirka 35 år siden. I følge Lars S. Vikør var Finn Erik Vinje en av de første til å snakke om et standardtalemål i Norge, da han i 1973 kom med dette talemålsnormeringsutspillet: ”Et landsgyldig standardtalemål må i våre dager bygge på de to målformenes skriftsystemer” (gjengitt hos Vikør i Enger 2009: 50). Med andre ord snakker vi her om en relativt ung term med et innhold som hos folk flest ikke har vært tema for debatt før inntil relativt nylig.

Professor ved NTNU, Brit Mæhlum, setter i artikkelen ”Standardtalemål? Naturligvis!” opp tre kriterier som gjerne kommer opp i forbindelse med standardtalemålsdebatter (i Enger 2009: 8). Disse vil bli diskutert hver for seg for å se om man i Norge i dag oppfyller noen av disse.

- 1) Kodifiseringskravet
- 2) Uniformitetskravet
- 3) Idealet om geografisk nøytralitet

Med et kodifiseringskrav menes at den normen eller skriftvarietetens talemålet skal normeres mot er kodifisert av en offentlig instans gjennom ordbøker eller grammatikker (Haugen 1996, gjengitt i Mæhlum). For både bokmålet og nynorsken sin del er dette tilfelle her i Norge.

Uniformitetskravet forventer at en standard skal fremstå som særlig konform og nærmest som en invariabel størrelse. Her vil man måtte gå til skriftspråket – og som vi vet endrer også dette seg over tid. Som Mæhlum påpeker, vil dette kravet nærmest referere til en ”utopisk

språktilstand, da det knapt er mulig å forestille seg levende talemål som (...) er immune mot forandring (...)” (Mæhlum i Enger 2009: 8).

Det siste kriteriet, idealet om geografisk nøytralitet, henviser til at et standardtalemål ikke skal kunne identifiseres hvorfra språkbrukeren kommer. Med andre skal det ikke inneholde dialektale kjennetegn. Brit Mæhlum finner også dette kravet utopisk og kan ikke se at et talemål skal kunne oppfylle dette. Den danske språkforskeren Otto Jespersen definerte allerede i 1890 standardtalemål som ”det dannede sprog hos dem, paa hvis udtale man ikke kan høre, fra hvad egn de stammer” (Store Norske Leksikon). Her fremheves altså også det nøytrale aspektet. Ved å ha et talemål som ikke er hjemmehørende i et spesielt område eller i en spesiell landsdel, vil man kanskje kunne oppnå en form for fellesskap og et språk som virker samlende for hele befolkningen. Hvorvidt dette er tilfellet i Norge, er språkdebattantene uenige om.

I tillegg til de tre kriteriene, mener Mæhlum at et standardtalemål normalt blir plassert på toppen av en nasjons sosiolingvistiske hierarki og gjerne forbundet med en sosial elite, altså personer med høy utdanning, status og autoritet (Mæhlum i Enger 2009: 9). Skal standardtalemålet inneha en slik posisjon, vil dette bryte med tanken om et samlende, nøytralt språk.

I dag er det ingen morsmålsvariant som er standard norsk talemål. Ernst Håkon Jahr argumenterte på en konferanse på Røros i februar 2008 for at den eneste kandidaten til en slik posisjon i Norge i dag er det talte riksmålet eller ”den dannede dagligtale”, den dansk-norske språkvarietetet utarbeidet i dansketida, og som var resultatet av et dansk skriftspråk uttalt med norsk uttale. Dette var en talemålsvarietetet på linje med andre dialekter, altså en varietet av språkbrukerens førstespråk. Dette såkalte riksmålet ble ansett som penere enn de andre norske dialektene og gjerne satt i samband med høy sosial status, utdanning og prestisje. Fortsatt benytter enkelte riksmål både som talemåls- og skriftnorm, selv om tallet nok er synkende. I dag sikter midlertid de fleste som ønsker å gå bort fra den opprinnelige dialekten sin seg oftest mot et moderat bokmål, altså en skriftspråksnormal (Jahr 2007: 95). Man kan også benytte seg av et standardisert nynorsk på samme måte som bokmål (her kom imidlertid skriftspråket før det eventuelle talespråket, og nynorsk fungerer ikke som et førstespråk for noen (Papazian 2003: 249-250)). Mange forveksler denne mulige bokmålsstandard med østnorsk eller oslomål (Mæhlum i Enger 2009: 14), noe som kan være med på å bygge opp

under påstanden om at det ikke finnes et standardtalemål i Norge: Mange kan provoseres av at oslomålet fremheves på denne måten, og for ikke selv være med på å gi det denne opphøyde posisjonen, benekter de heller fakta og påstår at standardtalemålet ikke eksisterer, mener Mæhlum. ”Denne tvetydigheten er et innebygd og nærmest uunngåelig paradoks ved den norske talemålssituasjonen, noe som naturlig nok fører til at egenskaper og konnotasjoner som gjerne tillegges den *ene* av disse to varietetene, standardtalemål eller oslomål, svært ofte blir overført til den andre – og vice versa” (Mæhlum i Enger 2009: 15).

Dette problemet henger også sammen med det fenomenet Stian Hårstad kaller ”det isomorfske crux”: Et sammenfall mellom en del bydialekter og det som gjerne oppleves som en standard, slik at en avgjørelse om hvorvidt en talemålsbruker standardiserer eller (kun) regionaliserer når han/hun endrer talemålet sitt blir svært vanskelig (Hårstad i Enger 2009: 138).

Standardtalemålet, eller tanken om et standardtalemål, er ikke en fast størrelse. Jahr og Mæhlum setter i artikkelen ”Har vi et ”standardtalemål” i Norge?” opp to definisjoner eller betydninger av begrepet, begge med forskjellig innhold:

- 1) Den ene betydningen av begrepet vil være en ”veldefinert lingvistisk størrelse, en talemålsvarietet som står sosialt over andre varieteter i samfunnet, og som kan beskrives og, om ønskelig, læres ut (...)” (Jahr og Mæhlum i Enger 2009: 5). Her defineres altså standardtalemålet som et talemål som sosialt hever seg over andre talemål og som er såpass normert og fast at det kan læres bort til språkbrukerne.

Dette vil nok være den definisjonen som folk flest ser for seg når temaet standardtalemål dukker opp, og som man lett ser kan være sammenfallende med Jahrs riksmålsnorm.

- 2) Den andre betydningen av begrepet standardtalemål, og som blir brukt av den såkalte ”standardtalemålsfløyen” (Jahr og Mæhlum i Enger 2009: 5), viser til en oppfatning av standardtalemålet som en mental, ikke-konkretisert norm. Språkbrukerne har en oppfatning om at en overordnet norm finnes, og denne normen vil svare til et talt bokmål med østnorsk uttale, altså basert på et skriftspråk, ikke et naturlig talemål. Man kan tenke seg denne normen som en ”operativ norm, som språkbrukerne

orienterer seg i forhold til, og som er en viktig faktor i talemålsutviklinga i dagens Norge” (Jahr og Mæhlum i Enger 2009: 5-6). En slik definisjon vil være sammenfallende med den definisjonen de engelske språkforskerne Leslie og James Milroy kom med i boken *Authority in language. Investigating Standard English* i 1985 hvor de ytret at en standard først og fremst må forstås som ”[...] an idea in the mind rather than a reality – a set of abstract norms to which actual usage will conform to a greater or lesser extent” (Milroy og Milroy 1985). Denne talemålsstandard vil i motsetning til den som ble definert under 1) ikke være en fast størrelse som kan uttrykkes skriftlig i en bok og læres ut til folket, men derimot eksistere som en uttalt norm internalisert i den enkelte språkbruker.

Også Lars Vikør forsøker seg i artikkelen ”Begrepet standardtalemål – forsøk på ei opprydding” på en slik oppdeling av standardtalemålsdefinisjoner. Han deler disse inn i standardtalemål A og B:

A) Standardtalemål A er sett i et ”ovenfra-perspektiv” hvor et allerede ”kodifisert talemål med normfunksjon for brukarar av andre varietetar” (Vikør i Enger 2009: 49). Med andre ord vil denne A-utgaven være et standardmål hvor de som benytter seg av andre talemål kan få rettledning i hvordan ”man skal snakke” – altså et begrep og en definisjon som ligger nært opp til det man kan forstå som standardtalemål i NRKs språkregler. Vikør ønsker også å reservere bruk av termen standardtalemål til nettopp denne betydning av ordet. Vi ser her at denne definisjonen også legger seg tett opp til Mæhlum og Jahrs definisjon 1. Vi kjenner også igjen den definisjonen Akselberg beskrev i starten av dette kapitlet.

Denne reservasjonen betyr at Vikørs andre definisjon, standardtalemål B, må forstås å falle utenfor begrepet:

B) Her menes et språk som hos den gjengse språkbruker forstås som en modell for et korrekt og spesielt godt språk (altså et nedenfra-perspektiv på begrepet). Vikør ønsker å heller bruke termen prestisjespråk for denne type forestilling.

Også i denne oppgaven kommer Vikørs definisjon A og Mæhlum/Jahrs definisjon 1 til å være den betydningen som tillegges begrepet standardtalemål. Å snakke om mentale regler innad i

hver enkelt språkbruker vil ikke være forenlig med at NRK fastsetter regler for at en spesiell standard skal benyttes; menes dette, vil ingen kunne vurdere hvorvidt man holder seg innenfor standarden eller ikke, og gjennom bruk av både språkkontakter og språkkonsulenter er det klart at NRK legger opp til å kunne gjøre nettopp det.

Kort sagt kan man si at et standardtalemål er en talemålsvarietet basert på skriftspråket, det er (relativt) geografisk nøytralt og er ofte forbundet med en viss prestisje og status. Som Finn Erik Vinje (1993) også påpeker, er det ofte et redskap for den nøytrale kommunikasjonen, selv om, presiserer han, standardspråket ”så å si alltid vil være farget av den uttalen som taleren er vokst opp med”. Det er delvis som slikt redskap NRK går inn for bruk av standardtalemål i sine riksdekkende nyhetsendinger og i programannonseringen. (Og selv om språket skal følge en standard i ordtilfang og bøyning, kan det likevel farges av den setningsmelodi og klang språkbrukeren ellers har.)

En av de som derimot ikke vil være med på begrepet standardtalemål er språkforsker Ernst Håkon Jahr. Da mange land opererer med en fast, ofte også påbudt talemålsnorm, vil det å bruke dette begrepet sende ut feil signaler. Han mener at termen normalisering eller normalisert talemål er mer fruktbar enn termen standardtalemål (Jahr 2007: 95), i og med at man da fanger inn at det dreier seg om en prosess, ”at språkbrukarane plasserar seg ein eller annan stad på ein skala, eit kontinuum frå opphavleg dialekt til talt moderat bokmål.” Man kan ha et mer eller mindre standardisert talemål sier han. Begrepet ”normalisert tale” vil da fange opp dette fenomenet bedre og også åpne mer for en individuell og dynamisk tilpasning av standardmålet til eget talemål enn hva termen og den mer faste størrelsen ”standardtalespråk” gjør (Jahr 1996: 180). Både den danske sociolingvisten Tore Kristiansen (i Enger 2009: 81) og Gunnstein Akselberg foretrekker dette begrepet og støtter Jahr i at det gir rom for språklig variasjon (Akselberg i Enger 2009: 75) og som Kristiansen uttrykker det er denne prosessen en mer riktig måte å se det ovenfra og ned-perspektivet det norske standardtalemålet, slik det fremkommer i NRKs sendinger, på. For, som han påpeker, ”de ovenfra-virkende kræfter har ikke ”uniformeret” betydelige dele af befolkning sådan at Norge på samme måde som Danmark fremstår som et fællessprogsamfund” (Kristiansen i Enger 2009: 80). Uten å ta stilling til denne debatten, vil begrepet standardtalemål, som er den mest brukte og mest innarbeidede termen, for enkelhets skyld bli benyttet i denne avhandlingen. Det er også det begrepet som benyttes i NRKs språkregler.

2.1 Finnes det et standardtalemål?

Én ting er å diskutere hva begrepet standardtalemål inneholder, noe ganske annet er spørsmålet om hvorvidt det faktisk eksisterer. Herom strides de lærde.

Brit Mæhlum, professor ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved NTNU, påpeker at det i Norge har utkrystallisert seg to ”fronter” i denne debatten; én fløy som snakker om en overdialektal, landsgyldig, ukodifisert norm og bruker denne som forklaring på den endringene vi ser i dialektlandskapet og én som benekter denne normens eksistens og i stedet årsaksforklarer endringene i dialektene med andre faktorer enn at de tilpasser seg denne normen (Mæhlum i Enger 2009). Altså en fløy som mener det i Norge i dag finnes et standardtalemål og som bruker dette som forklaring på de endringene vi ser i talemålssituasjonen i dag og en fløy som mener at en slik standard ikke eksisterer.

Brit Mæhlum påstår i sin artikkel ”Standardtalemål? Naturligvis!” (Enger, 2009) at det offisielle bildet av språknasjonen Norge er at det her til lands ikke finnes en varietet som fungerer som en ”landsgyldig norm”. At det ikke finnes noen supradialektal varietet som står over alle andre varieteter både statusmessig og funksjonelt. At det ikke finnes noen offisiell, vedtatt talemålsnorm er et faktum, men at ”fordi det i Norge *de jure* ikke har blitt kodifisert noen talemålsnorm, ja, så skulle det heller ikke eksistere noen slik størrelse i språkbrukernes mentale bevissthet,” er, i følge Mæhlum, ikke nødvendigvis en like fast sannhet (Mæhlum i Enger 2009: 11).

Selv argumenterer Mæhlum for at et norsk standardtalemål eksisterer. Hun tar til orde for at ”det *er* en varietet, eller en språklig ”størrelse”, som har oppnådd en helt bestemt posisjon her i landet, både i folks mentale bevissthet og som operativ norm” (Mæhlum i Enger 2009: 8-9). Det *er* en utbredt sannhet blant norske språkbrukere at en varietet står over alle andre og fungerer som en geografisk og sosialt nøytral talemålsnorm, sier hun. Denne standarden går også under navn eller betegnelser som ”standard østnorsk”, dannet østnorsk” eller ”talt bokmål” – altså et talemål nært opp til den urbane østnorske dialekten, gjerne også oslomålet. Den mer folkelige benevnelsen, sier Mæhlum, vil være ”å snakke bokmål” (Mæhlum i Enger 2009:13). For mange, sier Mæhlum, fungerer denne normen som en rettesnor som de i større eller mindre grad velger å innrette språkbruken sin etter enten sporadisk og situasjonsbestemt eller på mer permanent basis.

Blant andre som er positive til standardtalemålets eksistens finner vi språkmann og professor emeritus Finn Erik Vinje og lingvisten Einar Lundeby. Standardtalemålet er, mener de, kodifisert gjennom sedvane i to uttalebøker, Berulfsens fra 1969 og Vanviks fra 1985. (I Lundeby 1997 opplyses det om at planene om en andreutgave av Berulfsens bok i 1990 ble så kraftig motarbeidet at prosjektet ble lagt dødt.) I tillegg til uttalebøker beregnet på nordmenn, er også standarduttalen av det norske språket nedfelt i undervisningsmateriell for utlendinger og er også det talemålet vi møter i blant annet nyhetssendinger i NRK (Vinje 1993). Et språk nedfelt i en uttaleordbok, må kunne sies å eksistere. Akkurat hvor mange normalmålsbrukere det er i dag, er ikke mulig å svare på, men på grunn av urbaniseringen må man anta antallet har økt fra 1950-tallets 15% (Lundeby 1997: 97).

Litt på siden finner vi Ernst Håkon Jahr som ikke avviser standardtalemålets eksistens, men som heller ønsker å legge et annet innhold i det og fokusere på den prosessen som foregår under tilegnelsen av et slikt språk. Han ønsker dermed å snakke om normering.

Professor i nordisk språkvitenskap Gunnstein Akselberg er en av de som benekter eksistensen av et norsk standardtalemål. ”Det er truleg dei færreste nordmennene som har ei mental førestilling om at det finst ein ’landsgyldig’ standarddialekt, og som meiner at ein slik standard er identisk med ei sentral-austnorsk talemålsnorm eller ein varietet av Oslo-målet” (Mæhlum i Enger 2009: 20). I sin motstand mot standardtalemålets eksistens får Akselberg støtte av Geirr Wiggen som også avviser dette (Mæhlum i Enger 2009: 11).

For å i det hele tatt kunne skrive denne oppgaven, blir jeg nødt til å legge til grunn at et standardtalemål finnes – det er omtalt i NRKs språkregler og er også den normen en stor prosentandel av de NRK-ansatte enten velger eller er pålagt å benytte på lufta. Så får heller språkkonsulent i NRK, Ruth Vatvedt Fjelds, ord stå som en avslutning på debatten: ”Det standardtalemålet man hører i NRK, hører man jo nesten bare i NRK” (ytret i samtale med studenten).

2.2. Oppsummering

Som vi har sett, er det ikke gitt hva begrepet standardtalemål inneholder eller om et slikt talemål i det hele tatt kan sies å eksistere i Norge i dag.

Ledende språkmenn og –kvinner kan likevel til en viss grad enes om at det innenfor standardtalemålsbegrepet ligger en tanke om et talemål som ikke er hjemmehørende i noe enkelt geografisk område og som derfor benyttes for å markere en nøytralitet. Hvorvidt dette standardtalemålet kan sies å virke samlende for landet eller om det ved å markere en øvre sosial gruppetilhørighet, er en diskusjon som splitter språkfolket. Som vi også skal se senere, benytter flere i NRK et slikt talemål for at publikum på best mulig måte skal forstå det som presenteres.

I diskusjonen om et slikt standardtalemål finnes, er språkfolket uenig. Blant de som er positive til eksistensen av et slik språk finner vi professor Brit Mæhlum, Finn Erik Vinje og Einar Lundeby. På motsatt side er Gunnstein Akselberg og Geirr Wiggen. I tillegg til disse motsetter også språkkonsulent i NRK, Ruth Vatvedt Fjeld, seg at det i Norge i dag eksisterer et slikt talemål.

Ernst Håkon Jahr befinner seg litt på siden debatten ved å fokusere på selve prosessen i det å tilpasse seg et annet talemål enn det man naturlig har og snakker om normering heller enn et standardtalespråk.

3 Norge som dialektalt landskap

I Norge har de forskjellige geografiske talemålsvarietetene tradisjonelt hatt en ekstraordinær posisjon og høy prestisje i samfunnet. Få land er like liberale som oss når det kommer til hva vi godtar å høre av uttale, og i motsetning til flere andre land bedrives det ikke spesifikk opplæring i normalisert talemål i skolen. (Og som vi har sett, hersker det faktisk også uenighet om hvorvidt et slikt talemål eksisterer og i hvilken grad det fungerer faktisk som et levende språk.) Det kan argumentere med at selve fraværet av en preskriptiv talemålsnorm har fungert som en identitetsskapende faktor blant morsmålsbrukere her til lands gjennom årtier (Mæhlum i Enger 2009: 10).

Man kan si at denne dialektbølgen startet med Ivar Aasens dialektinnsamling og utarbeidelse av landsmålet på midten 1800-tallet, og at den fortsatte fram mot en topp på 1970-tallet. Lundeby karakteriserer denne dialektbølgen som skyllet innover landet som en ”vekkelse med tilhørende tilløp til svermeri” (Lundeby 1997: 91). Mens dialektene tidligere var noe utskjelt i blant annet bymiljøer og i kringastingen, ble nå det å snakke dialekt sett på som det gjeveste. Kanskje var det Vinjes artikkel med hovedbudskapet ”Et normert talemål er en verdifull ting” (F. E. Vinje i Lundeby 1997: 91) som var det springende punkt og som startet denne reaksjonen. Også i skolen, hvor elevene får undervisning i dialektlære, finner vi fortsatt dette fokuset på og opphøyelse av de forskjellige talemålsvarietetene. Det er klart at den status dialektene har hatt i Norge i stor grad også er henger sammen med de nasjonalromantiske tendensene og epokene landet som helhet erfarte i tiden etter 1814 og 1905; dette fokuset på Det norske har i stor grad bidratt til at også det norske talemålet, i tillegg til bunader, bønder og folkeeventyr, har fått status om ekte norsk.

Selv om geografiske dialekter og andre variasjoner i talemålet tradisjonelt har hatt en sterk posisjon i landet, er det også i Norge slik at bruken av dialekt er tilnærmet proporsjonal med språkbrukerens sosiale status og prestisje, påstår Mæhlum. Jo høyere opp man befinner seg i det sosiale hierarkiet, jo større er forventningene om, og dermed også sannsynligheten, for at man benytter seg av et standardnært talemål (Mæhlum i Enger 2009, 15-16). Vi kan i Norge i dag oppleve dialektbruk i alt fra skole til Storting. I fjernsynet (da i større grad i andre kanaler enn hos NRK) er det blitt vanlig å kunne identifisere programlederes og værdamers geografiske tilhørighet ved hjelp av talemålet. Likevel påstår Mæhlum at det fortsatt finnes

arenaer hvor et standardmål blir forventet. Jo mer formell, høytidelig eller offisiell en situasjon er, jo større er sannsynligheten for at det vil bli forventet, og at man dermed bruker, et mer standardpreget talemål enn hva man kanskje vanligvis benytter seg av. For å fremstå intellektuell, akademisk, sivilisert el., legger man seg til et talemål som oppfyller disse kravene. Som Mæhlum sier i artikkelen, kan dermed bruk av dialekt bli oppfattet som en negativ klassemarkør. Spesielt kan dialekter med røtter i det Mæhlum kaller semi-periferien, altså nærområdene til hovedstaden, som Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark og Oppland, ofte bli oppfattet som mer lavstatus enn de som har mer definerte regionale og motkulturelle verdier å spille på (Mæhlum i Enger 2009: 16).

3.1 Hva menes med dialekt?

Akkurat hva som menes med ”dialekt” er heller ikke selvsagt. I artikkelen ”Språk og dialekt” (Røyneland) blir dette begrepet diskutert nærmere, og som vi her skal se er det ikke selvfølgelig hvilken betydning man tillegger termen. Tradisjonelt, påpeker Røyneland, har begrepet dialekt blitt brukt i betydningen ”ein varietet som blir tala innafor eit visst geografisk område”, altså en ”geografisk bestemt, stadbunden varietet som er underlagt eit nasjonalspråk”. Dette er nok den betydningen folk flest, altså alle andre enn de som har sitt daglige virke i tilknytning til språk, vil tillegge dette begrepet. Spør vi ”mannen i gata” hva han forstår med begrepet dialekt, er nok det svaret vi får likt dette: dialekt er den språklige varietet som viser hvor i landet du kommer fra. Med andre ord vil denne forståelsen av dialekt altså være den samme som beskrives i ”det tradisjonelle målførestudiet” og som kan ”avtegnes med klare grenser på et målførekart” (Vinje 1993). For den gjengse nordmann er dermed dialekten det som bestemmer hvor en person kommer fra, og som knytter bånd til hjemstedet, på godt og vondt.

Bruk av denne betydningen reiser da spørsmålet ”Hva med de sosiologiske og etnologiske forskjellene?” For de varietetene som baserer seg på variasjon i tilknytning til sosial eller etnisk gruppe har begrepene sosiolekt og etnolekt tradisjonelt blitt brukt. Dette er altså variasjoner i språket innenfor ett og samme geografiske område. Den dialekten som knytter seg til selve området har da blitt kalt geolekt. Nå har det imidlertid blitt mer vanlig å bruke dialekt som et samleord for både geo-, etno- og sosiolekter (Røyneland), og det er som en slik samlebetegnelse begrepet kommer til å bli benyttet i denne oppgaven. Dette samsvarer da

også med den lingvistiske definisjonen av begrepet: ”Ein dialekt er ein geografisk, sosial eller etnisk varietet som i seg sjølv utgjer eit komplett språkssystem” (Røyneland).

Innenfor dialektbegrepet diskuterer i ”Talemålsnormering – prinsipielle synspunkter og personlige erfaringer” tidligere medlem i Språkrådet i NRK Finn Erik Vinje, NRKs bruk av begrepet i språkreglene og påpeker at begrepet, og dermed også reglene, kan oppfattes på to måter: På den ene siden finner vi den filologiske, historiske eller genuine betydningen av begrepet, altså dialekt som ”et relativt stabilt, tradisjonelt språkssystem med klare grenser for hva som hører til systemet, og hva som ikke gjør det” (Vinje 1993). Vinje snakker altså her om dialekt som en fast størrelse og med kjente variabler. Typisk her er da den dialekten som hører hjemme på et bestemt sted og med kjente, tradisjonsrike målmerker. Det er her spesielt 1982-reglene Vinje diskuterer, men debatten er generell og kan overføres også til de nyere språkreglene som har kommet fra NRK.

På den andre siden, sier Vinje, kan man også oppfatte dialektbegrepet som enhver ”ikke-standardispråklig variant” man finner i den enkeltes språk, noe som da også må innbefatte det man kaller blandingsspråk – altså det språket som hos den enkelte oppstår i møtet mellom den dialekten man har tilegnet seg i barndommen og gjennom oppveksten og de påvirkningene man får gjennom blant annet flytting og også lesing og skriving i voksen alder. Dette vil naturlig nok ikke være en målmerkefast geografisk dialekt, men et mer personlig talemål hvor de påvirkningene man har hatt gjennom for eksempel både studier, jobb og privatliv kommer til uttrykk. Vinje påpeker at denne påvirkningen typisk dreier seg om innslag av skriftspråksnær uttale og dertil en ”avledningsmorfologi som avviker fra den genuine dialekten” (Vinje 1993). Her vil den unge mannen fra bygda som flytter til byen og tar høyere utdanning være skolebokeneksempelet på hvordan en fast dialekt kan utvikle seg til et mer personlig blandingsspråk.

Spørsmålet blir da hvorvidt NRK mener at begge disse definisjonene av dialektbegrepet faller inn under bestemmelsen om bruk av dialekt i språkreglene. Dette diskuteres nærmere under punkt 4.6.

4 NRKs formelle språkarbeid

NRK har for å sikre god språkføring, ansatt språkkonsulenter som skal veilede i råd om språk. I tillegg er det opprettet et eget språkutvalg som har til hensikt å ”fremme konkrete tiltak til hjelp i det daglige språkarbeidet” (Språkutvalgets mandat).

NRKs språkutvalg består i tillegg til en leder og en sekretær av fire medlemmer, likt representert fra begge målformer. Medlemmene er rekruttert både fra Marienlyst og distriktskontorene og representerer således disse i utvalget. Per i dag ledes utvalget av Brynjulf Handgaard.

Utvalgets mandat anfører at det skal være en ”pådriver i arbeidet med å utvikle NRK-medarbeidernes språkbevissthet for å oppnå best mulig språkføring i alle medier” samt sørge for at språkreglene oppdateres og revideres. Det faller også inn under utvalgets mandat å sørge for at reglene er kjent og lett tilgjengelig for medarbeiderne i NRK. Utvalget møtes seks ganger i året. Utvalget er uansett kun rådgivende og deres anbefalinger tas videre til den enkelte redaksjons språkkontakt som får ansvaret med å ta opp og jobbe med spørsmålet ute i redaksjonen. Språkkontakten blir på denne måten bindeleddet mellom journalistene og Språkutvalget. Språkrøkt er formelt den enkelte redaktørs ansvar og språkkontakten oppnevnes derfor direkte av redaktøren. Det er disse to som i fellesskap jobber med språkspørsmål innad i hver redaksjon.

Språkbrukere som er usikre på hvordan et ord skal uttales, for eksempel, kan kontakte språkkontakten for veiledning. Flere gjør det, og i tillegg går språkkontaktene ut og opplyser om saker de mener kan gjøres på en annen måte eller om dert er feil i språket. Slik sikrer man at det språket som NRK sender ut er godt og at ord uttales likt i organisasjonen. For en tid tilbake var det en sak om radonstråling hvor ”radon” da ble uttalt både med tonem 1 og 2. Her måtte språkkontaktene inn og rettlede språkbrukere i at den riktige uttalen er med tonem 1, altså /r’adon/. Språkkontaktene har også møter hvor de diskuterer bruk av standardspråk, dialekter og språkbruk generelt.

Språkkontaktene (og resten av NRK) arbeider ut fra språkregler nedsatt av Språkutvalget og kringkastingssjefen. Disse reglene har med jevne mellomrom gjennomgått en revidering og således både blitt tilpasset det samfunnet de lever i og de språkideologier NRK til enhver tid

har tatt mål av seg for å leve opp til. Jeg skal nå se nærmere på de endringene som i løpet av de siste tretti år er formalisert og nedfelt i NRKs egne regler for god språkbruk. (Det vises her til vedleggene hvor alle språkreglene ligger vedlagt.)

4.1 25% nynorsk

Etter pålegg fra Stortinget, skal minst 25% av det språket som benyttes i NRK være på nynorsk. I språkreglene finner vi dette i første ledd hvor de slår fast at ”Minst 25 prosent av verbalinnsлага i radio og fjernsyn skal vere på nynorsk.” I en verden der mindre enn 20% av befolkningen har nynorsk som hovedmål, kan dette være et pretensiøst mål, men med tanke på at de to målformene skal være likestilte (jfr. jamstillingsvedtaket som ble nevnt innledningsvis), er det likevel kanskje ikke spesielt mye.

Ut fra de opplysningene jeg har fått fra informanter ved NRK kan det se ut som om mye av nynorsken havner som undertekster. Man kan også spekulere i om ikke en del dialekter, da kanskje spesielt Vestlandsdialekter, ser ut til å gå inn under nynorskbegrepet. I så fall blir nynorskprosenten unaturlig høy. At NRK lenge har slitt med å oppfylle 25%-kravet, er kjent. ”Ei av årsakene til at NRK ikkje greier å oppfylla kravet om 25 prosent nynorsk, er at det ikkje blir utdanna nok nynorskjournalistar, seier kringkastingssjef Hans Tore Bjerkaas” (LNK-nytt 2011).

Her opplyste en informant jeg snakket med at denne har erfart en endring i praksis de senere år. Mens nyhetsbulletiner tidligere ble skrevet på den målformen programlederen som skulle lese de brukte, må man nå eventuelt oversette selv. Personen føler dermed at det ikke lenger kreves at alle ansatte mestrer både bokmål og nynorsk, en utvikling informanten betegner som svært uheldig.

4.2 Språkreglene fra 1982

Språkreglene fra 1982 ble vedtatt av Styret 26. oktober 1981. Første punkt i reglene påpeker at NRK skal være ”eit føredøme i rett norsk språkbruk”. Dette kan vi se på bakgrunn av den uttalelsen Stortingets kirke- og undervisningskomité kom med i 1971: ”NRK er en institusjon som når fram til de aller fleste hjem om som følgelig utøver en meget sterk innflytelse på vår språkutvikling. Dette pålegger institusjonen et stort ansvar som må komme klart til uttrykk gjennom institusjonens språkbruk i de daglige sendinger” (Vinje 1998). Ved å stadfeste denne

holdningen i språkreglene, opprettholder NRK sin posisjon som et sted å høre ”kvalitetsnorsk” som lederen i Språkutvalget, Brynjar Handgaard, omtaler det (Myhr 2009). Sylfest Lomheim, daværende direktør i Språkrådet, uttalte til Dagbladet i 2009: ”Det er viktig å opprettholde standardspråk i nyhetene, ellers finnes det ingen plass i det norske offentlige samfunn hvor nordmenn kan høre det de kan regne for å være et korrekt standard nynorsk og bokmål” (Myhr 2009).

Som hovedregel fastsatte 1982-reglene at ”den offisielle rettskrivinga” skulle brukes i program med lite rom for impulsivitet og kreativitet, altså i sendinger med bruk av manus. I nyhetsprogrammer, programannonsering og meldingstjenester skulle dette også gjelde når man ikke brukte manus:

Norsk rikskringkasting legg den offisielle rettskrivinga til grunn for det språket dei tilsette som hovedregel skal bruke i mikrofonteneste i radio og fjernsyn når det blir nytta manuskript. Innanfor den offisielle rettskrivinga skal ein velje dei mest vanlege formene og i hovudsak bruke eit språk som ligg innannfor læreboknormalen. I nyhendeprogram, programannonsering og meldingsteneste skal desse reglane gjelde også når ein ikkje bruker manuskript. Medarbeidarane kan halde på sin personlege talemålstone (ordtone og setningsmelodi). (Språkreglene 1982)

At nyhetsprogrammer og andre spesielt nevnes, betyr at de som ikke nevnes, program som åpner for mer impulsivitet, program uten bruk av manus, da ikke er underlagt de samme reglene. For disse sier språkreglene at ”medarbeidarane [har] høve til å bruke dialekt i program som ikkje er normbundne”. I kommentarene til reglene kommer det frem at ”Dialektene har (...) fått ein trygg plass i programverksemda i NRK, noko dei ikkje hadde i dei tidlegare språkreglane”. At disse reglene vektlegger det geografiske mangfoldet i den norske språkfloraen er dermed tydelig. Likevel presiseres det at ”omsynet til publikum er (...) langt viktigare enn eigne språklege særinteresser. Alle må derfor i nokon monn tilpasse seg fellesnormer.” Det er dermed ikke fritt fram.

Reglene søkte altså å speile det språkmangfoldet som fantes i samfunnet, og åpnet således også for bruk av dialekt, om enn i begrensede former: ”Ved sida av bokmål og nynorsk kan tilsette og andre bruke dialekt i samsvar med reglane nedanfor” (Språkreglene 1982). De la også vekt på en muntlig uttrykksform og gikk således bort fra den mer skriftspråksnære og ”stivere” talen vi finner i eldre fjernsynsopptak.

4.3 Språkreglene fra 1996

Også i 1996-reglene ser vi tydelig NRKs misjon om å fremme god norsk språkbruk og å være en normeringsinstitusjon: ”Den normerte språkbruken skal vere i samsvar med offisiell norsk språkpolitikk, og medarbeidarane skal vere med og formidle eit medvit om kva som er krava til eit norsk normalmål, slik Norsk språkråd har vedteke det i rettskrivingane for bokmål og nynorsk, ” heter det. Her er også tanken om et normalisert talespråk åpenbar. Mens 1982-reglene her var noe mindre tydelig i sin formulering, legger 1996-reglene stor vekt på NRKs rolle i fremming av ”rett språkbruk” (min formulering).

I tillegg til et normalisert språk finner vi også mer direkte regler om bruk av dialekt, nå i mer positive ordelag: ”NRK har også som oppgåve å spegle av mangfaldet i norsk talemål, slik at lyttarane skal kjenne att sitt eige mål og ikkje føle at deira språk er nedvurdert.

Medarbeidarane skal fremje bruken av norske ord og uttrykk heller enn framandspråklege.”

Som i 1982-reglene sier også reglene fra 1996 at man i nyhetsprogram, hallo- og meldingstjenester skal benytte et skriftspråksnært talemål (”normaltalemålet”), men her presiseres det at dialektinnslag kan forekomme i intervju situasjoner og i private samtaler som er en del av et ellers normalspråklig innslag (Språkreglene 1996, punkt 2). Med andre er reglene på vei mot et ”mykere”, litt mer personlig talemål.

Som hovedregel og tendens ser vi likevel at 1996-reglene legger vekt på lytternes opplevelser og fremmer et enkelt, lettforståelig og mest mulig (dialekt)nøytralt talemål.

4.4 Språkreglene fra 2002

Hovedregelen i 2002-reglene er at det i NRKs sendinger benyttes et standardisert norsk eller samisk talespråk. Det legges også vekt på at NRK som framstå som et forbilde for god språkbruk. NRKs rolle som normeringsinstitusjon er dermed tydelig.

Reglene for nyhetssendinger og programannonsering (”hallo-tjeneste”) er her ganske strikte:

Den normaliserte språkbruken skal være i samsvar med normene vedtatt av Norsk språkråd. Medarbeiderne skal formidle bevissthet om kravene til normert bokmål og nynorsk. Språket skal være nynorsk eller bokmål i nyhetssendinger, meldingstjeneste og programannonsering - også når det ikke brukes manuskript.

I 2002-reglene er distriktssendingene spesielt nevnt, og her skal dialektene få ”godt rom”. Unntaket fra denne bestemmelsen gjelder nyhetssendingene, som her er underlagt samme regler som de riksdekkende sendingene. Distriktsnyheter kan likevel gjerne presenteres med regionfarge. Med andre ord skal ordtilfang og bøyning følge standardisert bokmåls- eller nynorsknorm, mens uttalen kan bære preg av språkbrukerens dialektale tonefall og setningsmelodi.

Med 2002-reglene er for første gang de språklige minoritetene nevnt som eget punkt. Selv om reglene slår fast at et standardisert bokmål eller nynorsk (eventuelt samisk) skal brukes, åpnes det også for at andre språk benyttes i sendinger beregnet for språklige minoriteter bosatt i Norge.

4.5 Språkreglene fra 2007

De reglene som gjelder i dag er de som ble vedtatt i 2007. Ny kringkastingssjef var da Hans-Tore Bjerkaas og med de nye reglene gikk han i større grad bort fra den NRK som normeringsanstalt-mentaliteten som tidligere har regjert. Han sier også selv at han ikke ønsker å omtale NRK som en normeringsinstitusjon, men derimot ønsker å gå bort fra dette begrepet (studentens samtale med Bjerkaas). Til forskjell fra det enkelte ser ut til å tro, var det ikke Bjerkaas som satte i gang arbeidet med nye språkregler – dette var allerede i gang da han tiltrådte stillingen. Likevel er det han som har blitt stående som reglenes ”far”, mye fordi han var sittende kringkastingssjef da de trådte i kraft. Han støtter også fullt opp under disse.

Selv om språket som hovedregel fortsatt skal være et standardisert bokmål eller nynorsk i nyhetssendinger og programannonsering (punkt 1.1), åpnes det nå for et unntak for dette. Dette unntaket besluttet på redaktørnivå. I andre sendinger er det lov å bruke dialekt.

Også i distriktssendinger skal nå dialektene få større plass ved at nyhetssendingene her ikke lenger er underlagt hovedregelen, men derimot går inn under den generelle regelen om at dialekter bør få god plass i de lokale sendingene (punkt 1.3).

I tillegg til bestemte regler, er det gitt generelle retningslinjer for hvordan språkbrukerne skal forholde seg til egen språkbruk når de er på lufta:

2. Retningslinjer

2.1 Språket skal vere tydeleg med naturleg trykklegging og munnleg setningsbygning.

- 2.2 Medarbeidarane bør vere konsekvente i bruken av ord- og bøyingsformer innanfor det enkelte innslag eller program.
- 2.3 Det bør ikkje brukast ord eller uttrykk som er lite kjende eller uforståelege for målgruppa.
- 2.4 Norske ord og uttrykk skal veljast i størst mogeleg grad.
- 2.5 NRK skal spegle mangfaldet i det norske språket, også når det gjeld dialektbruk og uttale som er farga av andre språk.

Mens rikskringkastningen tidligere har benyttet seg av et normert og standardisert talemål, skal de nå ”spegle mangfaldet i det norske språket, også når det gjeld dialektbruk og uttale som er farga av andre språk” (Fordal 2009). Vi ser dermed en tydelig oppmykning i reglene fra bestemmelser hvor alle i nyhetssendingene og programannonseringene skulle bruke et standardisert talemål, til dagens situasjon hvor NRK tar mål på seg for å speile det talemålet som faktisk finnes. I dag kan også, som vi har sett, nyhetssendingene i distriktskanalene presenteres på dialekt, i tillegg til at det er åpnet for å få dispensasjon fra regelen om standardisert tale i riksdekkende sendinger. I mer frie, ikke-manusbundne programmer, stilles det ingen spesielle krav bortsett fra de generelle retningslinjene som oppgis.

Både Riksmålsforbundet og Noregs Mållag er skeptiske til de nye reglene og tror de vil føre til både dårligere kommunikasjon og være et slag i trynet for nynorsken. Direktør for Språkrådet, Sylfest Lomheim, derimot, ser ikke saken på samme måte og tror ikke de nye reglene vil føre til noen endring i den faktiske språkbruken. ”Dette er en formalisering av en praksis som har pågått i 15 år,” sier han (Skjong og Traaholt 2007). Vi ser altså at også i den gamle standardiseringsbautaen NRK vinner geografiske og individuelle talemålstrekk terreng.

4.6 Hva forstår språkreglene med standard og dialekt?

Hva mener da NRK om tolkningen av disse reglene; hvordan forstår man standardbegrepet og skal dialekt forstås som en fast størrelse forankret i et bestemt område eller mener man mer generelt den enkelte programleder eller reporters personlig talemåte? Svaret på dette finner vi språkreglene selv:

Språkreglene (2007) snakker om et talt offisielt bokmål eller nynorsk. Disse er, som vi har diskutert tidligere, begge faste, normerte standarder kodifisert gjennom både grammatikker og ordbøker. Hvilke ord og bøyingsformer som hører inn under de enkelte varietetene skal dermed ikke være ukjent for noen som ønsker å ha kjennskap til det. I retningslinjene presiseres det også at ”språket skal vere tydeleg med naturleg trykklegging og munnleg

setningsbygning”. Det er dermed tydelig at de som i språkreglene faller inn under hovedregelen i punkt 1.1 kan velge mellom ordtilfang og bøyning fra enten bokmål eller nynorsk og uttale dette med den setningsmelodien og de trykkleggingene som for den enkelte faller naturlig. Med andre ord vil standarden farges av språkbrukerens personlige talemål.

Hva da med dialekt? Faller kun den kjente talemålsvarietet med faste talemålsmerker innunder reglenes dialektbegrep eller kan man argumentere for at det her også er rom for de mer personlige talemåtene som kjennetegner den enkelte språkbruker? Språkreglene bruker kun ordet ”dialekt” om annen språkbruk enn den som faller inn under offisiell bokmål eller nynorsk. Går vi til retningslinjene, ser vi at ”NRK skal spegle mangfoldet i det norske språket, også når det gjeld dialektbruk og uttale som er farga av andre språk”. Med dette i bakhodet, må vi anta at også mer personlige talemål må kunne sies å være en del av mangfoldet. I tillegg ville det vært noe merkelig om et norsk språk farget av andre språk var tillatt, mens en norsk dialekt farget av en annen norsk dialekt ikke var det. Til sist må det nevnes at i dagens samfunn hvor vi flytter mye og gjennom forskjellige medier stadig får påvirkning fra andre dialekter, er det ikke lenger så enkelt å bastant avgjøre hva som faller inn under en dialekt og hva som ikke gjør det. Språket er i stadig utvikling.

Et eksempel på at det personlige talemålet stadig endres finner vi hos Finn Erik Vinje som skriver i sine betraktninger om NRK-språket om hvordan han i distriktssendinger har hørt bruk av et slikt blandingspråk som tidligere er beskrevet: ””Eg *tror* ikkje me e *kommet* so langt på denne *tiden* at det e nokon fra *vår hjembygd* so vert stilt *utenfor*” (Nord-Vestlandet). (...) ”*Deres* ærlege oppfatning æ *sællføgeli* at oss lyt *øke tilskuddet* mæ minst hundre krono” (Gudbrandsdalen)” (Vinje 1993). Markerte ord er her de som skiller seg fra den faste dialekten i området, og som vi ser er heller ikke dialektbrukerne konsekvente i sin bruk av den geografiske dialekten fra hjemplassen, men er tydelig påvirket av et mer bokmålsnært språk.

Han siterer Magne Rommetveit (1983):

Folk flyttar i dag mer enn før – frå det eine dialektområde til det andre, frå yrkesmiljø til yrkesmiljø. Talemålet blir påverka av dette. Med andre ord: ”naturleg talemål” utviklar seg meir og meir frå eit ”morsmål” med rot i eit målføre til å bli eit ustabil uttrykksmiddel som skifter frå person til person. Og det finst ofte i sprikjande former hos ein og same personen – alt etter talmålssituasjonen og evne til å stå mot språkleg press i påverknadsmiljøet.

5 NRK som normeringsinstitusjon

Finn Erik Vinje, som tydelig har stått frem som standardtalemålets forkjemper, har lenge sett NRK som landets viktigste normeringsinstitusjon. Som han sier:

Hver eneste dag står radio- og tv-apparatet og trekker oss alle inn i denne erfaringen og kommer med tilbud til dem som søker mot en overdialektal norm, en språkform med større geografisk og sosial rekkevidde enn den lokale dialekten. Nyhetsoppleserne i radio og tv byr seg fram som de naturligste og mest autoritative forbilder. Slik utgjør etermedienes språk i de offisielle sendinger et kraftsentrum for normaltalemålet (Vinje 1998).

At standardtalemål, enten nynorsk eller bokmål, har blitt brukt i NRK beror nok kanskje mer på forståelse enn sosial tilhørighet. Om noe, kan man tenke seg bruk av denne talemålsvarieteteten som det motsatte, altså ikke en sosial markør, men i stedet en geografisk og sosial nøytralitetsindikator. At NRK som landets en gang eneste eterkanal og massemedium kan ha hatt en nasjonal samlingstanke i bakhodet, er ikke umulig. Et nøytralt språk uten geografisk eller annen tilhørighet, vil heller ikke favorisere enkelte grupper og dermed heller ikke indirekte stigmatisere andre.

I min samtale med Hans-Tore Bjerkaas kom det frem at han ikke lenger ønsker å se NRK i denne rollen og ser det som viktig å tone ned dette aspektet. Dette har, som vi har sett, også kommet til uttrykk i den siste versjonen av språkreglene ved at det er åpnet for mer dialektpreget talemål - først og fremst i distriktssendinger, men også i riksdekkende mer uformelle, ikke-manus-bundne sendinger. I tillegg er det åpnet for et unntak i hovedregelen om at nyhetssendinger og programannonsering skal foregå på et standardisert språk. Disse bestemmelsene er med og bidrar til at NRK beveger seg mer bort fra dette.

Likevel er det flere som fortsatt ser det som svært viktig at NRK innehar denne posisjonen og således ikke er enige med verken språkreglene eller Bjerkaas. I mediene hersket det høsten 2009 en veldig debatt mellom blant annet tidligere språkkonsulenter i NRK og respekterte målmenn Finn Erik Vinje og Sylfest Lomheim på den ene siden og blant annet representanter fra NRK på den andre. Striden stod om nettopp de nye språkreglene og også Ingerid Stenvolds dispensasjon fra hovedregelen om bruk av standardisert språk i nyhetssendinger. I tillegg mente Vinje og Lomheim, var NRK-språket i generelt forfall: ”Her går alt over stakk og stein, uten mål og méd – det er rot og surr og fra ende til annen. Og det er kringkastingssjef Bjerkaas som bærer ansvaret” (Vinje 2009).

Språkreglene fikk i denne debatten støtte av språkprofessor Arne Torp som uttalte:

Det er dermed grunn til å ønske NRK til lykke med ein språkpolitikk som er i godt samsvar med det folk flest her i landet vil ha. Kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas kan kjenne seg trygg på at han har «folket» i ryggen når han lar medarbeidarane få løyse på den språklege snippen også i prestisjetunge sendingar som Dagsnytt på NRK. Folk høyrer jo ikkje på Dagsnytt for å lære korleis dei skal snakke – dei vil rett og slett høyre nytt! (Torp 2009)

5.1 Norge vs. Europa

Med utgangspunkt i de nyeste språkreglene fra NRK, ser vi at den rollen NRK eventuelt har hatt som normeringsinstitusjon, må kunne sies å være nedtonet. Som vi har sett, eksisterer det ikke full enighet om hvorvidt vi i Norge har eller ikke har et standardtalemål i det hele tatt, og debatten om hvordan dette eventuelle talemålet skal høres ut, og hvor man skal kunne høre den korrekte versjonen av dette, er en debatt som i Norge på ingen måter er avsluttet. Andre land i Europa derimot (og i resten av Verden for øvrig), har klarer normer på dette området.

Vi trenger ikke gå lengre enn til våre naboland Sverige og Danmark for å finne helt andre tanker og holdninger rundt standardtalemålet.

Vanligvis har et standardtalemål mye høyere prestisje enn lokale dialekter. Dette har primært *sosiale* årsaker, i og med at både standardtalemålet og skriftspråket er basert på talemålet til en politisk og økonomisk elite, oftest knytta til hovedstaden. Men på grunn av denne sosiale prestisjen oppstår det også en idé om at standardspråket er det eneste «korrekte» språket, og at dialektene i en eller annen forstand er feil. Når man snakker om dansk og svensk språk, er det nok derfor helst standardspråket i tale og skrift man tenker på; danske og svenske *dialekter* er liksom noe annet (Torp).

Som vi ser, er dette språksamfunn som skiller seg sterkt fra vårt. I Sverige har det svenske riksspråket vunnet fram og bredd seg utover landet som en høyverdig talemålsnorm. Også i Danmark har det vært et veldig press på normering av talemålet, og her har ”Riksnormen” (det talemålet som snakkes blant de høyere sosiale klasser i København) fått stor prestisje. Det har ellers både i Sverige og Danmark utviklet seg regionalmål som en mellomform mellom dialektene og riksspråket. Disse dekker større regioner og har trekk både av riksspråket og i større eller mindre grad av de lokale dialektene (Almenningen mfl. (red) 2002: 184-186).

I Danmark, sier Tore Kristiansen, hersker ”ingen tvil om at skriftsprogstilegnelsen i skolen – med den forståelse og ideologi der har omgivet den – har bidraget væsentlig til den talesproglige ”uniform” af den danske befolkning. Hvordan den talesproglige ”uniform” skal se ud, har altid været så selvsagt at det aldrig bliver omtalt, endsige diskuteret (Kristiansen i

Enger 2009: 80). Dansk standardtalemål er det samme som københavnsk, sier han, og går så langt som å påstå at de danske dialektene er døde. Det han mener med københavnsk er her det samme som ligger i begrepet riksdansk (Kristiansen i Enger 2009: 82-85). Også Inger Lise Pedersen argumenterer i "Standardtalesprogets tilblivelse og rolle i Danmark" for at det danske standardtalemålet er utviklet fra et københavnsk talemål (Pedersen i Enger 2009: 169).

Mens man i Sverige og Danmark vil kunne møte en holdning som krever at man normerer talemålet sitt i tråd med riksnormene på radio og fjernsyn, under innlegg i parlamentet eller i andre offentlige situasjoner, og sågar kanskje også i møte med personer fra et annet område og med en annen dialekt, vil vi i Norge her kunne bruke vårt personlige talemål. I Danmark var det faktisk helt opp til 1960-årene et krav om at alle dansktalende på universitetene måtte beherske riksdansk. Var man dialektbruker, fikk man enetimer i artikulasjon. I dag skjer det meste av talemålpåvirkningen via mediene hvor et mer avslappet, ungt københavnsk er i ferd med å ta over for det strengere, mer formelle riksspråket. (Her diskuteres altså ikke dets eksistens eller naturlige plass i mediene og i offentligheten overhodet.) Når da talemålsopplæringen ikke lenger foregår via skriftspråk, men som direkte etterligning av hørt tale, er også mellomformen regionspråk mer på vei bort og det københavnske talemålet vinner således enda raskere terreng i resten av landet (Pedersen i Enger 2009: 171-173).

Det svenske samfunnet er også i en språklig endring, men da mest på holdningsnivå. Her ser vi i dag flere og flere tilfeller av at svenske dialekter opptrer på TV og i radio (et eksempel her vil være den meget populære TV-kokken Tina Nordström som på klingende skånsk anretter både bugnende sildebord og Jansons fristelse uten at den svenske befolkning letter på øyenbrynene). Selv om rikssvensk eller svensk standardtalemål for tiden diskuteres vært lite, er det sjelden blitt utgitt så mange håndbøker i svensk standardtalemål som nå. Tidsskrifter og TV-programmer om språk er også veldig populære. Mats Thelander ved Uppsala universitet tror dermed ikke at den manglende debatten beror på en manglende språkinteresse, men heller at den svenske befolkningen er så trygge på sitt standardiserte språk at et ordskifte føles unødvendig (Thelander i Enger 192-194).

Også i England og Tyskland vil man møte et mye større krav til normering av talemål enn det som er tilfelle i Norge;

I Tyskland har man siden Theodor Siebs på slutten av 1800-tallet ga ut en uttalenorm for scenespråket (og som også ble svært viktig for skolene) snakket om et standardisert tysk

talemål (Askedal i Enger 2009: 210-214). Boken er revidert flere ganger, men endringene har vært små. Størst bifall har den høstet i Nord-Tyskland og fortsatt vil dialektbruken tilta jo lengre syd i Tyskland man kommer. Det er likevel blitt etablert en overregional tysk uttalenorm og dette "Standardaussprache" dominerer sterkt i etermediene. Tysk har også flere standarduttalebeskrivelser tilgjengelig for de som ønsker å "tilegne seg en sosialt og regionalt umarkert uttale med praktisk gyldighet over hele det tyske språkområde" (Askedal i Enger 2009: 214).

I England har den såkalte Received Pronunciation (RP) lenge hatt status som korrekt britisk engelsk uttale. Boken *English Pronouncing Dictionary* definerte i 1917 RP som "the everyday speech of families of Southern English persons whose menfolk were educated in the great public boarding schools". Med andre ord er det her snakk om et talemål med spesiell høy prestisje. TV-stasjonen BBC har vært den eterkanalen som i størst grad har benyttet RP i sine sendinger. RP har av den grunn også gått under navnet BBC English. I følge nettstedet about.com har BBC nå beveget seg noe bort fra RP da dette i dag kan virke noe gammelmodig og "out of place". De ansatte bruker i stedet "a neutralized version of their own regional accents that is intelligible to all listeners" (Nordquist, about.com). Et par klikk på hjemmesiden deres avslører imidlertid at BBC på ingen måte er en kanal som tar lett på språket; her finner man i tillegg til språkkurs i blant annet italiensk og fransk flere kurs både i engelsk næringslivsspråk, akademisk språk og korrekt engelsk uttale. At en standardisert utgave av det britisk-engelske språket eksisterer, og at det møter deg i etermediene, er hevet over enhver tvil.

Vi ser dermed at både Sverige og Danmark har klare standardiserte språk som naturlig finner sin plass i offentligheten og etermediene (selv om dette nå, som i Norge, spesielt i Sverige er i ferd med å løses noe opp). I Tyskland og på britisk BBC finner man også det rene, riktige, korrekte språk uttalt. I Norge har situasjonen lenge vært en annen; i tillegg til en TV-fotballkommentator som kommenter kamper på kav bergenser har vi til og med og finansminister som presenterer statsbudsjettet på Hedmarksdialekt!

6 Spørreundersøkelse om NRK-ansattes holdninger til språk

Høsten 2011, som ledd i arbeidet med denne oppgaven, gjennomførte jeg en spørreundersøkelse blant NRK-ansatte som var ”på lufta” (se vedlegg). For å fange opp eventuelle skiller i holdningene blant de som jobbet sentralt og de som jobbet lokalt, ble informantene delt i gruppene ”ansatte på Marienlyst” og ”ansatte ved distriktskontorene”. Jeg skilte også de forskjellige distriktskontorene fra hverandre for eventuelt å se noen forskjeller i holdninger fra landsdel til landsdel. På Marienlyst var det som nevnt kun nyhets- og sportsredaksjonene som var med i undersøkelsen da det er nyhets- og sportsredaksjonene, samt programannonsering som er underlagt de spesielle reglene i språkreglens punkt 1.1. For enkelhets skyld vil disse bli omtalt som nyhetssendinger.

Jeg fikk inn fem svar fra Marienlyst, alle fra Sporten. Fire av de disse kom opprinnelig også fra Østlandet, mens én kom fra Vestlandet. Mer detaljert informasjon om hjemstedstilhørighet ble av personvern hensyn ikke avkrevd.

Fra distriktskontorene fikk jeg inn totalt 82 svar. Disse fordelte seg på de enkelte kontorene på denne måten:

Nordland: 9

Trøndelag: 22

Møre og Romsdal: 7

Hedmark og Oppland: 14

Rogaland: 9

Sørlandet: 7

Østafjells: 3

Østfold: 19

Østlandssendingen: 1

Fra Troms og Finnmark, Sogn og Fjordane og Hordaland kom det ikke inn noen svar. Selv om tre kontor ikke bidro til undersøkelsen, vil jeg med 82 respondenter godt fordelt utover landet likevel kunne trekke noen slutninger. En slik undersøkelse vil på grunn av feilmarginer og for lite materiale naturlig nok ikke være 100% korrekt, men det er mulig å ane visse tendenser. Det er disse tendensene jeg i denne oppgaven søker å finne.

Det er verdt å notere seg at selv om den ene informanten fra Østlandssendingen nå ser ut til å være alene fra Oslo, er det liten grunn til å anta at dennes holdninger skiller seg veldig ut fra de man finner på Marienlyst, ca. tre kilometer lenger vest.

6.1 Marienlyst

Informantene fra Marienlyst er de fem som besvarte undersøkelsen. Disse svarene vil i kapittel 10 bli slått sammen med de meningene som i kapittel 7 og 8 kom fram under intervjuene.

6.1.1 Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

Figur 1

Som vi ser av figuren, oppgir hele 80% av informantene på Marienlyst at de er seg sitt talemål bevisst når de er på lufta. At 4 av 5 sier dette høres mye ut, men med tanke på at de faktisk har et sett språkregler å forholde seg til, skulle man tro at alle var bevisst på hvilket språk og på hvilken måte de ønsket å kommunisere. Likevel, det kan være at akkurat denne informanten faktisk allerede har et

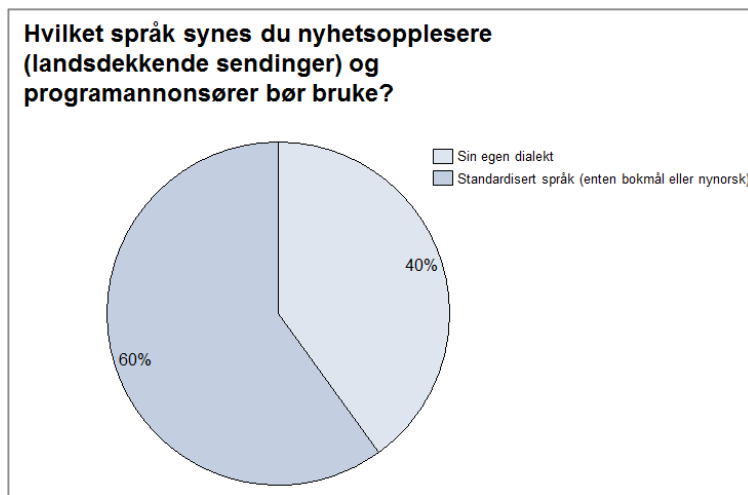
talemål som ligger så nært et standardisert bokmål eller nynorsk at fokus på dette ikke oppleves som nødvendig eller hensiktsmessig. I tillegg må man her ta hensyn til den faktoren som spiller på forståelse; det er ikke sikkert alle legger det samme i denne formuleringen. Enkelte kan med "bevisst" mene å innimellom tenke over saken, mens andre legger i dette å ha full oppmerksomhet på spørsmålet til enhver tid. Svarene på denne type spørsmål kan derfor variere selv innenfor samme faktaopplysning. Det er her de ulempene jeg innledningsvis nevnte i forbindelse med denne type datainnsamling kommer inn. Dette er likevel en ulempe man som forsker må leve med skal man i det hele tatt kunne foreta større datainnsamlinger.

6.1.2 Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

På spørsmål om hvilket talemål informantene benyttet på lufta, svarte 80% standardisert bokmål mens 20% svarte nynorsk. Det er her viktig å merke seg at dette ikke nødvendigvis er samme fordeling på svaralternativer som spørsmålet over; den ene informanten kan her være noen andre. Ingen svarte her at de benytter dialekt, og uansett fordeling på bokmål/nynorsk gir dette da oss viktig informasjon da vi her ser at språkreglenes bestemmelser om standardisert talemål i nyhetssendinger faktisk følges.

6.1.3 Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programmannsører bør bruke?

Figur 2

Selv om informantene ved Marienlyst selv benyttet et standardisert talemål, kommer det her frem at hele 40% mener man burde hatt mulighet til å benytte sitt eget talemål også i de sendingene som per i dag er underlagt standardtalemålsreglene. Dette må kunne sies å både være en

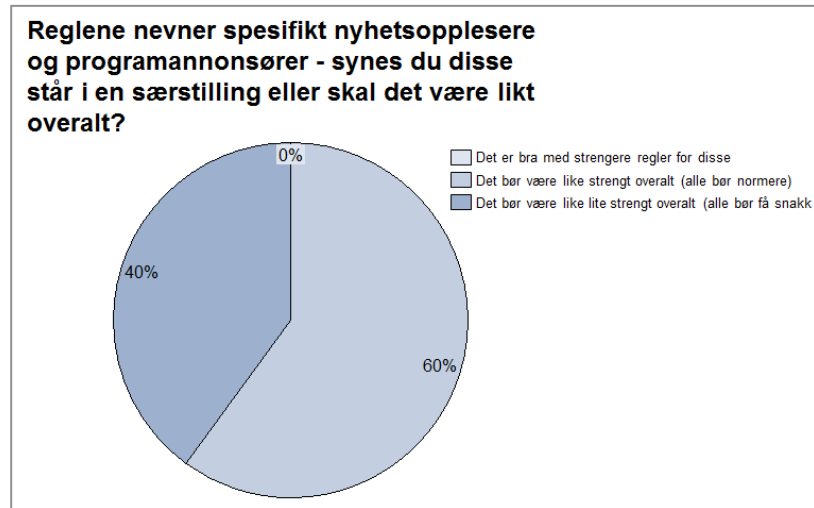
seier for de nye språkreglene med sitt økte fokus på dialekter, men også en kritikk mot at de kanskje ikke er liberale nok. Likevel er det 60%, flertallet, som ønsker at dagens ordning med hovedregler og unntak skal bestå, så selv om enkelte mener språkreglene ikke er frie nok, ser det ut til at flere mener dagens ordning er det.

En av informantene som mener man skal kunne benytte dialekt også i landsdekkende nyhetssendinger, begrunner dette med at man fremstår mer naturlig og troverdig når man kan bruke sitt eget, personlige talemål.

6.1.4 Reglene nevner spesifikt nyhetsopplesere og programannonsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

Figur 3

I figuren ser vi tydelig at svarene polariserer seg; enten ønsker informantene like strenge regler for alle (at alle som er på skjermen skal normere) eller så ønsker de at ingen skal gjøre det og at alle får benytte det talemålet de

selv ønsker. Den prosentvise fordelingen er her 60% mot 40%. Det er ingen som har valgt alternativ tre, strengere regler for nyhetsopplesere og programannonsører, altså dagens språkregler. Dette må sies å være et oppsiktsvekkende funn da dette i aller høyeste grad må kunne sies å svekke tilliten til språkreglene, eller da at den svekkede tilliten som allerede finnes blant NRKs ansatte på Marienlyst blir avdekket. En kommentar avgitt på dette spørsmålet avslører også et tydelig ønske om strengere regler over det hele; ”Riktig språk er viktig for alle plattformer i NRK.”

Ser vi disse 60 prosentene mot figur 2.0 sine 60 prosent, kan vi ane en tendens til at man ønsker strengere regler enn de som nå finnes. Det fokuset Bjerkaas med de nye reglene har lagt på dialektene, ser altså ikke ut til å være sammenfallende med de holdningene vi finner hos de som faktisk benytter reglene. Her er det viktig å huske at informantene kommer fra den gruppa som er ilagt de strengeste normeringskravene og dermed lever i en eterverden med standardisert språk. De er også de med ansvaret for at viktige budskap kommer ut til folket. Har vi undersøkt holdningene hos resten av NRK (for eksempel i barne- og underholdningsredaksjonene), er det ikke sikkert resultatet hadde blitt det samme. Dette er uansett bare spekulasjoner, men det kan se ut som videre forskning på dette feltet ville ha hatt noe for seg og kunne ha avdekket

6.1.5 Hva synes du er viktigst?

Under spørsmålet ”Hva synes du er viktigst?” listet jeg opp flere svaralternativer:

- At publikum får høre korrekt norsk
- At publikum ikke blir støtt av språket
- At publikum forstår budskapet
- At ikke én enkelt dialekt fremheves
- At nyhetsoppleseren/den som er på skjermen snakker tydelig og forståelig
- At nynorsken får god plass
- At dialektene får god plass

Disse alternativene var basert på de holdningene og tankene jeg under intervjurundene hadde tilegnet meg om temaet. Det er altså her viktig å merke seg at de ytringene som her kommer, er formulerte på forhånd. For å eventuelt rette opp dette, kunne informantene i tillegg legge til egne formuleringer under tekstboksen ”Annet”. Ingen valgte å gjøre det, noe man da både kan tolke som at alternativene var utfyllende og fanget opp de holdningene informantene hadde eller at man ikke anså dette som så viktig at man tok seg til å angi flere alternativer. Hva som er korrekt, vites naturlig nok ikke, men sett ut fra at informantene vet dette dreier seg om en masteroppgave og de faktisk selv har valgt å bidra, må jeg om ikke annet håpe og tro at det første er det riktige. Uansett er dette som sagt kun tendenser og utvalget er for lite til at jeg kan generalisere på vegne av hele redaksjonen. Her var det også mulig å sette flere kryss, så én person kan for eksempel ha gitt sin stemme til tre alternativer.

Svarene fordelte seg på de enkelte alternativene på denne måten:

Figur 4

Som vi ser av figuren, svarte alle informantene at noe av det viktigste med sendingene er at publikum

forstår budskapet. I tillegg svarte 80% av informantene at det å snakke tydelig og forståelig er svært viktig. Med andre ord vektlegger de her (Her må vi ta i betraktning at informantene tilhører nyhets- og sportsredaksjonen og nok anta at deres svar er farget av dette.) Informantene setter altså her budskapet foran avsenderen.

Her er det også spennende å se at ingen av informantene ser ut til å synes at dialektene eller det nynorske språket er viktig i nyhetssendinger. Derimot er det en som sier at det er viktig at ”publikum får høre korrekt norsk”. Her kommer altså debatten om hva som er ”korrekt norsk” og hvorvidt noe i det hele tatt kan kalles for et korrekt talespråk inn igjen. Disse svarene kan tyde på at det, om ikke annet så i visse kretser, i NRK hersker en oppfatning om at et slikt korrekt norsk finnes og at NRK som etermedium har et spesielt ansvar for å introdusere publikum for og lære de opp i dette språket. Denne holdningen kan vi se henger sammen med oppfatningen om NRK som normeringsinstitusjon.

6.1.6 NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

Dette var et ”skriv din egen kommentar-”spørsmål og det kom inn tre svar. Av disse var det spesielt én holdning som skilte seg ut: ”NRK er ikke like flinke til dette som tidligere. Vi bør jobbe mer med språk. det er et fint mål at NRK skal være et sted å høre riktig norsk.” og ”Det bør være sånn fortsatt.” Her ser vi at kommentarene henger sammen med det foregående spørsmålet hvor også en informant oppga at han anså det at publikum skulle få høre riktig norsk som et viktig moment i NRKs språkpolitikk. Dette kan vi også se henger sammen med at dialekter ikke ble ansett som viktige i det foregående spørsmålet.

På den andre siden oppgir en informant at NRK skal speile mangfoldet i det norske språket og at reglene derfor bør være mer liberale. Dette synet er da helt i tråd med de generelle bestemmelsene i språkreglene og gir et tydelig signal om at det blant NRKs ansatte ikke er full enighet om at dagens språkregler er til det beste.

6.1.7 Oppsummering Marienlyst

Alt i alt kan det se ut som om det på Marienlyst hersker en viss uenighet i hvorvidt man skal normere språket eller bruke eget talemål i alle sendinger. Det mest oppsiktsvekkende må sies å være den polariseringen som er kommet fram – av de informantene som besvarte denne

undersøkelsen ønsker de enten at reglene skal bli strengere slik at alle, ikke bare de som jobber innenfor nyhets- og programannonseringsseksjonene, skal normere, eller så ønsker de en enda større oppmykning hvor alle skal få lov til å bruke det språket de er mest komfortable med. Dagens regler med mulighet, og også et uttalt ønske, for bruk av dialekt i lokale sendinger og sendinger med stort rom for improvisasjon og strengere normeringsregler for landsdekkende nyhetssendinger og informasjonsinnslag med bruk av manuskript, ser ikke ut til å stemme overens med de holdningene og ønskene de ansatte har for talt språk i media.

Mer samlet ser informantene ut til å være når det kommer til hva med språket de mener er det viktigste. Her legger de alle vekt på forståelse og tydelighet og setter således budskapet først. Selv om det ser ut til at en revidering av språkreglene er et ønske, er de likevel ikke villige til å la personhensyn i forhold til journalister, programledere og andre komme foran hensynet til publikum og deres rett til et lettforståelig og tydelig språk som fremmer budskapet.

Skal jeg prøve å svare på hvorfor vi ser denne polariseringen, vil jeg først trekke fram likhetsprinsippet som en mulig faktor. I Norge har vi siden femtitallet blitt innprentet en holdning om at verden skal være lik for alle. At da enkelte grupper innenfor samme system må forholde seg til ulike regler, kan fort oppleves som et brudd på dette. I tillegg vil jeg framholde at språkreglene nok ikke kan betraktes som verken fugl eller fisk. Gjennom punkt 2.5 gir de tydelige signaler om at de ønsker å legge et fokus på dialekter og personlig talemål, men åpner kun for dette i spesielle programtyper eller i lokale sendinger. I nyhetssendinger og programannonseringer skal det brukes bokmål eller nynorsk, men her kan man gjøre unntak og åpne for dialekter og personlig talemål dersom det ikke strider mot de retningslinjene som er anført. Å manøvrere i disse reglene kan fort oppleves som å stampe i myrlendt terreng. En forenkling med enten det ene eller det andre vil da være enklere å forholde seg til for alle.

Selv om disse tallene er basert på små datamengder, er det ingen grunn til å tro at de skiller seg vesentlig ut fra resten av de holdningene man kan finne. Som jeg kommer til i kapittel 7 støttes også disse funnene av det som kom frem under intervjuene.

6.2 Distriktskontorene

Som nevnt innledningsvis er gruppa ”distriktskontorene” en samlebetingelse for alle informantene som jobber ved et av NRKs lokalkontor. Hvis annet ikke nevnes, gjelder tallene for gruppa som helhet. Da dette er et mye større antall respondenter enn Marienlyst-gruppa, vil også den enkeltes bidrag til prosentpoengene være noe lavere. Her vil ikke hver enkelt informant gi like stort utslag på totalen, noe som gir et mer helhetlig og korrekt bilde av den situasjonen som foreligger.

For å kunne sammenligne ulike landsdeler, har jeg valgt å dele landet inn i fem; Nord-Norge, Trøndelag, Vestlandet, Sørlandet og Østlandet. Innenfor de enkelte områdene finner vi denne inndelingen:

Nord-Norge: NRK Troms og Finnmark og NRK Nordland

Trøndelag: NRK Trøndelag

Vestlandet: NRK Møre og Romsdal, NRK Sogn og Fjordane, NRK Hordaland og NRK Rogaland

Sørlandet: NRK Sørlandet

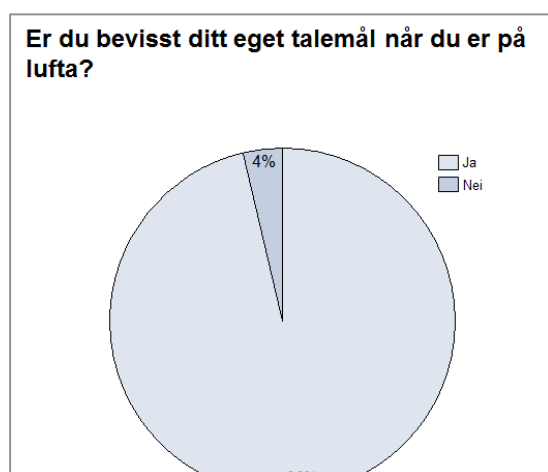
Østlandet: NRK Østafjells, NRK Østlandssendingen, NRK Østfold og NRK Hedmark og Oppland

Jeg velger her bevisst ikke å gå ned på det enkelte kontors nivå da dette på grunn av varierende svarprosent fra kontor til kontor vil øke feilmarginen. For snevert utvalg vil også kunne identifisere enkeltpersoner, og dette er verken ønskelig eller intensjonen bak undersøkelsen. Likevel vil det for enkelte områder kun være ett kontor som har avgitt svar eller som tilhører landsdelen.

6.2.1 Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

Som Marienlyst-gruppa (figur 1) ser vi at også de fra distriktskontorene svarer bekreftende på om de er seg sitt talemål bevisst når de er på lufta.

Figur 5

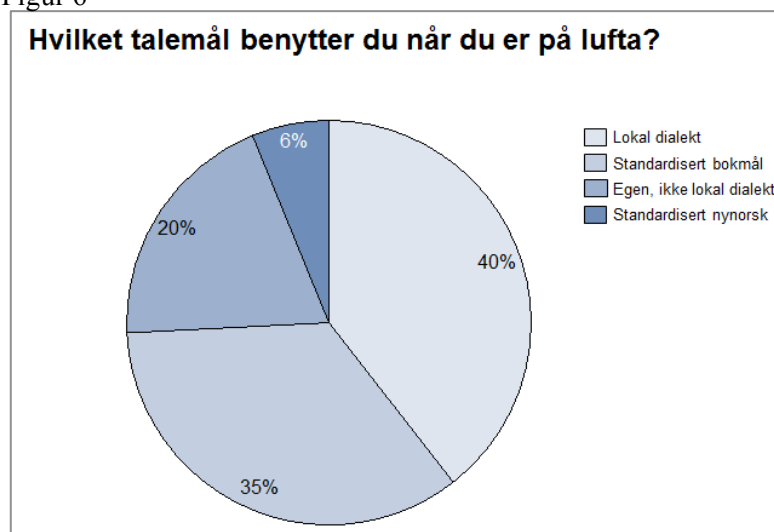
Her svarer hele 96% ja, mens bare 4% nei. Da denne gruppa, i motsetning til de på Marienlyst, er underlagt andre språkregler ("1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom."), kan man kanskje si at dette er noe

overraskende. Likevel vil kanskje de som snakker en dialekt som i større eller mindre grad skiller seg ut fra ”normen”, generelt være seg sitt talemål mer bevisst. Språk kan jo også sies å være en stor del av en persons identitet, og spesielt i Norge har vi lagt og legger vi fortsatt stor vekt på hvor man kommer fra, hvordan man snakker, i hvor stor grad man beholder dialekten sin ved flytting og lignende. Dette er for oss hverdagslige tema og trygge, tillatte samtaleemner i møte med ukjente. Vi identifiserer gjerne personer ut fra hvordan de snakker; ”Han med den nordnorske dialekta”, ”hun som snakker sørlandsdialekt.” At personer som da kan bruke sitt personlige talemål i TV- og radiosendinger, og også gjør dette ut fra spesielle regler, er seg sitt språk bevisst, er kanskje ganske naturlig. Ser vi dette sammen med funnene under, at det blant disse er 40% som benytter seg av et standardisert språk, ser vi tydelig at bruken av talemål i de lokale sendingene er delt, og når man da har såpass store forskjeller innenfor samme organisasjon, kan man anta at språk er et tema som jevnlig er oppe til diskusjon. Fokus på egen språkbruk vil dermed alltid være tilstede.

6.2.2 Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

Blant respondentene fra distriktskontorene svarte 40% at de bruker den lokale dialekten når de er på lufta, mens 20% bruker egen, ikke lokal dialekt. Det vil si at 60% av de som besvarte undersøkelsen bruker dialekt, mot 40% som benytter seg av et standardisert

Figur 6

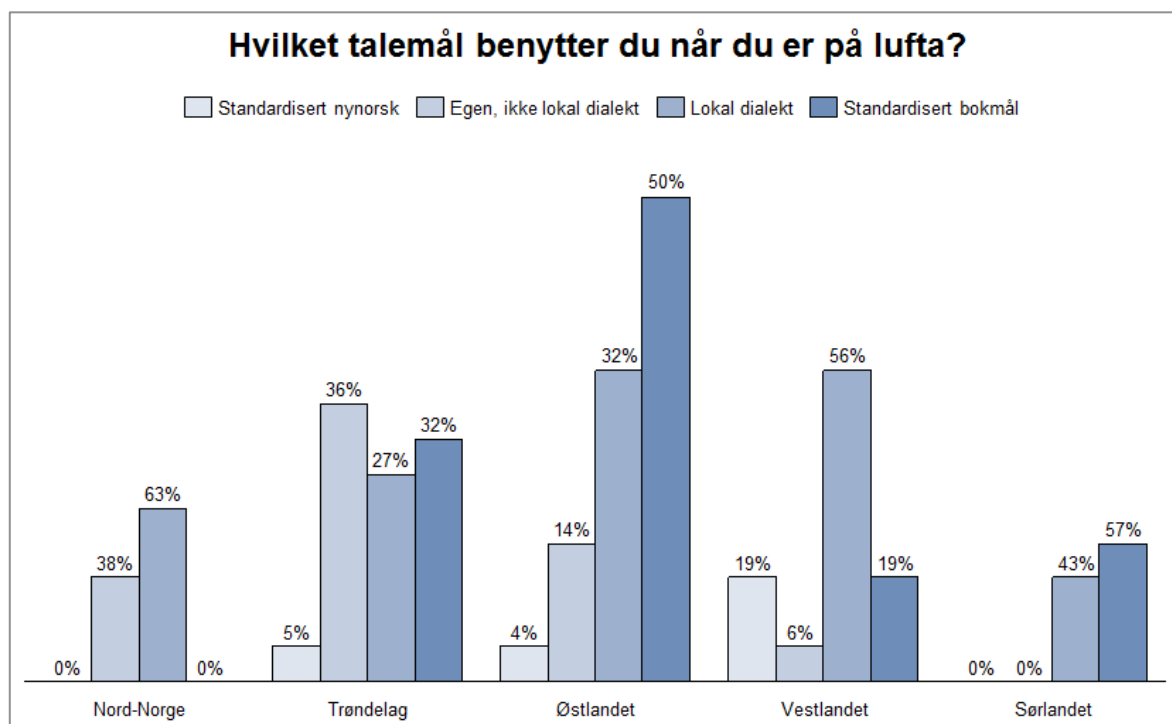
språk. Av dette kan vi da lese at over halvparten av de som jobber ved distriktskontorene følger språkreglens intensjon om å ”spegle mangfaldet” i det norske talemålet.

Interessant her er det å se om det finnes forskjeller i de forskjellige landsdelene, og i figur 7 kan vi tydelig se

hvordan Østlandet skiller seg ut i bruk av standardisert bokmål. Ikke overraskende er det også på Vestlandet vi finner den største andelen nynorskbrukere med 19%. Spennende her er også hvordan ingen i Nord-Norge oppgir å bruke standardisert språk. Her må vi likevel huske at Troms og Finnmark-kontoret ikke har avgitt stemmer, slik at resultatet kun er basert på ett

fylke. Starter vi på toppen av kartet, finner vi da i Nord-Norge en utstrakt bruk av dialekt, i Trøndelag en jevn fordeling av dialekter og standardisert språk, likevel med en relativt lav nynorskprosent, på Vestlandet ser vi at det er de lokale dialektene og nynorsken som råder, mens Sørlandet bruker enten lokal dialekt eller bokmål. Østlandet markerer seg da som tydelig bokmålsområde i tillegg til at en god del også bruker dialekter. Her kan kanskje den teorien vi finner i Brit Mæhlums artikkel ”Standardtalemål? Naturligvis!” om at de ”semi-periferie” dialektene, altså dialekter fra Østfold, Vestfold og flatbygdene oppover i Akershus, Hedmark og Oppland, områder som fungerer som nærområder til hovedstaden, har noe lavere status og blir oppfattet mer som en klassemarkør enn de dialektene som er spesielt knyttet til mer rurale geografiske områder. ”(...) språkbrukerne herfra stiller med helt andre språksosiale handikapp enn de som har mer definerte regionale og motkulturelle identiteter å spille på” (Mæhlum i Enger 2009). Holdninger ytret fra et av mine intervjuobjekter fra Vestfold kan også støtte opp under denne tanken. Om dette faktisk er en av årsakene til at bokmålsprosenten på Østlandet er såpass høy, blir likevel bare teorier.

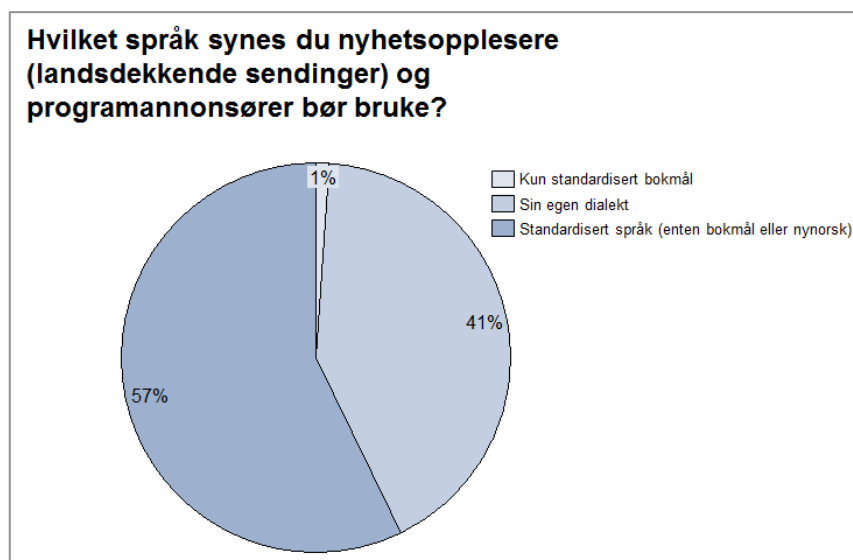
Figur 7

6.2.3 Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programannonsører bør bruke?

På samme måte som hos informantene på Marienlyst (figur 2), ser vi hos distriktskontorene en polarisering i holdningene. Også her ligger utvalget tett opp til fordelingen 40/60 om hvorvidt man skal bruke egen dialekt eller standardisert språk, men her ser vi også at enkelte mener at kun et standardisert bokmål skal være tillatt talemål. Igjen ser vi at språkreglenes åpning for lokale talemål har fanget opp en holdning som deles av en stor del av de ansatte i NRK, selv om flertallet også her heller mot det standardiserte språket.

Figur 8

Som begrunnelse er det spesielt to vinklinger som gjentas av flere informanter; hos de som ønsker å holde igjen på de personlige talemålene, er det forståelighet og profesjonalitet som trekkes frem. Flere fremhever at nyhetssendingene skal

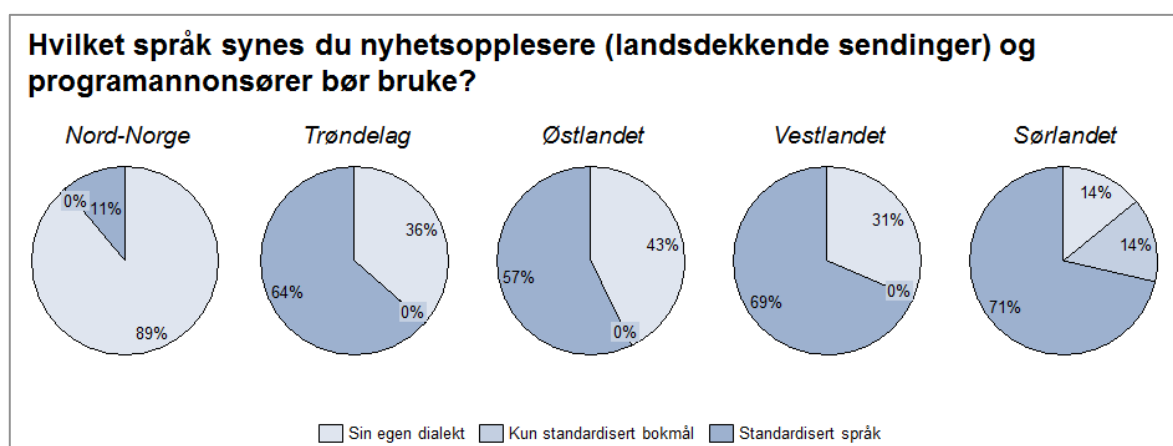
fokusere på innhold og budskap og at dette best kommer frem om språket er mest mulig likt et av de to skriftspråkene. Også hensynet til minoritetsspråklige trekkes frem; ikke alle forstår alle dialekter like godt og i om med at både nyhetene og programannonseringene bidrar med nyttig og viktig informasjon, er det viktig at språket ikke blir en hindring for å tak i denne. ”Inkluderende og forståelig for alle”, ”Viktig at man ikke henger seg opp i dialekt når man skal forstå hva som sies” og ”Et standardisert språk sikrer at folk flest får med seg hva vi sier” er eksempler på hva informantene her har oppgitt.

I tillegg til forståelse, ønsker enkelte også å markere at nyhetene som programpost står i en særstilling i forhold til andre TV- og radioprogrammer: ”Det bør være en viss ”høytidsfølelse” knytta til nyhetsoppløsning. (...)” ”Jeg er svært opptatt av å bruke dialekt på radio, men

nyheter er unntaket. Fordi da er det NRKs talerør du representerer. -Når det er nyhetsopplesere med dialekt henger man seg lett opp i ordene, i stedet for innholdet. Derfor kun standardisert språk. Jepp.” Standardspråket anføres altså her som det riktige språket for formidling av nyheter på grunn av den spesielle stillingen det har som rent opplysningsprogram.

Den andre gruppa, de som ønsker en oppmykning av reglene mot mer bruk av dialekt, peker på ekthet og naturlig tale som viktige grunner til at dialekt også bør tillates i nyhetsprogram og programannonseringer. ”Språket blir mer ekte, og det blir ofte mindre oppstyltet og ”skriftlig i uttrykket”.” Andre bruker også her forståelsen som en årsak til bruk av dialekt: ”For forståelse, først og fremst. Å høre personer som ikke vanligvis bruker bokmål knote seg gjennom setninger og ordbruk som ikke faller naturlig for dialekta til vedkommende forstyrrer mer enn det tydeliggjør, og budskapet kommer dårlig fram.”

Figur 9

Fordelt på landsdeler blir bildet noe mer nyansert. Vi ser nå at Nord-Norge skiller seg sterkt ut med hele 89% som mener at man skal kunne benytte sin personlige dialekt også i landsdekkende nyhetssendinger. Dette henger godt sammen med de tallene som ble presentert i figur 7 hvor ingen fra denne landsdelen oppga å bruke standardisert talemål når de var på lufta.

På samme måte som informantene i Trøndelag fordelte seg jevnt over bruk av standardisert språk og bruk av dialekt i distriktssendinger, er de også på spørsmålet om hvilket talemål som

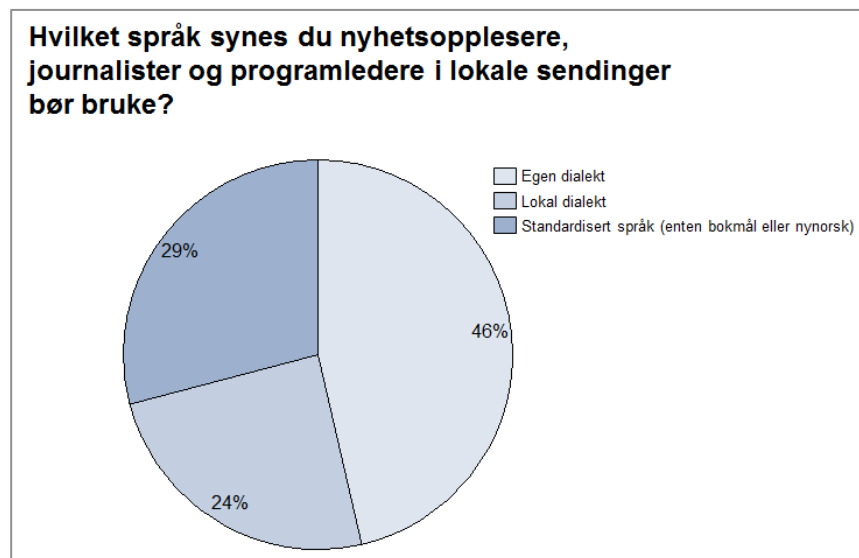
skal benyttes i landsdekkende sendinger relativt jevnt fordelt. Her mener 64% at et standardisert språk er å foretrekke, mens 36% oppgir at dialekt bør kunne brukes.

Noe overraskende er kanskje at Østlandet kommer enda jevnere ut, mens Sørlandet skiller seg ut som det minst dialektvennlige området. Sørlandet er også den eneste landsdelen som legger vekt på at det kun er det standardiserte bokmålet som skal kunne benyttes, ikke nynorsk. Sørlandet markerer her et tydelig skille mot Vestlandet og den bruken av nynorsk man finner der.

6.2.4 Hvilket språk synes du nyhetsoppleserere, journalister og programledere i lokale sendinger bør bruke?

Til forskjell fra de landsdekkende sendingene, ser vi når det kommer til de lokale sendingene at meningene fordeler seg mer jevnt. Deler vi informantene i to kategorier, de som mener at nyhetsoppleserere, journalister og programledere i lokale sendinger skal bruke et

Figur 10

standardisert språk og de som mener de skal bruke dialekt, ser vi av figuren at hele 70% mener de lokale sendingene skal bestå av et dialektpreget språk, mens bare 30% mener standardtalemålet her skal få spillerom.

Flesteparten (46%) av de ansatte ved distriktskontorene mener at man skal kunne benytte egen dialekt uansett hvilket fylke kontoret de jobber på ligger i. 24% av de spurte svarer at man skal holde seg til den lokale dialekten på stedet. Selv om vi her ser et holdningsskille mellom hensynet til publikum og hensynet til journalisten, programlederen eller nyhetsoppleseren i forhold til hvem sitt talemål reglene bør tilpasses, ser vi som sagt også at det totale antallet som ønsker bruk av dialekt, og som altså er enige i de språkreglene som foreligger for de

lokale sendingene, ligger på hele 70%. På samme måte som i punkt 6.2.3 begrunnes disse tallene med ekthet og nærhet til publikum: ”Det er viktig at vi ikke distanserer oss fra seerne og lytterne. Man blir mer personlig hvis man får bruke sitt eget språk.” I tillegg vektlegges også at den personlige talemåten er behageligere å høre på: ”Fordi det er mest naturlig for den enkelte og jeg synes det er mest behagelig å høre på. (Og dersom man slår på radioen i f. eks. i Nordland synes jeg det er fint om man hører mest mulig nordlandsdialekt)” Fokuset hos denne delen av de spurte er også på mangfold og autentisitet: ”Vi er i 2011. dialektbruk er tøft. det er stilig. det er autentisk. det speiler mangfold.” Godt oppsummert fra en informant er disse stikkordene: ”Identitet. Gjenkjennelse. Bedre muntlighet på lufta.” Dette må sies å være et tydelig om signal om at dialektbruk i lokale sendinger er riktig vei å gå. Som en av informantene uttrykker det:

Jeg mener at man skal få bruke sin egen dialekt på NRK, uavhengig av kanal og programflate. Dette først og fremst pga formidlinga. Knoter man på normalisert dialekt/bokmål/nynorsk preger dette også framføringa, og med dette også budskapet. Men, jeg mener det også skal være et visst krav til "omtanke" overfor lytterne, og at man holder spesielle dialektiske ord utenfor lufta. NRK skal speile hele Norge, da må man også vise fram dialektene, på en forståelig måte. Heia Ingerid Stenvold!

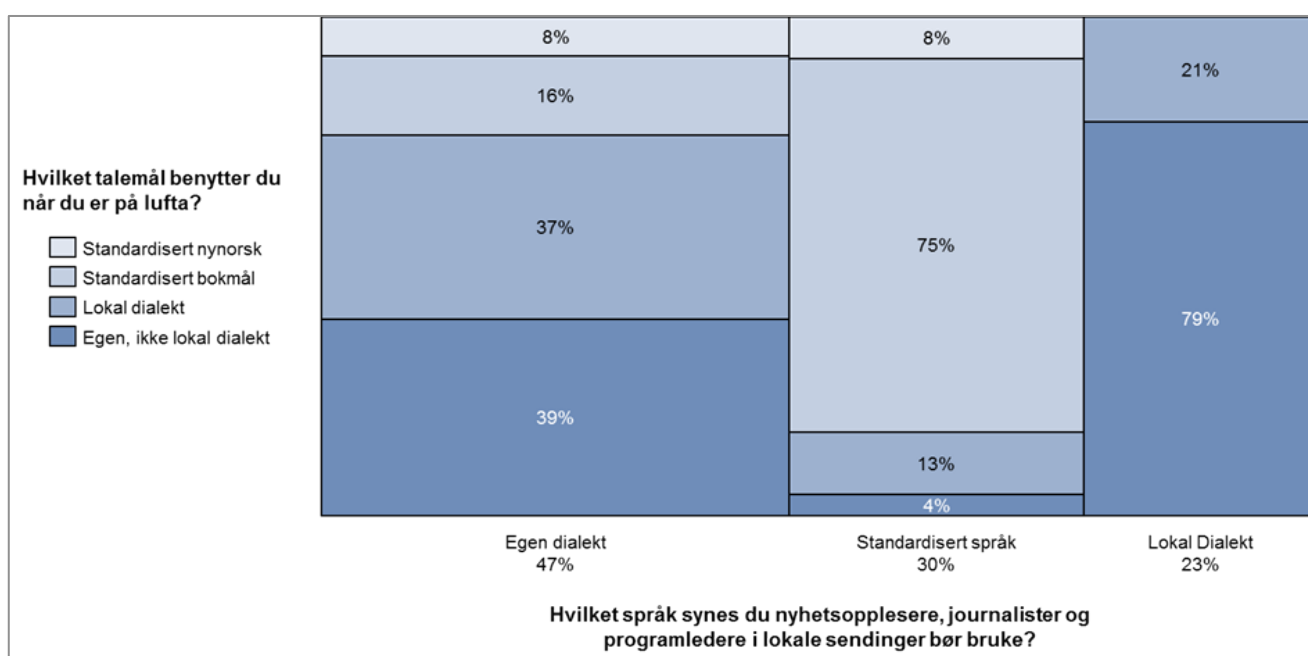
Selv om flertallet tydelig ønsker fortsatt bruk av dialekter, presiserer de også at hensynet til publikum er viktig, og at senderen ikke må komme i veien for budskapet: ”(...) særegen uttrykk må utelates, evt. så må dialekten nærme seg bokmål.”

”Vanskelige dialektord må unngås, og har man en veldig fremmed dialekt for området må den til en viss grad tilpasses slik at folk forstår det som blir sagt.”

Kommentarene avslørte også en svakhet i spørsmålsstillingen da flere ville skille nyhetssendinger og nyhetsopplesere fra andre type programmer: ”Her er det viktig å skille mellom, nyhetsoppleser og programledere. Nyhetsopplesere bør lese standardisert, mens programledere kan bruke lokal dialekt.” Det er mulig dette moderer prosentfordelingen mellom de som i følge figuren ønsker dialekt og de som ønsker standardisert språk noe. At enkelte også i lokale sendinger ønsker et tydeligere språklig skille mellom nyhetssendinger og andre programposter, er et viktig funn. Totalt sett, også da ut fra den mengden kommentarer som er positive til bruk av dialekt, er det likevel ikke grunn til å tro at helhetsbildet forskyves drastisk på grunn av dette, og vi kan konkludere med at flertallet er dialektvennlige.

Selv om så mange som nesten $\frac{3}{4}$ av informantene støtter opp om språkreglenes punkt 1.3, betyr det også at over $\frac{1}{4}$ er uenig. 29% av de spurte mener at det også i lokale sendinger bør benyttes et skriftspråknært talemål i stedet for dialekter. Disse prosentene utgjør en viktig gruppe da de markerer en misnøye til dagens regler og ønsker en endring i form av et mer standardisert talemål uten tilknytning verken til talemålsbrukeren eller til spesielle landsdeler. ”Då er det klare reglar, så slipp ein debatt ut frå kvar enkelt si dialekt. Det er faktisk ein del dialektar det kan vere vanskeleg å forstå.” Det er viktig å huske på at dette kommer fra språkbrukerne selv, de ansatte ved distriktskontorene. Det er de reglene og retningslinjene de selv arbeider etter de nå markerer sin motstand mot.

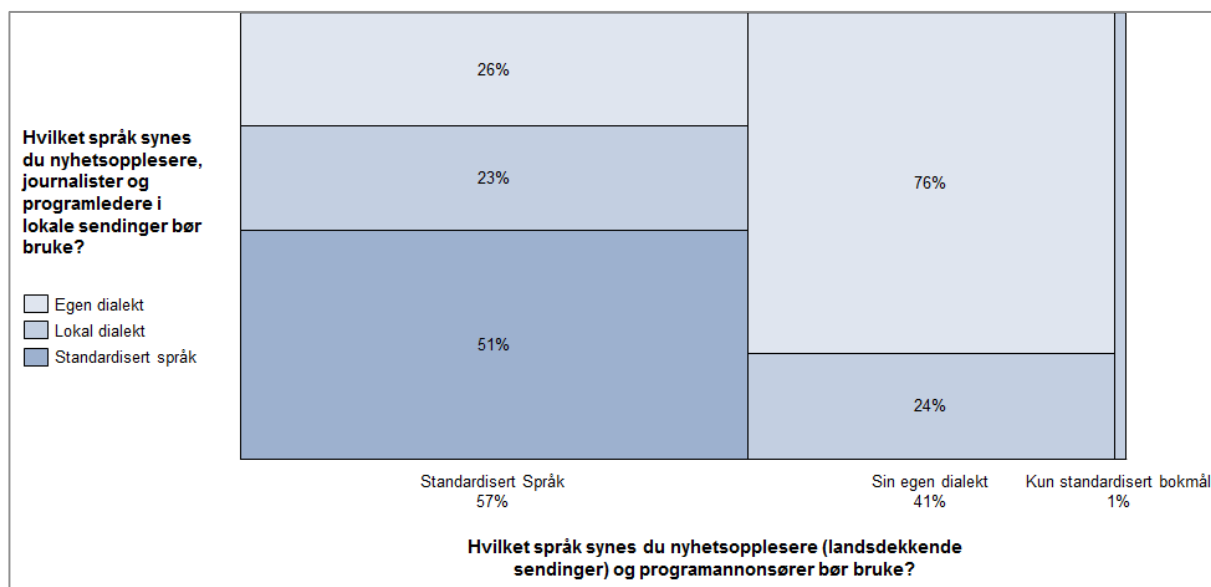
Figur 11

Interessant kan det også være å se om det er noen forskjeller i hvilket språk informantene oppgir som ønskelig og det språket de selv bruker (figur 11). Funnene her er både overraskende og oppsiktsvekkende; av de som mener at det i lokale sendinger skal benyttes lokal dialekt, oppgir hele 79% å selv bruke en annen dialekt enn den som er hjemmehørende på stedet. Her kan likevel identitetsfaktoren i dialektene spille en rolle; de færreste vil nok ønske å bruke en annen dialekt enn den de selv har eller føle seg komfortable med å gjøre det. Den dialekten vi er vokst opp med og gjennom språkinnlæringsprosessen tilegnet oss, er en så stor del av den vi er at å endre denne på kommando nok vil føles litt som å spille skuespill og

ikke seg en rolle. Dessuten er det kun et fåtall som fullt ut faktisk mestrer å snakke andre dialekter uten at det høres ettergjort og tillært ut. Da er det nok både enklere og tryggere å kodeveksle til et talemål ingen egentlig snakker og som dermed ikke er fylt av like mange følelser og normer i henhold til hvordan det skal uttales. De fleste vil nok godta mer både av tonefall og setningsmelodi innenfor en standardisert norm enn om noen utenfra prøver å snakke deres dialekt uten å lykkes 110%.

Figur 12

I figur 12 kan vi også se om det blant informantene hersker konsensus mellom hvilket språk de mener bør benyttes av nyhetsopplere i riksdekkende sendinger versus lokale sendinger. Av figuren ser vi at av de som mener man i riksdekkende sendinger fortsatt skal benytte et standardisert språk (57% av informantene), svarer 51% at de også ønsker dette i lokale sendinger, mens 49% sier at man der kan benytte dialekt. Med andre ord ser vi at cirka halvparten av de som støtter språkreglene og foretrekker standardisert tale i riksdekkende nyhetssendinger, mener reglene er for liberale når det gjelder språket i distriktssendinger og går her mot språkreglenes bestemmelser om bruk av dialekt. Grappa er dermed delt i oppfatningen om hvorvidt reglene bør være de samme for alle nyhetssendinger eller om man her skal kunne skille mellom lokale nyheter fra distriktkontorene og riksdekkende nyheter fra NRK sentralt.

Årsaksforklaringer her går nok i stor grad på diskusjonen hensyn til språkbrukeren eller hensyn til mottakeren. Det at alle skal forstå er stikkord som her taler for at man skal benytte et standardisert språk i alle sendinger. Snur vi på det, er det som vi har sett flere som har begrunnet bruk av dialekt ut fra et språkbrugerhensyn; man ordlegger seg bedre og får ut budskapet på en mer naturlig og ekte måte om man kan bruke det talemålet man kjenner og er vant med. Som jeg kommer til i kapittel 8, er dette mange av de samme argumentene som anføres av de dialektbrukerne som har fått dispensasjon fra reglene om bruk av standardisert tale i nyhetssendinger.

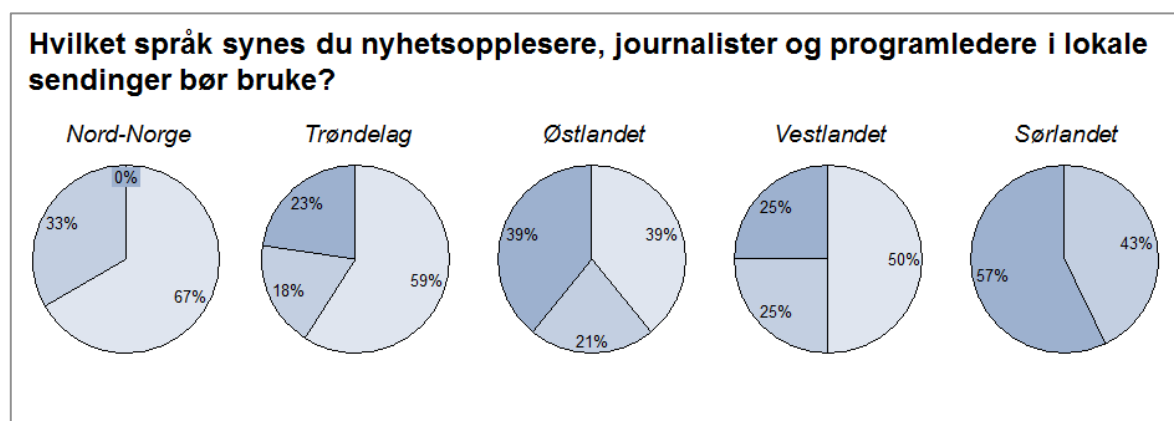
På samme måte ser vi også at de som mener reglene burde vært mer liberale i de riksdekkende sendingene, mener alle informantene at dialekt også skal benyttes lokalt. Dette må likevel sies å være et mer forventet resultat enn den splittelsen vi fant i forrige avsnitt.

Det vi da kan konkludere med er at de fleste ser ut til å enten være konservative eller liberale i forhold til språk, og at denne holdningen stort sett gjelder uavhengig av om det er snakk om riksdekkende eller lokale sendinger.

Fordelt på landsdeler er det Vestlandet som er mest likt landsgjennomsnittet når det kommer til fordelingen av dialekt og standardisert tale i lokale sendinger. Mens 50% av informantene her oppgir at det i lokale nyhetssendinger bør brukes eget talemål, får både standardtalemålet og den lokale dialekten 25% oppslutning. Med dette som ”mal”, ser vi at andelen som ønsker en personlig dialekt er større i Nord-Norge og Trøndelag og mindre på Østlandet. Sørlandet stikker seg ut ved å være den eneste landsdelen hvor den personlige dialekten totalt er byttet ut med kun bruk av lokal dialekt.

På samme måte ser vi at Nord-Norge er den eneste landsdelen hvor det standardiserte målet ikke ser ut til å vinne terreng lokalt. Som tidligere vist er dette da også sammenfallende med hvilke talemål de selv benytter (figur 7).

Figur 13

Generelt for alle landsdelene er det fokuset som var på det standardiserte målet versus dialekt for landsdekkende sendinger nå erstattet av et fokus på personlig talemål versus lokal dialekt. Vi ser her et sterkt skille mellom Nord-Norge som mener den enkelte språkbrukers personlige talemål må få komme frem og Sørlandet som favoriserer den lokale dialekten. Som nevnt er det også kun Sørlandet som her skiller seg ut ved å også i distriktssendinger fokusere sterkt på standardspråket.

6.2.5 Reglene nevner spesifikt nyhetsopplesere og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

Til forskjell fra det vi så hos informantene på Marienlyst (figur 3), er distriktskontorene mer delte i synet på dette spørsmålet. Her mener litt over 60% at dagens regler med strengere normer for nyhetsopplesere og programmannsører er riktig, mens nesten 30% sier at de bør være like liberale for alle. ”Lytteren skil ikkje mellom introduksjonen av nyheitssaker og utdjupinga av dei - så det bør ikkje me gjere heller.”

Figur 14

De som mener strengere regler for disse spesielle gruppene er riktig, begrunner dette spesielt med det innholdet som ligger i nyhetene kontra andre sendinger. Budskapet er viktig.

”Der personligheta ikke er viktig, er heller ikke det personlige språket viktig. Språk og person henger sammen. Men

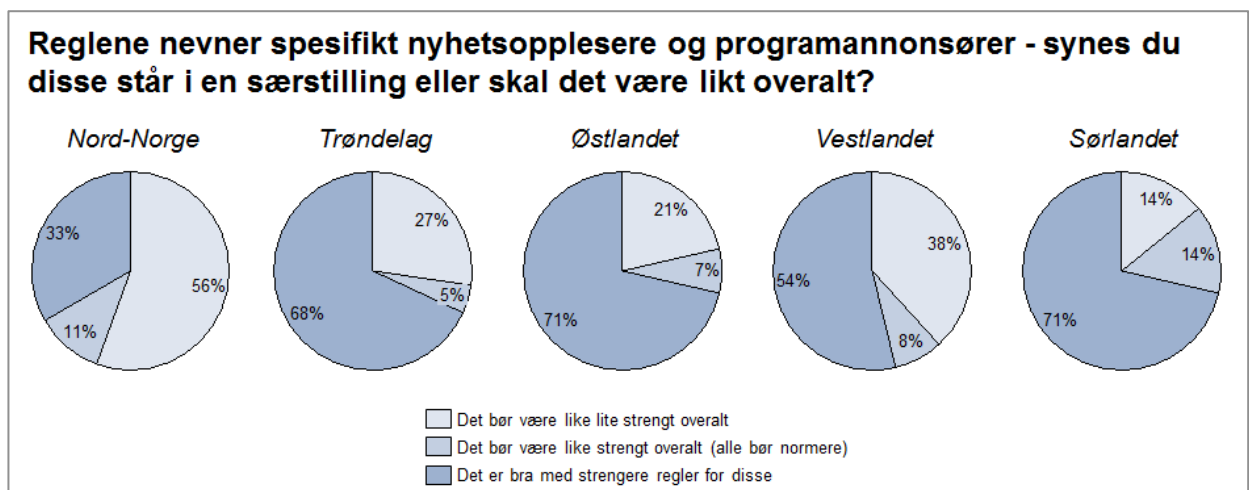
der personen er et instrument for å formidle nøktern informasjon, bør det være strengere språkregler.”

”Stiller strengere krav til tydelighet i en nyhetsbulleteng med mye informasjon + at lytterne ikke blir kjent med en nyhetsoppleser på samme måte som en programleder.”

”Nyhetsbulletiner er svært korte med mye informasjon på en gang, så derfor bør det være enda strengere språkregler i disse. Men jeg mener fortsatt at dialekt må kunne brukes, så lenge det er forståelig for alle.”

Vi ser også at en liten gruppe av informantene fra distriktskontorene (8%) mener at reglene bør være like strenge for alle og ikke bare skille ut nyheter og informasjon som de tjenestene og programmene som skal presenteres på et standardisert talemål.

Figur 15

Selv om landsgjennomsnittet mener det skal være strengere regler for nyhetsoppleser og programmannsører, ser vi at Nord-Norge skiller seg ut ved å mene det bør være like liberale regler for alle. Med andre ord ønsker de å åpne for mer bruk av dialekt også her. Også Vestlandet har en lavere prosentandel enn gjennomsnittet for bruk av standardtalemål, 54%. Her finner vi også en relativt høy andel av de som ønsker like regler for alle. Dette må vi anta henger sammen med den høye andelen dialektbrukere i dette området (figur 7). Et misforhold her finner vi mellom de 38% som oppgir at det ikke det bør være strengere regler for nyhetsoppleser og programmannsører, men like liberale regler overalt og de 69% som mener at standardisert språk bør brukes i riksdekkende sendinger (figur 9). Dette er likevel snakk om

såpass få proserter at det er kun enkeltpersoner det dreier seg om. Tendensen ser ut til at Vestlandet generelt er et relativt dialektvennlig område.

Sørlandet er den regionen som peker seg ut som den mest konservative, med Østlandet like bak. Også her ser vi sammenhenger mellom oppgitt språk (figur 7) og holdninger til hvilket talemål som bør benyttes i riksdekkende sendinger (figur 9). Sørlandet er også den landsdelen med høyest andel av de som mener det bør være like strenge regler for alle (14%). Også som samfunn har gjerne Sørlandet ord på seg for å være et konservativt samfunn, populært kalt ”Bibelbeltet”, og det er mulig dette slår ut her ved at de også viser seg som konservative hva gjelder bruk av språk i NRK.

6.2.6 NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt NRK fortsatt er et sted å høre ”riktig” norsk og om dette eventuelt bør fortsette, kan det ut fra de ytringene som kommer fra informantene, se ut som de deler seg omtrent på midten: ”Gjelder også i dag. Riktig norsk er et varemerke NRK må ta vare på og slik må det fortsatt være. Vi er og må fortsette å være forbilder, også mht språket.””(…)”riktig” norsk er en ikke så ekstrem variant som dronningen snakker. det som på engelsk heter received pronunciation. dette er snobberi og undertrykkelse og tullball!”

Riktig norsk er viktig i og utenfor NRK - men ikke bare skriftspråkene. alle som er på lufta i NRK bør snakke "riktig" "korrekt"- muntlig språk skriftlig på nett). Men grammatikkfeil, eller dårlig språk, bør vi ikke ha i NRK, det kan vi ikke skjule bak dialekt. Men ja, NRK bør fortsatt være et sted hvor man hører "riktig" norsk, men i en videre forstand enn før.

”Ja, det bør være sånn. Jeg tror det jevnt over er godt språk i NRK, men at det likevel er noe mer "slurv" og dårlig språk nå enn før.”

Dette er i så fall en holdning som går mot det kringkastingssjef Bjerkaas har uttalt i henhold til at han gjerne ønsker å se denne tanken tonet ned og få mer fokus på det mangfoldet av språk vi finner i Norge i dag, slik den andre gruppa av informanter også mener: ”Hva er riktig norsk. NRK bør speile det store mangfoldet vi har i norsk, det bør også speile at språk ikke er museale gjenstander men kommunikasjonsverktøy i utvikling.”

”Nei, ikke hvis ”riktig” norsk defineres som bokmål/nynorsk. Vi skal speile hele landet, la oss tro og håpe at tida der viktige nyheter og hendelser kun kan formidles på riksmål er over. Igjen; Hurra for Ingerid Stenvold!”

”Ikke. Alle dialekter bør gjenspeiles også i NRK. Det er fælt å høre folk med andre dialekter snakke bokmål.”

En informant oppsummer det på denne måten: ”Dette (at NRK er et sted å høre ”riktig” norsk, min anføring) gjaldt mer før, i dag er dette for utvannet.” Samme informant sier også: ”Det er for store variasjoner - også i måten ord uttales på. Eksempelvis heter det fengsel og ikke fængsjel, det kjøre og ikke skjøre, det heter kjedekollisjon og ikke skjedekollisjon ...”

6.2.7 Oppsummering distriktskontorene

Som informantene på Marienlyst, ser distriktskontorene ut til å være delte i sitt syn på hvilket talemål som skal benyttes i nyhetssendinger og programannonsering på riksdekkende fjernsyn. Klart mest liberale i dette synet er Nord-Norge hvor hele 89% mener man skal kunne benytte eget talemål også i de sendingene som per i dag er underlagt de strengeste språkreglene og krever bruk av standardisert tale. Da er det veldig spennende å se at de to som per i dag har fått innvilget dispensasjon fra hovedregelen om standardisert tale i riksdekkende nyhetssendinger og dermed kan bruke egen dialekt, nettopp er personer fra denne landsdelen. Mer om dette i kapittel 8.

I den andre enden av skalaen finner vi Vestlandet og Sørlandet som peker seg ut som de mest konservative informantene. Her mener henholdsvis 69% og 71% av informantene at standardtalemålet bør være nyhetsspråk i riksdekkende sendinger. Som jeg kommer til i kapittel 7, kan noe av Vestlandets konservatisme her henge sammen med bruken av nynorsk og redselen for at dette forsvinner ved for stor oppmykning av språkreglene.

Hos de som mener standardisert bokmål eller nynorsk er riktig for denne programgruppen, finner vi dette forklart med et hensyn til publikum; det er viktig at alle forstår og at ikke budbringeren på noen måte kommer i veien for budskapet. Dialekter og personlig talemål blir her oppfattet som støy og de fokuserer på ”det nøytrale talemålet”. Den gruppen som ønsker en mer utstrakt bruk av dialekt, retter argumentasjonen mer inn mot språkbrukeren selv, men

også ut mot publikum ved å si at dialekt er det nære, ekte og personlige talemålet og at språkbrukeren dermed kommer bedre fram med sitt budskap når han kan bruke det språket som er ham naturlig.

Når det gjelder de lokale sendingene, ser vi at distriktskontorene jevnt over er relativt dialektvennlige. Ser vi dette resultatet i forhold til hvordan informantene har svart på spørsmålet om bruk av språk i riksdekkende sendinger, ser vi imidlertid at det stort sett er de samme som er liberale når det kommer til dialekter i riksdekkende sendinger som også er det i lokale.

På regionsnivå ser vi store forskjeller i hvordan informantene har fordelt seg på spørsmålet om bruk av språk i lokale nyhetssendinger. På den ene siden finner vi Nord-Norge hvor ingen sier at standardisert tale bør benyttes, mot Sørlandet som igjen viser seg å være mest konservativ med en standardtalemålsprosent på 57%. I fire av fem landsdeler oppgis dialekter (enten egen eller lokal) som det rette talemålet hos 50% eller mer av informantene, noe som må sies å være en støtte til språkreglenes intensjon om mer bruk av dialekt i lokale sendinger.

Som på Marienlyst ser vi også hos distriktskontorene en splittelse i synet på hvorvidt NRK fortsatt er og skal være et sted for ”det korrekte talemålet”. Det gruppa derimot er enig i, er at saken er betent og tydelig trenger å diskuteres; av 82 respondenter valgte bare ti ikke å besvare dette spørsmålet, og som vedleggene viser, var det flere lengre kommentarer. Til dels var også disse ytringene skarpe, noe som viser at dette er et tema som innad i NRK engasjerer.

7 Standardspråkbrukere i NRK

”I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. (Språkreglene punkt 1.1).” I forbindelse med denne oppgaven er det foretatt intervjuer av noen av NRKs standardspråkbrukere på Marienlyst. Disse er alle ansatt i nyhets- eller sportsredaksjonen. Av de jeg har snakket med, er cirka halvparten bokmålsbrukere og halvparten nynorskbrukere. Som nevnt innledningsvis vil jeg her trekke sammen deres meninger og holdninger og søke se det overordnede bildet. Dette gjøres både for å bevare anonymiteten til informantene og for å fokusere på tendenser heller enn på enkeltpersoner.

Her understrekes det at disse svarene er samlet fra et lite antall informanter og på ingen måte søker å se helheten blant standardspråkbrukerne, men heller supplere og på enkelte områder kanskje utfylle noen av de svarene som er kommet inn gjennom undersøkelsene.

7.1 Bokmålsbrukerne

Av bokmålsbrukerne i NRK finner vi personer både fra urbane og mer rurale strøk. Felles for de jeg har snakket med er likevel deres holdninger til normering og bruk av dialekt.

”Det er klart at en reporter som snakker en svært utpreget dialekt tar mye oppmerksomhet, akkurat på samme måte som en programleder med et fargerikt slips.” For de som har valgt å bruke bokmål, er spesielt fokuset på budskapet noe de trekker fram. De ønsker at språket skal være et redskap for å formidle budskap og synes det er viktig at budbringeren ikke står i veien for dette. Med et talemål som på en eller annen måte stikker seg fram, enten det er på grunn av en spesiell dialekt eller måten noe blir sagt på, vil oppmerksomheten lett trekkes mot dette og dermed bort fra selve saken. Skal publikum reagere på noe i en nyhetssending, skal det være hva som sies, ikke hvordan det blir sagt. Som nyhetsformidlere er deres jobb å på best mulig måte sende informasjon ut til folket – og da må ikke noe stå i veien for dette, heller ikke ens eget talemål. Man må sette eget fokus til side og hvis det kreves, legge fra seg dialektord, bøyninger og endelser, kanskje også uttale av disse.

Et annet stikkord de enes om er forståelse. Fokuset hos den enkelte nyhetsreporter eller programleder skal være å sørge for at flest mulig kan forstå det saken handler om. Dette være

seg både i form av hvilke ord som velges, men også hvordan saken legges fram. I tillegg må man da velge et språk og et talemønster som gjør at man får med seg det som sies. Der enkelte fra distriktskontorene mente man kunne skille mellom programleder i studio og en utegående reporter, påpeker her en informant at det spesielt hos reportere vil være viktig med et forståelig språk da denne ofte snakker uten å være til syne på skjermen. Samtidig med at informasjonen formidles muntlig, kan seeren få levende bilder på skjermen, enten i form av en ”speak over” eller rett og slett at reporteren ikke vises på skjermen under et intervju. Et tydelig og lettforståelig språk er da spesielt viktig. Både bildene og mangelen på synlig kroppsspråk, ansiktsuttrykk og forming av lepper, er med på å hindre forståelsen av hva som sies. For å motarbeide dette, må språket fungere svært godt. Enkelte av de jeg har snakket med sier også at de oppfatter et større fokus på forståelighet innad i organisasjonen nå enn for noen år tilbake.

Når det gjelder NRKs rolle eventuelle som normeringsinstitusjon, sier alle de informantene jeg har snakket med at NRK her fortsatt spiller en viktig rolle. De mener at riktig, godt og korrekt norsk er viktig, og at NRK er og skal være en innflytelsesrik aktør i så måte. Med riktig og godt språk mener de her både språk på ord- og setningsnivå, men også hvordan det blir presentert, så som uttale, fremførelse og forståelighet. At Norge har et sted å høre riktig norsk, er viktig. Det er viktig både for barn og unge som trenger en norm å rette seg mot og for den gjengse nordmann som innimellom trenger en påminnelse om hva som er god språkbruk. I tillegg er et sted å høre ”korrekt norsk” viktig for innvandrere og andre som skal lære seg norsk; å navigere seg fram i den norske dialektfloraen er ikke bare enkelt for en som holder på å lære språket, og her vil kart og kompass i form av korrekt språkbruk være nyttige og viktige hjelpemidler. Enkelte tror også at publikum forventer at NRK tar denne oppgaven og at man her kan finne støtte for hva som er korrekt norsk.

I tillegg det eksisterende språket kan også NRK som normerer bidra til klargjøring ved uttale av nye ord og uttrykk. Her mener informantene at NRK sviktet sin oppgave ved å både bruke ”tjueelleve” og ”totusenogelleve” ved uttale av årstallet 2011. NRK burde her vært seg sitt ansvar bevisst og gått foran som rollemodell. Bruk av begge formene skapte mer forvirring og usikkerhet blant befolkningen. Selv om det ikke finnes en klar regel på hvordan man skal uttale dette, burde NRK tatt diskusjonen internt og blitt enige om én talemåte som ble sendt ut fra høytalerne. Informantene er altså her på kollisjonskurs med kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas når de sier at NRK fortsatt skal ha en rolle som normeringsinstitusjon i Norge.

Som hovedregel skal man benytte standardisert språk i nyhetssendinger, men det er som vi har sett nå også åpnet for større bruk av dialekt. Dette er i stor grad gjennomført ved distriktskontorene, hvor flere benytter enten det lokale eller sitt eget talemål på skjermen eller i radioen. Flere av de informantene jeg har snakket med finner dette uheldig da de mener det strider mot nettopp forståelsen og det at NRK skal være et sted for godt, korrekt norsk. Dialektord- og bøyninger hører ikke hjemme i seriøse nyhetsprogrammer hvor saken skal ligge i fokus, uansett hvor i landet det sendes. I andre programtyper derimot, er flere åpne for en mer liberal holdning, selv om dette heller ikke her gjelder alle.

For å i riksdekkende sendinger få bruke dialekt, må man søke. Det at det gis slike dispensasjoner faller ikke i god jord hos alle informantene. De mener det må være likt for alle og at man må sette hensynet til publikum og saken i fokus, ikke den enkelte språkbruker. ”Det var jo ikke noe problem før,” sier en, og sikter da til at før unntaksbestemmelsen kom, normerte alle. Når dette da likevel er kommet gjennom, mener de det er bra at søknadsprosessen er såpass gjennomtenkt og grundig, og at så få har kommet gjennom nåløyet. Informantene ønsker altså færrest mulig dispensasjoner.

Bokmålsbrukerne sier de ser en tydelig endring i holdninger på huset etter at de nye reglene kom. Det diskuteres mye språk, debatten standardtalemål/dialekt spesielt. De ønsker debattene velkommen, men presiserer at de mener et standardisert språk er den beste måten å formidle nyheter og programinformasjon på.

7.2 Nynorskbrukerne

De fleste som benytter seg av nynorsk som standardisert talemål, ser ut til å komme fra Vestlandet. Dette er da også de fylkene hvor nynorsken står sterkest også som skriftspråk, noe som nok i stor grad kan forklare dette, selv om unntak nok finnes.

”Normert språk er ikke et fattig språk!” Selv om man normerer, trenger ikke det bety at språket skal være kjedelig. Språkbrukerens egenskaper kommer fram, selv med et normert talemål. Fordelen er, påpeker informantene, at språket blir lett forståelig for mottakerne. Enkelte dialekter er vanskelige å forstå, og det er viktig at nyhetene blir forstått av og kommer frem til alle. På samme måte som bokmålsbrukerne, fremhever altså også nynorskbrukerne

forståeligheten som en faktor. Mange av de samme argumentene brukes av begge leire. Alle som vil, forstår et normert nynorsk.

Nynorskbrukerne jeg har snakket med er alle opptatt av at nynorsknormeringen skal være streng, og flere mener den godt kan bli strengere. For mye godtas som nynorsk i dag. Det er viktig at ikke normen sklir ut, men at man bevarer nynorsken som et språk atskilt fra bokmål. I enda større grad enn de som bruker bokmål, trekker nynorskinformantene frem standardisert språk som eneste mulighet for nyhetssendinger. De jeg har snakket med, er imot den oppmykningen mot dialekter som språkreglene nå har åpnet for, og mener det skal normeres over alt. Det er viktig at nyhetene er støyfrie, og dialektale innslag kan her farge språket negativt. Når også utegående reportere kan være litt mer ”løsslupne” med språket når de er i en mer uformell setting uten manus, mener informantene at det blir for lite normert språk. Når det først åpnes for dette, frykter de det fører til at nynorskprosenten i NRK vil lide ved at enda færre verbalinnslag presenteres på et standardisert nynorsk, og at nynorsken til slutt forvises til underteksten på gamle tyske krimserier. Informantene var også uenige i språkreglenes punkt 1.1 andre punktum hvor det kan gjøres unntak fra hovedregelen om normering. Her, påpekte enkelte, ville avgjørelsen om hvorvidt noen var forståelig språk og om en søknad burde godkjennes, ende opp som en subjektiv, skjønnsmessig avgjørelse. Åpning for dette mente de var uheldig, og eventuelle fritak skulle være vanskelige å få – strenge kriterier og svært gode årsaker må ligge til grunn.

Som bokmålsinformantene mener de nynorskbrukerne jeg snakket med at NRK fortsatt bør være normen på det norske språket. Seerne skal vite at det som blir presentert er godt norsk språk.

En av informantene tok opp ledelsens forhold til språk. Med ledelse menes nok her alt fra redaksjonssjefsnivå og oppover. Her blir det følt på at disse ikke har et stort nok fokus på språk. Engasjementet stopper på desken uten å bli tatt høyt nok opp i systemet. Det ble også ytret misnøye med enkelte språkkonsulenter som ønsker å løse mer opp i språket enn det som reglene per i dag tillater, noe som fører til at språkreglene ikke alltid overholdes. De som har vært i organisasjonen over noe tid, kan merke en viss holdnings- og praksisendring. Mens man tidligere kunne få en lapp i hylla når man hadde uttalt et ord feil, vært inkonsekvent i valg av ord eller på ande måter gjort noe som stred mot ”god språkbruk”, er ikke dette lenger noe som forekommer. En mer direkte oppfølging av den enkeltes språkbruk var ønskelig. Det

ble også hevdet at enkelte var blitt presset ut av sin valgte målform og tvunget til å bytte talemål. Generelt kom det frem et ønske om klarere regler, spesielt med tanke på at det med de siste språkreglene er åpnet for og startet på et ”frislipp” når det gjelder regelen om standardisert tale.

Språk som tema på huset var også noe informantene tok opp. I tråd med punktet om direkte oppfølging av hver enkelte, savnet de også et mer åpen holdning for å diskutere språk og hverandres språkbruk. Per i dag er det lite miljø for å rette på hverandre, og en mer åpen diskusjon uten at man går i skyttergravene er ønskelig. Slik som det er nå retter man heller på engelsk uttale enn norsk, trolig fordi det føles mindre invaderende. En del av nynorskbrukerne diskuterer språk seg imellom, men de savner at dette er mer organisert.

De nynorskbrukerne jeg snakket med ønsker derfor en åpnere debatt om språk og håper dette kan bidra til at flere velger nynorsk som sitt arbeidsverktøy.

Når det kom til hvordan språket burde være i distriktsnyhetene, var nynorskbrukerne mer delt. Noen mente at man også her burde normere språket i nyhetssendingene, mens andre syntes en åpning for dialekter her var legitim. En av årsakene til den positive holdningen til dialekter var at distriktssendingene skal være stedet for ”det rike språket”, mens det normerte og mer nøytrale språket hørte hjemme i riksdekkende sendinger.

7.3 Enigheter og uenigheter

Felles for begge leirene av standardspråkbrukere er nøkkelordet forståelse. Et standardisert bokmål eller nynorsk er det som best fremmer forståelsen hos publikum og det talemålet som på den beste måten får budskapet ut uten irriterende støy.

Både de bokmåls- og nynorskbrukerne jeg har snakket mener også at NRK fortsatt er og skal fortsette å være et sted å høre korrekt norsk. En av informantene kalte dette NRKs ”oppdragerfunksjon”, og så på det å ha språklige forbilder som svært viktig.

Også i forhold til bruk av dialekt og dispensasjon fra reglene er begge gruppene enige; i nyhetssendinger er det først og fremst et standardisert språk som skal brukes.

Dispensasjonsmuligheten burde ikke vært tilstede, men når den nå er det, så bør reglene være svært strenge og færrest mulig dispensasjoner gis.

Som vi ser, er det store likheter i holdningene mellom de to gruppene (basert på de informantene jeg snakket med), men i den grad man kan snakke om uenigheter, skilte nynorskgruppa seg ut ved å være noe mer restriktiv i forhold til bruk av dialekter i riksdekkende nyhetsendinger. Årsaken kan her bunne i en frykt for at oppmykningen av de riksdekkende sendingene går utover andelen nynorskbrukere.

8 Dialektbrukere i NRK

I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

Hovedregelen i NRKs språkregler er at det i nyhetssendinger og programannonsering skal benyttes et standardisert talemål. Andre punktum i denne bestemmelsen åpner derimot for et unntak fra dette, og i NRK er det per i dag to som har fått dispensasjon fra denne regelen om bruk av normert talemål. Disse har begge formelt søkt redaktørene om og fått godkjent bruk av sitt eget talemål også i sendinger som normalt faller inn under bestemmelsens første punktum.

8.1 Ingerid Stenvold

Den som i størst grad må kunne sies å ha bidratt til debatten rundt muntlig språk i NRK, er nåværende nyhetsanker i Sporten, Ingerid Stenvold. Som første programleder har hun, etter en formell søknad til redaksjonen, fått dispensasjon for regelen om standardisert språk og benytter sin egen dialekt i sendingene.

Stenvold (født 1977) er fra Finnfjordbotn i Troms fylke. Hun begynte å jobbe ved NRKs distriktskontor i Tromsø (som dekker fylkene Troms og Finnmark) i 2001 og har etter det innehatt forskjellige stillinger både lokalt og etter hvert også sentralt i NRK-systemet.

Stenvold snakker til daglig måselvdialekt, et talemål hun også benyttet som arbeidsspråk da hun startet i NRK Tromsø. Dette var det også i Språkreglene dekning for, i og med at det i lokale sendinger oppfordres (og også tidligere har blitt oppfordret) til å bruke lokalt talemål. I Språkreglene fra 2002 sier punkt åtte at ”i distriktssendingene bør dialektene få godt rom. I nyhetssendingene skal språkbruken følge de samme reglene som for rikssendingene, gjerne med regionfarge”. Denne regelen finner vi igjen i reglene fra 2007 som i punkt 1.3 sier at : ”I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom”.

Da hun i 2009 begynte hvor hun er i dag, i NRK-sporten, ble derimot nettopp talemålet hennes en faktor. I følge Språkreglenes punkt 1.1 om at ”i nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk”,

måtte hun normere talemålet og snakke et skriftspråksnært talemål. På grunn av en dialekt langt fra både bokmål og nynorsk, fant hun normeringen vanskelig og ønsket derfor å fortsette å benytte seg av sin egen dialekt og det språket som for henne var det naturlige, noe som da stred mot hovedregelen. I punktets andre ledd står det imidlertid at ”redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor”. Stenvold søkte da om å få benytte sitt naturlige talemål også i den nye stillingen. Hun brøt derfor ikke reglene, men benyttet seg, som den første, av muligheten til å fravike hovedregelen. Debatten som oppstod må derfor kunne sies å ikke bero på regelbrudd, men derimot på det å gå opp nye veier. (At noen eventuelt så dette som brudd på reglene, får her være usagt.) Det var dermed som foregangskvinne Stenvold møtte motstand. Kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas begrunner avgjørelsen i at Stenvold er meget bevisst sin språkbruk og en kompetent språkbruker. Hun er tydelig, bruker få spesielle dialektord og er lett å forstå.

Stenvold selv sier at mye av grunnen til at hun ønsker å benytte dialekt også på TV-skjermen er at hun føler seg friere og opptrer mer naturlig når hun får benytte et internalisert språk. Spesielt føler hun at dette er viktig i intervju situasjoner der man ikke på forhånd kan øve inn det man skal si, men må ”ta ting på sparket”. Likevel påpeker hun at hun i sitt skjerm-språk søker å snakke forståelig og såpass ”nøytralt” at seere fra andre deler av landet ikke føler seg støtt eller har problemer med å forstå. Hun kutter derfor ut ord og vendinger som er typiske for den nordnorske dialekten eller som på nordnorsk har en annen betydning enn i andre deler av landet. Her vil spesielt ordet ”kjerring” komme inn; et ord som på nordnorsk benyttes i stedet for ”kone”, men som i deler av landet oppfattes som krenkende. Stenvold er også nøye med å være konsekvent i sin språkbruk og hun passer på at ord og endinger blir uttalt på kun én måte. Hun understreker dermed Bjerkaas’ oppfatning av en bevisst språkbruker. I 2007 mottok hun også Kringkastingsringens kringkastingspris for å være ”ei røyst i eteren som utmerkar seg med godt språk i radio eller fjernsyn og som på ein framifrå måte bruker nynorsk eller dialekt i det daglege arbeidet” (Kringkastingsringen). Ifølge organisasjonens egne nettsider er Kringkastingsringen ”ein ubunden medlemsorganisasjon som arbeider for at nynorsk, norske dialektar og samisk skal få eit rettkome rom i allmennkringkastinga og i media elles”. Kringkastingsringen har altså ingen formelle bånd knyttet til NRK.

8.2 Nora Thorp Bjørnstad

I tillegg til Ingerid Stenvold har også Nora Thorp Bjørnstad (født 1984) fått dispensasjon fra språkreglens punkt 1.1 om å bruke et standardisert språk i nyhetsendinger. Thorp Bjørnstad kommer opprinnelig fra Tromsø og har således snakket nordnorsk hele sitt liv. Hun startet sin journalistiske karriere i den lokale TV-stasjonen TVTromsø 18 år gammel. Her benyttet hun naturlig sitt personlige talemål. Senere, da hun startet på journalistutdanningen i Volda, brakte hun sitt nordnorske talemål med seg. Hun føler selv at det er på sin personlige dialekt at hun formidler det budskapet hun skal presentere best og at hun ”kan ikke spille skuespill, kan ikke leke”.

I februar 2008, da hun fikk praksis i Dagsrevyen, møtte hun en redaksjon med mange meninger om språk, men med varierende praksis. Hun ble møtt med holdningen ”noen vil ha det sånn og andre vil ha det sånn”, og hun merket at de språklige retningslinjene kun i varierende grad ble fulgt. På den måten kunne hun hos en vakt sjef levere inn reportasjer hvor hun snakket dialekt, mens hun hos andre kunne få tilbakemeldingen: ”Innholdet er fint, men du må ta voice over’en på nytt”. Å måtte gå tilbake og gjøre om igjen arbeidet med et talemål hun oppfattet som uekte og tillært, var for henne svært ubehagelig. Å måtte normere talemålet forekom henne rett og slett som å spille skuespill og hun følte ikke at hun fikk formidlet budskapet på den måten hun ønsket. Hun fikk også flere kommentarer på språkbruken sin, og som ung, ny og relativt uerfaren var dette svært ubehagelig.

Etter å ha tilbragt ett år i Russland, returnerte Thorp Bjørnstad til NRK og Dagsrevyen høsten 2009. Debatten om talemål i NRK hadde da nådd nye høyder, både internt og i media, og da mye av dette dreide seg om nettopp Thorp Bjørnstad, ble hun ”kalt inn på teppet” og fikk beskjed om å velge enten bokmål eller nynorsk og normere deretter. For henne falt dette svært vanskelig. Hun laget én sak hvor hun normerte mot bokmål hun sier at hun aldri har skjemetes så mye av seg selv som akkurat da. Hun fikk også flere henvendelser fra gamle skolekamerater som kommenterte dette. Hele situasjonen med å bruke østnorske ord og endelser med nordnorsk tonefall, var for henne både svært unaturlig og ubehagelig, og da hun fikk høre om Ingerid Stenvold og hvordan hun hadde søkt om og fått innvilget dispensasjon fra reglene om bruk av standardisert tale, kontaktet hun henne for hjelp. I søknadsprosessen ble også språkkontakt Ruth Vatvedt Fjeld kontaktet og hun analyserte språket i ti av Thorp Bjørnstads reportasjer, hvorav hun konkluderte med at hennes dialekt falt mellom to stoler,

den var mest lik verken bokmål eller nynorsk og det å normere mot én av disse ville være vanskelig. Vatvedt Fjeld la også i sin analyse vekt på at Thorp Bjørnstads språk både var tydelig og lett forståelig også for de fra andre steder i landet. Dette ble vektlagt i søknaden. Thorp Bjørnstad opplevde det å få Vatvedt Fjelds støtte som viktig for å få søknaden godkjent. Hun fikk også i etterkant hjelp av mer erfarne kolleger til å si fra til vaksjefene og andre om at Nora Thorp Bjørnstad nå kunne benytte sin egen dialekt i nyhetsinnslag. Å få hjelp og støtte fra respekterte kolleger, følte hun godt i den situasjonen hun var i, og hun har i etterkant ikke opplevd at hvilket talemål hun benytter på skjermen har vært et tema. Å få papir på at hun var godkjent som dialektbruker har for henne blitt opplevd som viktig.

Selv om det i dag kun er to som har fått innvilget dispensasjon fra disse reglene, ryktes det at flere har vurdert å søke. Det sies også at det er en del som har søkt uten å få godkjennelse. Dette har jeg ikke fått endelig bekreftet fra redaktørhold, så hvorvidt dette stemmer eller ikke får stå usagt. Som historien til Thorp Bjørnstad viser, er ikke det å komme gjennom nåløyet spesielt enkelt, og flere avstår rett og slett fordi de ikke orker å begynne på den papirmøllen denne søknadsprosessen i dag er.

8.3 Fellestrekk og analyse

Både Ingerid Stenvold og Nora Thorp Bjørnstad er unge kvinner fra Troms fylke. For begge har ønsket om å benytte dialekt foran standardisert tale bunnet i vanskeligheter med å normere talespråket mot ett av de to skriftspråkene. Det nordnorske tonefallet og setningsmelodien skiller seg ut fra de andre dialektene i Norge, og det falt dem begge vanskelig å skulle benytte bokmålsord og –endinger med denne bakgrunnen. Selv om de begge benytter bokmål som skriftspråk, og også valgte å benytte dette som sitt standardtalemål før de fikk innvilget bruk av dialekt, ligger deres naturlige talemål midt mellom de to skriftspråkene hva ordtilfang og bøyningendelser angår. Dette forverret normeringsarbeidet.

Som mange andre både i Norge og i NRK er de meget bevisst sitt eget talemål, og de legger mye av seg selv og sin identitet i dette. Å skulle endre måten de snakket på, følte som å ikke ”komme ut til publikum”, som Nora Thorp Bjørnstad formulerte det. Å benytte standardisert tale ”var ikke dem” og de følte det vanskelig å gjøre en så god formidlingsjobb som de ønsket.

Det som hos begge var utslagsgivende for innvilgelsen av søknaden var at talemålet deres var tydelig og forståelig. Selv om de benytter dialekt, bruker de ikke de mest typiske dialektuttrykkene, men legger vekt på å snakke slik at hele landet forstår og ingen støtes av spesiell ordbruk.

Språkkonsulent i NRK, Ruth Vatvedt Fjeld, sier hun ikke er overrasket over at det var det nordnorske talemålet som ”gikk opp løypa”. Dette har de senere år fått en mye høyere status enn tidligere. Mens man i Oslo på 60-tallet kunne se stilling ledig- eller husvære til leie-annonser med underteksten ”ikke for nordlendinger”, har i dag ”den nordnorske folkesjela”, lynnet og humoren blitt allemannseie gjennom Halvdan Sivertsens visesang, artister som Kirsti Sparboe og Kari Bremnes, TV-programmer som ”Du skal høre mye” og ”Himmelblå” og ikke minst gjennom den eksponeringen Nord-Norge har fått på grunn av sin ville og vakre natur. Mens nordlendingen tidligere var forenelig med ord som ”enkel”, ”dum” og ”usivilisert”, vil man nok i dag heller gå for begrep som ”koselig”, ”imøtekommende” og ”jovial”. I TV-programmet ”Svendsen om Hansen og Jensen” som gikk på TV2 våren 2011, var det nettopp disse mytene om de forskjellige landsdelene som ble testet ut. Her ble det konkludert med at nordlendingene var frigjorte (som i betydningen lette å bli kjent med), åpne, har selvironi og elsker fisk (www.tv2.no). Generelt ble nordlendingene fremstilt som et hyggelig folkeslag med positivt innstilling.

De holdningsendringene man de siste 50 årene har sett i synet på Nord-Norge og nordlendingen, har også smittet over på språket og gitt den nordnorske dialekten mer status. Vatvedt Fjeld fremholder at det nordnorske talemålet i tillegg ligger relativt nært opp til en bokmålstandard i ordtilfang – det er først og fremst i setningsmelodi og toneklang det skiller seg ut, og mener at dette kan ha vært med på å lette dets ferd oppover statusstigen. Det er lettere å akseptere det man forstår og kjenner til.

Når Vatvedt Fjeld sier hun ikke er overrasket over at de første med innvilget unntak er fra Nord-Norge, sier hun også at andre dialekter ville kunne gitt en overraskelsesfaktor. Hun tror ikke at en person med talemål fra Østlandet, og til dels også med Vestfoldsdialekt og andre vikværske dialekter, kunne greid samme. Disse talemålene lider under en helt annen holdning og må i dag kunne kalles lavstatusdialekter. Årsakene til dette er nok sammensatt, men en del av forklaringen tror hun kan ligge i at det var fra områdene rundt Oslo borgerskapet i hovedstaden i sin tid hentet sitt tjenestefolk. For å legitimere denne ordningen, måtte man

anse disse som laverestående mennesker med dertil hørende lavere intelligens enn herskerskapet. (For øvrig akkurat samme tankegang som vi kunne finne hos slavedrivere i USA i forhold til sine afrikanske slaver.) Humorkarakteren Raymond fra Fredrikstad har også vært med på å bygge opp under holdningen om at østfoldinger er enkle sjeler og således vært med på å opprettholde en idé om Østfoldsdialekten som en dialekt fra et mer lavstatusområde. Disse tankene må vi også se i samband med Brit Mæhlums uttalelser i forbindelse med at de ”semi-periferie” dialektene generelt har lavere status og blir mer å regne som sosiolekter enn de dialektene som geografisk hører til et område lenger bort fra hovedstaden (Mæhlum i Enger 2009). Som nevnt tidligere har også et av mine intervjuobjekter fra Vestfold ytret seg i samme retning.

9 Publikumsundersøkelsen

Norsk Rikskringkasting og Språkrådet bestilte i 2009 en undersøkelse om nordmenns forhold til språk i NRK. Det var altså her publikums holdninger, ikke de ansattes i NRK, som ble undersøkt. Førsteamanuensis ved Høgskolen i Hedmark, Lars Anders Kulbrandstad, hadde det faglige ansvaret for undersøkelsen som ble foretatt med et panel bestående av 1000 representative informanter.

Respondentene ble bedt om å ta stilling til utsagn om språkformen til programledere i radio og fjernsyn. Det gjaldt både riksdekkende kanaler og lokale sendinger, og utsagnene dreide seg om bruk av dialekt, bokmål, nynorsk og norsk med utenlandsk aksent. Videre skulle de angi hvordan de stilte seg til en del utsagn om språkutvikling og språkbruk i Norge. Det var også noen utsagn om innvandring. Dessuten fikk respondentene høre lydutt med nyhetsopplere som snakket aksentpreget norsk, og skulle angi hvor lett det var å forstå det som ble sagt, hvor godt de syntes personene på kuttene snakket norsk, og i hvilken grad de egnet seg som nyhetsopplere i NRK (Kulbrandstad 2009:1).

Resultatene fra undersøkelsen viste i korte trekk at de fleste var positive til både bruk av dialekt og innslag av aksent, henholdsvis 76,5% og 55% (Kulbrandstad 2009: 2-3). Kun 12% var helt eller litt enig i at det var for mye dialektbruk i samfunnet og 17% mente at programledere på riksdekkende radio og fjernsyn ikke skulle kunne snakke dialekt. Når det gjelder distriktssendinger, var hele 83% positive til bruk av dialekt. Her var tallet for norsk med aksent omtrent det samme for riksdekkende programmer: 53%. Vi kan altså konkludere med at åpning for bruk av aksentpreget norsk og spesielt dialekt er i tråd med publikums holdninger og som medlem i Språkutvalget ved NRK, Ruth Vatvedt Fjeld, sier: ”uttrykk for en trend” (Topdahl 2009).

Som mine egne undersøkelser har vist, er dette en liten forskjell fra de holdningene som finnes innad i NRK-systemet, hvor litt i underkant av 60% mener man skal benytte et standardisert språk i riksdekkende sendinger. I lokale sendinger ligger denne undersøkelsen på rundt 70% ved bruk av dialekt, noe som absolutt må sies å være en støtte til språkreglene, men som likevel ligger en del under publikums 83 prosent. Likevel er det verdt å merke seg at mens mine undersøkelser er mer direkte rettet inn mot språkreglene og spør spesifikt om språket i nyhetssendinger og hos programmannsører, gjøres ikke et slikt utvalg her. Publikum stemmer dermed over sendingsflaten som helhet. Da vi vet at språkreglene og dermed også det faktisk språket i de ikke-manus-bundne sendingene er mer liberalt og oppmyket, er det

grunn til å tro at noe av forklaringen i at de ansatte har et noe mer restriktivt syn ligger her. I tillegg må de ansattes veldige fokus på forståelighet trekkes fram som mulig delforklaring; det kan være at de som lever med et fokus på språk og formidling av budskap hele tiden rett og slett undervurderer folks evne til å forstå og godta språk som bryter med normen.

Som vist varierer også holdningene til de ansatte avhengig av hvilken landsdel de jobber i. En slik tendens ser ikke ut til å foreligge hos publikum (Språkrådet 2009).

Likevel, sammenligner vi resultatene fra de ansatte med de som er oppgitt for publikumsundersøkelsens spørsmål om nyhetsopplesere, ser vi at begge gruppene forventer en strengere norm og en annen ”kvalitet” på det språket som formidles under nyhetsendinger. Blant informantene ved NRK mener 63% av informanten fra distriktskontorene at det skal være strengere regler for denne gruppen, mens informantene ved Marienlyst helst ser at reglene er like for alle.

Den mest markante holdningen i publikumsundersøkelsen var angående språket til nyhetsopplesere. Her stilte informantene strengere krav enn til programledere for øvrig; Ved avspilling av en nyhetsoppleser med bakgrunn fra Rwanda og med et aksentpreget norsk språk, var kun 13% helt enig i at personen egnet seg som nyhetsoppleser i NRK. Hele 30% var helt uenig. Likevel svarte hele 61% at personen var lett å forstå. Det bør bemerkes at resultater kan tolkes på ulike måter. Om respondentene stiller ekstra høye krav til nyhetsoppleseres språkbruk eller om de mener at andre er mindre tolerante enn de selv og at en person de selv mener snakker godt norsk og er lett å forstå, ikke vil bli akseptert som nyhetsoppleser av andre, vites ikke (Kulbrandstad 2009: 3-4). Likevel er dette svært interessant da det kan tyde på at publikums holdninger til talemålsbruk i nyhetsendinger er sammenfallende med NRKs egne regler om at nyhetsopplesere i utgangspunktet skal snakke et standardisert bokmål eller nynorsk (Språkreglene punkt 1.1 og 1.2).

”Det er verdt å merkja seg at kvinner er meir opne for både dialektbruk og aksent i NRK enn menn, samstundes som det ikkje synest vera geografiske skilnader når det gjeld synet på språkbruk i NRK, seier Sylfest Lomheim” (Språkrådet 2009). Som vi har sett, skiller da de ansatte her ut fra publikum ved å ha markerte holdningsskiller mellom landsdelene.

10 Konklusjon

Basert på spørreundersøkelser og samtaler med både bokmåls- og nynorskbrukere, samt representanter for dialektbrukerne i NRK, har jeg kommet frem til at det innad i organisasjonen hersker en viss uoverensstemmelse om hvorvidt de nyeste språkreglene er riktige og i hvor stor grad de bør følges. Enkelte av de som benytter et normert talespråk, er åpne for at dialekt også skal kunne brukes, mens andre er sterkt imot dette. Det ser også ut til at dette temaet er noe ømfintlig, spesielt med tanke på at enkelte ønsket å være anonyme eller også var nervøse for at deres bidrag til denne oppgaven skulle oppdages; de var rett og slett redde for å snakke med meg. At de likevel gjorde dette, kan tyde på at temaet oppleves viktig og det at deres stemme og synspunkt også kommer frem, teller mer enn muligheten for å bli oppdaget.

At språket engasjerer, samsvarer også med det inntrykket jeg fikk underveis i arbeidet med oppgaven; i tillegg til at alle de jeg pratet med hadde sterke meninger og mye på hjertet, kom det også inn mange og til dels relativt lange kommentarer til spørsmålene i spørreundersøkelsen. Til dels er også disse noe spisse – de er i alle fall ikke på noe vis vage og usikre, noe som tyder på at informantene har tenkt gjennom temaet noen ganger før de ble bedt om å svare på min undersøkelse. At språk i NRK er og har vært en het potet, ser man også på de mange avisoppslagene om temaet som i løpet av de siste årene har blitt trykket.

10.1 Positive holdninger til nye språkregler

Ut fra de undersøkelser jeg har gjort, ser det ut til at landet som helhet generelt er positive til de nye språkreglene og deres adgang til å benytte mer dialekt i distriktssendinger. Fortsatt finnes det standardtalemålsbastioner og totalt sett synes det å virke som de ansatte totalt sett foretrekker bruk av standardisert talemål i riksdekkende nyhetssendinger og programannonsering, noe som er i tråd med de språkreglene som foreligger. Her finnes det likevel store lokale forskjeller.

De som er mest positive til de nye språkreglenes oppmyking av regelverket i favør av dialektene, først og fremst er de som selv har tatt dialekten aktivt i bruk som arbeidsspråk. Størst velvilje mot regelendringene finner vi i nord, hvor så og si alle bruker dialekt. Det er også fra Nord-Norge de kommer som har fått dispensasjon fra reglene om å måtte bruke

standardisert talemål i riksdekkende nyhetssendinger. I tillegg til bøyningmønster, trekkes det her fram den nordnorske setningsmelodien og tonefallet som forvanskende momenter i forhold til normering. De to som har fått innvilget dispensasjon har også bevist at de likevel er tydelige og gjør seg forstått, at de har en god spesielt språkbruk.

Når det gjelder bruk av dialekter i distriktssendinger, er også en stor andel av informantene åpne for at man ikke bare kan benytte dialekt, men at denne også kan være språkbrukerens eget talemål og ikke nødvendigvis den dialekten som er på stedet.

I tillegg til at flere ønsker dialekter i distriktssendinger velkommen, ser jeg også at en god del gjerne har sett en større grad av oppmykning også i de riksdekkende sendingene. Som årsaker til dette anføres et ønske om mer naturlig og ekte språkbruk. Flere føler nå de knebles under et krav om normering og at dette hindrer den frie, personlige talen. De føler heller ikke at de når frem til mottakeren på samme måte når de normerer som når de kan benytte eget talemål og sier at dette da hemmer dem i å utføre jobben sin på best mulig måte.

10.2 Negative holdninger til nye språkregler

Som sagt er det stort sett positive holdninger å spore, men i flere saker er informantene delt. Det ser ut til at det først og fremst er nynorskbrukerne som er mest imot en oppmykning av språkreglene, og da gjerne basert på redselen for at deres språk forsvinner. Som en sikkerhet for den nynorske målformens eksistens har NRK med sitt krav om 25% nynorskdekning vært viktig, og flere er nå usikre på og redde for at mer liberale språkregler gjør nynorsken skadelidende.

På landsdelsbasis er det Vestlendingene og Sørlandene som stiller seg mest kritiske til regelendringene om mer dialekt inn i NRK. For Vestlandet sin del kan dette henge sammen med bruken av nynorsk. I tillegg er det flere av de på Marienlyst som mener at man må holde på et standardisert språk, enten bokmål eller nynorsk da dette best når fram til mottakeren uten unødvendig språkstøy. Flere er her sterkt imot den unntaksregelen som har kommet inn og som enkelte nå har brukt for å kunne bruke eget talemål også i riksdekkende nyhetssendinger. Her er holdningene til dels sterke og det kan virke som det på Marienlyst hersker en viss polarisering og at frontene står steilt mot hverandre.

Vi kan dermed her ane et holdningsskille mellom standardspråk og de ansatte på Marienlyst på den ene siden og de dialekttalende distriktene på den andre. Selv om det så klart finnes interne forskjeller, ser vi at dette også i stor grad stemmer med hvordan reglene er i dag, med standardspråklige riksdekkende nyheter sendt på Marienlyst og nyheter på dialekt fra distriktskontorene.

De fleste som er imot bruk av dialekt og dialektpreget talemål, begrunner dette med et forståelsesgrunnlag. De mener at et normert talemål basert på et av de to skriftspråkene våre sørger for et språk som forstås av alle i hele landet, som ikke favoriserer noen landsdel eller sosial gruppe og som ikke fører til misforståelser basert på ord og uttrykk. Ved å bruke et nøytralt talemål unngår man at ”budbringeren kommer i veien for budskapet”.

10.3 Veien videre

Under arbeidet med denne oppgaven har jeg snakket med mange som på en eller annen måte hører hjemme i NRK-systemet. Felles for de alle er den positive interessen de har vist for det prosjektet jeg har jobbet med og alle de meningene de har presentert. Ingen har stilt seg negative verken til at disse steinene har blitt snudd eller til å bidra til oppgaven. Tvert imot har flere gitt uttrykk for at en slik undersøkelse av de ansattes egne holdninger har vært på sin plass, og selv om ikke alle har ønsket å stå frem med navn og bilde, har de fleste ønsket å få meningene sine hørt. I tillegg har det flere ganger slått meg hvor oppriktig interessert de alle har vært i språk og språkspørsmål. Dette engasjementet kom også tydelig til uttrykk i spørreundersøkelsene hvor jeg fikk inn veldig mange kommentarer på de forskjellige spørsmålene. Det er klart at NRK er en organisasjon med språkinteresserte ansatte.

I tillegg til at de jeg snakket med var interesserte i å bidra, var de også veldig interesserte i det resultatet jeg kom fram til. Mange har spurt om å få lese oppgaven, noe som så klart er svært hyggelig, men som også kan tyde på at den muligens dekker et hull i det arbeidet NRK selv gjør med språk. Det kan se ut som en større gjennomgang av holdningene – og også en større åpenhet om hva de enkelte mener er godt og forståelig språk – er nødvendig. Hos enkelte har det utviklet seg en kultur hvor man unngår å si hva man mener i frykt for å skape uvennskap. Slikt er dårlig grobunn for en åpen debatt. I en organisasjon hvor språket så til de grader er et viktig arbeidsredskap, er det å kunne spille ball med kolleger og å ha en åpen og transparent kultur svært viktig. Her kan det se ut som NRK fortsatt har en jobb å gjøre.

Oppgaven har også avdekket en viss uenighet blant deler av de ansatte hva angår språkreglens utforming. Hans-Tore Bjerkaas satte som nyansatt kringkastingssjef med disse i 2007 et tydelig fokus på mer bruk av dialekter og personlig talemål i NRK. Landsdekkende nyhetssendinger og programannonsering skulle da likevel være unntaket fra denne regelen da disse stilte krav til standardisert tale. Flere har markert motstand både mot dette skillet mellom de forskjellige programtypene og mot åpningen for mer bruk av dialekt. Alle kan aldri bli fornøyde, og jeg skal ikke instruere NRK i hvilke regler de setter for sine ansattes bruk av talemål, men generelt har kunnskap, åpenhet og debatt en tendens til å ”rense luften” og roe gemyttene.

For de som er for mer bruk av dialekt og ønsker som Ingerid Stenvold og Nora Thorp Bjørnstad å benytte sitt eget talemål i de programpostene som i dag er underlagt språkreglens punkt 1.1 om bruk av standardisert tale, kan det se ut som omfattende søknadsprosesser, eller om ikke annet så en oppfatning om dette, hindrer flere fra å søke. Ønsker NRK å oppfylle sitt egen mål om å ”spegle mangfoldet i det norske språket” (Språkreglene punkt 2.5) og Bjerkaas’ ønske om mer dialekt og et mindre fokus på ”det rette språket”, kan en oppmykning av disse her være en vei å gå.

Litteraturliste

Artikler

- Akselberg, G. 2009: ”Er det fruktbart å applisera termen *standardspråk* på norske talemålshøve?” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* Årgang 27. Hefte 1. Novus forlag.
- Askedal, J. O.: ”Tysk språknormering og standarduttale i historisk perspektiv” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- Guttu, T.: ”Bestemmelser om bruk av standardsprog og dialekt i det offentlige” i Bergens Riksmålsforening og Det norske akademi for sprog og litteratur 1993: *Standardspråk og dialekt. Seminar i Oslo 1991 og 1992.*
- Hårstad, Stian: ”Kommer ikke alt godt fra oven?” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* Novus forlag. Årgang 27. Hefte 1. 2009.
- Jahr, E. H. 2007: ”Bruk av omgrepa ’standardtalemål’, ’normalisering’ og ’knot’ for å skildre språktilhøva i Noreg i dag” i Akselberg, G. og Myking, J. (Red.) 2007: *Å sjå samfunnet gjennom språket. Heidersskrift til Helge Sandøy på 60-årsdagen 14.06.2007*, Novus Forlag.
- Kristiansen, T.: ”Har Norge et standardtalemål? – set i dansk sociolingvistisk perspektiv” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- Lundeby, E. 1997: ”Normalisert talemål – en verdi eller en uting?” i Bondevik, J. m.fl 1997: *Språket er målet. Festskrift til Egil Pettersen på 75-årsdagen 4. mars 1997.*
- Mæhlum, B.: ”Standardtalemål? Naturligvis!” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- Omdal, H.: ”Språklig mangfold og språklig toleranse” i Faarlund J. T. og Gundersen D. (red) 1999: *Språknytt 1999/3-4.*
- Papazian, E.: ”Et offisielt standardtalemål i Norge?” i Omdahl, H. og Røsstad, R. (red.) 2003: *Krefter og motkrefter i språknormeringa. Om språknormer i teori og praksis.*

- Pedersen, I. L.: ”Standardtalesprogets tilblivelse og rolle i Danmark” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- Rommetveit, M. 1983: ”Dialektane går i oppløysing – normalspråket påverkar” i Lauvhjell, A.: *Heit strid om nynorsk. Dokument og meiningar 1980-83*. Oslo.
- Røyneland, U.: ”Språk og dialekt” i Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. og Sandøy, H. 2003: *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.
- Thelander, M.: ”Svenskt standardspråk som begrepp och fenomen” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- - Torp, A.: ”Nordiske språk i fortid og nåtid. Språklikhet og språkforskjell, språkfamilier og språkslektskap.” i Sletten, I. S. (red.) 2004: *Nordens språk med røtter og føtter*. Nordisk Ministerråd. København.
- Vikør, L. S.: ”Begrepet standardtalemål – forsøk på ei opprydding” i Enger, Hans-Olav (red.): *Norsk Lingvistisk Tidsskrift. Tema: Standardtalemål?* 2009, Novus forlag, årgang 27, hefte 1.
- Vinje, F. E. 1993: ”Talemålsnormering. Prinsipielle synspunkter og personlige erfaringer” i Bergens Riksmålsforening og Det norske akademi for sprog og litteratur 1993: *Standardspråk og dialekt. Seminarer i Oslo 1991 og 1992*.
- Vinje, F. E. 1998: ”Talemålsnormering i NRK” i Wangensteen, B., Fjeld, R. V. (Red) 1998: *Normer og regler. Festskrift til Dag Gundersen 15. Januar 1998*.

Bøker

- Almenningen, O., Roksvold, T. A., Sandøy, H. og Vikør, L. S. (red.) 2002: *Språk og samfunn gjennom tusen år. Ei norsk språkhistorie*. Universitetsforlaget. Oslo.
- Milroy, J og Milroy, L. 1985: *Authority in language. Investigating Standard English*. New York: Routledge.
- Mæhlum, B., Akselberg, G., Røyneland, U. og Sandøy, H. 2003: *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.
- Omdal, H., Røsstad, R. (red.) 2009: *Språknormering – i tide og utide?*. Novus Forlag. Oslo.

Nettkilder

- Fenne, M. H. 2009, oppdatert 06.09.2011: ”Slik er NRK organisert”
<http://www.nrk.no/informasjon/organisasjonen/1.6511619> (lest 07.11.11)
- Fenne, M. H. 2003, oppdatert 28.04.2009: ”Kringkastingssjef”
<http://www.nrk.no/informasjon/organisasjonen/1.2897390> (lest 07.11.11)
- Fordal, J. A. 2009, oppdatert 13.05.2011: ”Distriktskontorene”
<http://www.nrk.no/informasjon/organisasjonen/1.6631072> (lest 07.11.11)
- Fordal, J. A. 2009: ”Språkreglar i NRK”..
http://www.nrk.no/informasjon/jus_og_etikk/1.6880516 (lest 03.07.10)
- Hellesøy, C. 2009, oppdatert 12.10.11: ”- NRK må ta språklig ansvar”
<http://www.aftenposten.no/kultur/tv/article3347026.ece> (lest 13.11.11)
- ”Kringkastingsringen”
<http://www.kringkastingsringen.no/> (lest 10.08.2011)
- Kulbrandstad, L. A. 14.06.2009: ”Holdninger til dialekt og aksentpreget norsk”.
<http://www.sprakradet.no/nb-no/Toppmeny/Aktuelt/Haldningsundersoking-om-sprakbruk-i-NRK/> (lest 03.08.10)
- LNK-nytt 14.06.2011: ”-NRK får ikkje nok nynorskjournalistar”
<http://lnk.no/nyhende/2005--nrk-far-ikkje-nok-nynorskjournalistar> (lest 10.11.11)
- Myhr, K. I. 2009: ”Ja til dialekter og aksenter i NRK
http://www.dagbladet.no/2009/08/31/kultur/nrk/tv_og_medier/tv/radio/7891582/ (lest 02.06.10)
- Nordquist, R.: ”Received Pronunciation”
<http://grammar.about.com/od/rs/g/receivedpronunciationterm.htm> (lest 13.11.11)
- Pellicer, D. J. 16.12.2009: ”Vanvittig å la Ingerid Stenvold snakke dialekt”
<http://www.nordlys.no/nyheter/article4763445.ece> (lest 03.08.10)
- Rapport fra NRKs holdningsundersøkelse 31.08.09: ” Haldingsundersøking om språkbruk i NRK”.
<http://www.sprakrad.no/upload/Rapport%20fra%20NRK-unders%C3%B8kelse.pdf>
(lest 03.08.10)
- Skjong, M. K. og Traaholt S. 24.10.2007: ”NRK ødelegger for språket”
<http://www.nrk.no/nyheter/kultur/1.3835939> (lest 24.09.09)

- Språkrådet 31.08.2009: ”Haldningsundersøking om språkbruk i NRK”
<http://www.sprakradet.no/nb-no/Topppmeny/Aktuelt/Haldningsundersoking-om-sprakbruk-i-NRK/> (lest 04.10.11)
- Store Norske Leksikon: ”Standardtalemål”
<http://www.snl.no/riksm%C3%A5l/standardtalem%C3%A5l> (lest 03.12.09)
- Topdahl, R. Chr. 30.10.2009: ”- Ikke noe problem”.
http://www.aftenposten.no/kul_und/tv/article3347027.ece (lest 03.08.10)
- Torp, A. 02.11.2009: ”Distrahert av språket i NRK?”
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Distrahert-av-sprket-i-NRK-6622629.html>
(lest 12.11.11)
- TNS Gallup 2009: ”Holdningsundersøkelse om språk 21/09”
<http://www.sprakradet.no/nb-no/Topppmeny/Aktuelt/Haldningsundersoking-om-sprakbruk-i-NRK/> (lest 04.10.11)
- Vinje, F. E. 28.10. 2009, oppdatert 30.10.09: ”Språksurr i NRK”
<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Sprksurr-i-NRK-6622545.html> (lest 02.03.10)
- Vinje, F. E. 2011: ”Finn Erik Vinje” (blogg)
www.finnerikvinje.no/blog (lest 05.10.11)

Andre kilder

- Heli, S. S. 2011: Spørreundersøkelsene ”Holdninger til språk i NRK” og ”Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene”.
- Heli, S. S. 2009: ”Semesteroppgave NOR4110. Språknormering og språkplanlegging i Norden 2.” Universitetet i Oslo.
- Norsk rikskringkastings språkregler fra hhv. 1982, 1996 og 2002
- NRK: ”Språkutvalgets mandat”.
- NRK 2010: *Språkhåndbok for NRK*.
- Samtaler og mailkorrespondanse med
 - o Baggerånsås, L., sekretær Språkutvalget i NRK
 - o Bjerkaas, H. T., kringkastingssjef i NRK
 - o Bjørnstad, N. T., NRK
 - o Fjeld, R. V., Universitetet i Oslo og Språkutvalget i NRK
 - o Handgaard, B., leder Språkutvalget i NRK

- Stenvold, I., NRK
- Andre ansatte i NRK (anonymisert)

Vedlegg

1. Språkregler 1982
2. Språkregler 1996
3. Språkregler 2002
4. Språkregler 2007
5. Skjema til spørreundersøkelser gjort blant ansatte i NRK
 - a. Holdninger til språk i NRK, Marienlyst
 - b. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene
6. Spørreundersøkelser gjort blant ansatte i NRK (spørsmål og svar)
 - a. Holdninger til språk i NRK, Marienlyst
 - b. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene 1
 - c. Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene 2

2.2.82

9 384.06481

Norsk rikskringkasting

REGLER OM SPRÅKBRUKEN I NORSK RIKSKRINGKASTING
FASTSETT AV STYRET 26. OKTOBER 1981

1. Norsk rikskringkasting skal vere eit føredøme i rett norsk språkbruk. Begge dei norske normalmåla skal brukast. Ved sida av bokmål og nynorsk kan tilsette og andre bruke dialekt i samsvar med reglane nedanfor. Såleis skal Norsk rikskringkasting sjå det som ei oppgåve å spegle det språklege mangfaldet i landet. Medarbeidarane skal leggje vekt på å nytte ei munnleg uttrykksform som er lett å skjøne for alle.
2. Norsk rikskringkasting legg den offisielle rettskrivinga til grunn for det språket dei tilsette som hovedregel skal bruke i mikrofonteneste i radio og fjernsyn når det blir nytta manuskript. Innanfor den offisielle rettskrivinga skal ein velje dei mest vanlege formene og i hovudsak bruke eit språk som ligg innanfor læreboknormalen. I nyhendeprogram, programannonsering og meldings-teneste skal desse reglane gjelde også når ein ikkje bruker manuskript. Medarbeidarane kan halde på sin personlege talemålstone (ordtone og setningsmelodi).
3. I fri munnleg framføring har medarbeidarane høve til å bruke dialekt i program som ikkje er normbundne slik som nemnt i paragraf 2. Medarbeidarane må ta omsyn til lydarane og ikkje bruke ord eller uttalemåte som er lite kjende for folk flest. Dersom det trengst slike ord, bør dei forklarast. Som hovedregel skal medarbeidarane ikkje bruke dialektformer i manuskriptbundne program som er laga for riksnettet, endå om dei held på sin personlege talemålstone (ordtone og setningsmelodi). Når det blir brukt manuskript, skal ein halde seg til normal-talemålet med utgangspunkt i tilrådd uttale. Særleg nøye skal ein vere med uttale av person- og stadnamn.
4. I distriktsprogramma kan dei tilsette i Norsk rikskringkasting byggje på talemålet i distriktet. I nyhendesendingane skal likevel retningslinene for språkbruken på riksnettet leggjast til grunn.
5. I undervisningsprogram både for barn og vaksne skal læreboknormalen gjelde når ikkje særlege omsyn talar for å gjere unntak.

[Oslo] 1981

NORSK RIKSKRINGKASTING
BIBLIOTEKET

X N12<100270695705

NRK
BIBLIOTEKET

20133

6. For teksting i fjernsynet skal den offisielle rettskrivinga gjelde, og dei vanlegaste hovudformene innanfor læreboknormalen bør veljast, når særlege stilistiske omsyn ikkje talar for å bruke andre former.
7. Den offisielle teljemåten skal gjennomførast av alle tilsette i alle program.
8. Meldingar frå offentlege institusjonar som blir lesne av medarbeidarane i Norsk rikskringkasting, skal framførast i samsvar med språkreglane i institusjonen. Det same bør gjelde faste meldingar som blir lesne av folk som ikkje er tilsette i Norsk rikskringkasting.
9. Folk utanfor Norsk rikskringkasting som skal vere med i program i radio og fjernsyn har rett til å bruke dei språkformene som dei sjølve ønskjer. Dei tilsette i Norsk rikskringkasting kan likevel gje råd om språkbruk, teljemåte og uttale, slik at det som blir sagt er lett å skjøne for alle.
10. Kringkastingssjefen har den endelege avgjerda i språklege spørsmål innanfor dei rammene som styret fastset, i samsvar med Norsk rikskringkastings ansvar og sjølvstende i programspørsmål.

-/HGH
29.10.81

Kommentar til språkreglane.

Formålet med dei nye reglane for språkbruken i Norsk rikskringkasting er å sikre at språket blir eit godt og tenleg kommunikasjonsmiddel i all programverksemd i radio og fjernsyn. Språket må då nyttast slik at folk fester seg ved innhaldet i det som blir sagt og ikkje blir avspora av måten det blir sagt på. Det er i strid med regelverket si ånd om ein programmedarbeidar gjennom sin personlege språkbruk legg hindringar i vegen for at tale og tekst, som skal formidlast gjennom radio og fjernsyn, når fram til mottakarane. Omsynet til publikum er her langt viktigare enn eigne språklege særinteresser. Alle må derfor i nokon monn tilpasse seg fellesnormer.

Med den plass og innverknad kringkastinga har, er det viktig at radio og fjernsyn arbeider aktivt for å styrkje språkjensla, auke kunnskapen om morsmålet og gjere sitt til å ta vare på det beste av rett, rikt og norsk ordtilfang.

Språket er ein arbeidsreiskap som krev stendig vedlikehald. God språkbruk er derfor avhengig av regelmessig og kritisk språkrøkt.

Det må elles vere ei oppgåve både for den einskilde NRK-medarbeidar og for programavdelingar og distriktskontor å arbeide for generell norsk målrøkt, ikkje minst gjennom ein medviten innsats mot framandord, spesialuttrykk og unorsk tale, som har lett for å breie seg på ulike fagområde.

Programmedarbeidarar må elles alltid hugse på at mikrofon-teneste stiller spesielle krav til artikulasjon og framføring.

Det nye regelverket slår fast at det er eit vidt spelerom for bruk av dialekt i radio og fjernsyn. Dialektane har med dette fått ein trygg plass i programverksemda i NRK, noko dei ikkje hadde i dei tidlegare språkreglane.

Uttalen er ein viktig del av språkbruken, og det er ofte her skiljet går mellom dialekt og normaltalemål. I både høve må ein stille like strenge kvalitetskrav. I praksis bør oppslagsverk gå naturleg inn som daglege hjelpemiddel i alt programarbeid.

Når den lokale uttalen er så spesiell at det er vanskeleg for andre enn folk frå staden å forstå kva som blir sagt, må ein normalisere, men då med konsekvens frå avdeling til avdeling.

Når det gjeld person- og stadnamn, namn på institusjonar, organisasjonar, publikasjonar o.l. må ein vere særleg nøye med korrekt bruk og rett uttale (trykk, tonelag, lang el. kort vokal o.l.).

Ved teksting av program i fjernsyn må ein passe godt på korrekt skrivemåte av alle slike namn. Det same gjeld teksting på kart.

Den offisielle teljemåten vart innført i 1951. Det er no på tide å ta konsekvensen av dette vedtaket om "den nye teljemåten", som var ei praktisk språkreform og ikkje eit rettskrivingsspørsmål. Framleis blir det i NRK ofte talt på "gamlemåten", jamvel med både teljemåtane i éi og same setning. Dette har gjort sitt til at den offisielle teljemåten har hatt vanskeleg for å bli møtt med positiv innstilling. Reglane slår fast at alle programmedarbeidarar i NRK pliktar å bruke den offisielle teljemåten i alle program, utan omsyn til normaltalemål eller dialekt.

I samsvar med språkreglane bør den offisielle teljemåten også gjelde faste meldingar som blir lesne av folk som ikkje er fast tilsette i NRK (meteorologane og Oslo Børs).

Når det gjeld språkbruk elles, bør NRK aktivt gje råd og vink til alle som medverkar i radio og fjernsyn, med det siktemål at programma skal få ein språkbruk som når fram til folk flest.

Reglane slår fast at det er Kringkastingssjefen som har det øvste ansvaret også for språkbruken i NRK. I praksis må det bli avdelingssjefane som har tilsyn med språkbruken frå dag til dag. Avdelingssjefane må sjølvsagt kunne peike ut ein spesiell medarbeidar til å ta seg av dette. Det må vere opp til avdelingssjefane å finne fram til den løysinga som høver best.

Hovudsiktemålet med dei nye reglane er likevel framfor alt å få alle faste programmedarbeidarar til lojalt å gå inn for god og konsekvent språkbruk i all programverksemd i radio og fjernsyn.

27.09.96

SPRÅKREGLAR FOR NRK

1. Norsk rikskringkasting skal vere eit føredøme i god norsk og samisk språkbruk og leggje vekt på at medarbeidarane bruker eit munnleg språk som er lett å skjønne for alle. Til dette høyrer ein klår og tydeleg artikulasjon. NRK har også som oppgåve å spegle av mangfaldet i norsk talemål, slik at lyttarane skal kjenne att sitt eige mål og ikkje føle at deira språk er nedvurdert. Medarbeidarane skal fremje bruken av norske ord og uttrykk heller enn framandspråklege. Den normerte språkbruken skal vere i samsvar med offisiell norsk språkpolitikk, og medarbeidarane skal vere med og formidle eit medvit om kva som er krava til eit norsk normalmål, slik Norsk språkråd har vedteke det i rettskrivingane for bokmål og nynorsk. NRK Sami Radio skal ha eigne språkreglar som skal følgje offisiell samisk språknormal.
2. Normaltalemålet skal brukast i nyhendesendingar, meldings- og halloteneste - også når ein ikkje bruker manuskript. I intervju og i personlege samtalar kan ein likevel bruke dialekt, også om dette går inn som ein del av eit innslag som elles er utforma på normalmålet.
3. Når medarbeidarane bruker eitt av dei to normalmåla, skal dei bruke eit språk som ligg innafør læreboknormalen. Dei kan velje fritt blant dei tillatne formene der. Norsk rikskringkasting ser gjerne at medarbeidarane gjennom formvalet innafør læreboknormalen og uttale (ordtone og setningsmelodi) gjev normaltalemålet sitt eit regionalt preg.
4. Meldingar frå offentlege institusjonar som blir lesne av medarbeidarane i Norsk rikskringkasting, skal framførast i samsvar med språkreglane i NRK. Det same bør i regelen gjelde faste meldingar som blir lesne av folk som ikkje er tilsette i Norsk rikskringkasting.
5. Når medarbeidarane bruker dialekt, skal dei bruke eit talemål som har munnleg setningsbyggnad, og som også i uttale og formverk er mest mogleg i samsvar med denne dialekten, slik at lyttarar frå regionen kan kjenne att talemålet sitt. Men medarbeidarane må også ta omsyn til lyttarane på den måten at dei ikkje bruker ord eller uttalemåtar som er lite kjende for folk flest.

- 92 13 01 00001 10
6. I distriktssendingane i radio og fjernsyn bør dei regionale dialektane få godt rom. Nyhendesendingane skal likevel følgje dei same reglane som rikssendingane, dvs. at ein skal bruke normaltalemål - gjerne eit regionfarga normalmål. Men intervju kan der og vere på dialekt.
 7. Den offisielle teljemåten skal gjennomførast av alle tilsette i alle program.
 8. Medarbeidarane skal vere nøgne med uttalen av person- og stadnamn. Der skal dei halde seg til landsnorma i oppslagsverk som NRK godkjenner.
 9. I undervisningsprogram både for barn og vaksne skal læreboknormalen gjelde når ikkje særlege omsyn talar for å gjere unntak.
 10. I teksting i fjernsynet skal ein bruke læreboknormalen, om ikkje særlege stilistiske omsyn talar for å bruke andre former. Her og skal ein leggje vekt på ein ledig og lettilgjengeleg språkbruk. Også dialektinnslag skal i regelen tekstast etter læreboknormalen.
 11. Utanom undervisningsprogram skal verbale innslag på ikkje-skandinaviske språk alltid attgjevast på norsk.
 12. Folk utafor Norsk rikskringkasting som er med i program i radio og fjernsyn, har rett til å bruke dei språkformene som dei sjølve ønskjer. Dei tilsette i Norsk rikskringkasting kan likevel gje råd om språkbruk, teljemåte og uttale, slik at det som blir sagt, er lett å skjønne for alle.

Desse språkreglane er gjevne av Kringkastingssjefen og gjeld for heile institusjonen. Dei er resultatet av interne diskusjonar og har vore handsama av Styret i NRK. Norsk språkråd har gjeve fråsegn til reglane.

Språkregler i NRK (2002)

1. De offisielle språkene for NRK er norsk og samisk. Andre språk skal som hovedregel tekstes, forklares eller oversettes. Unntak kan være skandinaviske språk. Andre språk kan nyttes i spesielsendinger for språklige minoritetsgrupper som er bosatt i Norge.
2. NRK skal være et forbilde på god språkbruk. Medarbeiderne i NRK skal legge vekt på å bruke et språk, muntlig eller skriftlig, som er lett å skjønne for alle, med klar og tydelig artikulasjon og enkel setningsbygning. De skal også i størst mulig grad velge norske ord og uttrykk fremfor fremmedspråklige.
3. Medarbeiderne skal være nøye med uttale av person- og stedsnavn og holde seg til angitt uttale i oppslagsverk som er godkjent av Norsk språkråd.
4. Den offisielle tellemåten skal brukes både muntlig og skriftlig.
5. Den normaliserte språkbruken skal være i samsvar med normene vedtatt av Norsk språkråd. Medarbeiderne skal formidle bevissthet om kravene til normert bokmål og nynorsk. Språket skal være nynorsk eller bokmål i nyhetssendinger, meldingstjeneste og programannonsering - også når det ikke brukes manuskript. For øvrig kan det brukes dialekt (med varianter som avviker fra normen), også om dette går inn som et innslag som ellers er utformet i et normalisert språk.
Ved definisjon av normert talemål følges de rådene som Norsk språkråd har utarbeidet for uttalerådgiving. Sendinger på samisk skal følge reglene for offisiell samisk språknorm.
6. NRK har som oppgave å speile av mangfoldet i norsk talemål, slik at publikum kan kjenne igjen sitt eget språk og ikke føle seg nedvurdert. Det bør derfor velges bøynings- og uttaleformer innenfor hver målform som gir talemålet et regionalt preg. Det gjelder særlig formverk, trykk, intonasjon og setningsmelodi.

7. Dialekt skal ha muntlig setningsbygning. Uttale og formverk skal være mest mulig i samsvar med dialekten, slik at lyttere og seere fra regionen kan gjenkjenne talemålet sitt. Men det bør ikke brukes ord eller uttrykk som er lite kjent eller uforståelig for folk flest.

8. I distriktssendingene bør dialektene få godt rom. I nyhetssendingene skal språkbruken følge de samme reglene som for rikssendingene, gjerne med regionfarge.

9. Meldinger fra offentlige institusjoner skal framføres i samsvar med språkreglene i NRK. Det samme gjelder i regelen faste meldinger som blir lest av folk som ikke er tilsatt i NRK.

10. I alle skrevne tekster som NRK publiserer, skal offisiell rettskrivning følges, om ikke særlige stilistiske hensyn taler for å bruke andre former. Også i skrift skal det legges vekt på ledig og lett tilgjengelig språkbruk. Dette gjelder blant annet tekst-tv og teksting i fjernsynet, NRKs publisering på Internett, samt brosjyrer og annet skriftlig materiell. Dialektinnslag i fjernsynet skal i regelen tekstes i samsvar med rettskrivningen.

11. Folk utenfor NRK som er med i program i radio og fjernsyn, har rett til å bruke de språkformene som de selv ønsker. De tilsatte i NRK kan likevel gi råd om språkbruk, som tellemåte og uttale, slik at språket er lett å skjønne for alle.

Språkreglene er utformet av Språkutvalget og gitt av kringkastingssjefen og gjelder for hele institusjonen. De er resultat av interne diskusjoner og er vedtatt i direktørmøtet høsten 2002.

Språkregler i NRK (2007)

Dei offisielle språka i NRK er norsk og samisk. NRK skal vere med på å styrkje og utvikle desse språka. Minst 25 prosent av verbalinnsloga i radio og fjernsyn skal vere på nynorsk.

1. Reglar

1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslog (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom.

1.4 Person- og stadnamn, tal og teikn skal skrivast og uttalast i samsvar med reglar og råd som er godkjende av Språkrådet.

1.5 NRK skal følgje reglane for offisiell rettskriving. Redaktørane kan gjere unntak dersom dette er tenleg av omsyn til særlege sjangerkrav.

2. Retningslinjer

2.1 Språket skal vere tydeleg med naturleg trykklegging og munnleg setningsbygning.

2.2 Medarbeidarane bør vere konsekvente i bruken av ord- og bøyingsformer innanfor det enkelte innslog eller program.

2.3 Det bør ikkje brukast ord eller uttrykk som er lite kjende eller uforståelege for målgruppa.

2.4 Norske ord og uttrykk skal veljast i størst mogeleg grad.

2.5 NRK skal spegle mangfaldet i det norske språket, også når det gjeld dialektbruk og uttale som er farga av andre språk.

3. Råd

Godt språk = funksjonelt språk. Språket kan vere emosjonelt, sakleg, usakleg, provoserande, forsonande, korrekt, tøysete osv., men formålet med språkbruken bør alltid vere klår.

Ver særleg merksam på verkemiddel som:

3.1 tempo (kor fort ein snakkar, pausar og pust),

3.2 frasering,

3.3 setningsmelodi, klang og høgde,

3.4 ordval og språkbilete,

3.5 struktur og komposisjon,

3.6 kroppsspråk og energi,

3.7 stil og tone,

3.8 personleg og naturleg språk.

Verkemidla skal vere med på å få språkbruken i NRK klår, kritisk og kreativ.

4. Ansvar

Redaktørane har ansvar for at språket i NRK er i samsvar med desse reglane.

Vedteke på NRKs direktørmøte 19. juni 2007.

Holdninger til språk i NRK

1. Hvilken avdeling jobber du i (flere kryss er mulig)?

- Barn
- Dokumentar og samfunn
- Kultur
- Nyheter
- Produksjon
- Sport
- Underholdning
- Ung

2. Hvilken landsdel er du fra?

- Nord-Norge
- Midt-Norge
- Østlandet
- Sørlandet
- Vestlandet

3. Sakset fra NRKs språkregler:

1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslag (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom.

Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

- Ja
- Nei

Holdninger til språk i NRK

4. Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

- Standardisert bokmål
- Standardisert nynorsk
- Dialekt

5. Hvilket språk synes du nyhetsoppleserne (landsdekkende sendinger) og programmannsører bør bruke?

- Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)
- Kun standardisert bokmål
- Kun standardisert nynorsk
- Sin egen dialekt

6. Hvorfor?

7. Reglene nevner spesifikt nyhetsoppleserne og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

- Det er bra med strengere regler for disse
- Det bør være like strengt overalt (alle bør normere)
- Det bør være like lite strengt overalt (alle bør få snakke slik de ønsker)

Her kan du utdype svaret ditt om du ønsker

Holdninger til språk i NRK

8. Hva synes du er viktigst? (Flere kryss er mulig)

- At publikum får høre korrekt norsk
- At publikum ikke blir støtt av språket
- At publikum forstår budskapet
- At ikke én enkelt dialekt fremheves
- At nyhetsoppleseren/den som er på skjermen snakker tydelig og forståelig
- At nynorsken får god plass
- At dialektene får god plass

Annet (vennligst spesifiser)

9. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke?

Bør det være sånn?

Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene

1. Ved hvilket distriktskontor jobber du?

- Troms og Finnmark
- Nordland
- Trøndelag
- Møre og Romsdal
- Sogn og Fjordane
- Hordaland
- Rogaland
- Sørlandet
- Østafjells
- Østfold
- Østlandssendingen

2. Hvilken landsdel er du fra?

- Nord-Norge
- Midt-Norge
- Østlandet
- Sørlandet
- Vestlandet

Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene

3. Sakset fra NRKs språkregler:

1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslag (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor.

1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom.

Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

- Ja
- Nei

4. Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

- Standardisert bokmål
- Standardisert nynorsk
- Lokal dialekt
- Egen, ikke lokal dialekt

5. Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programannonsører bør bruke?

- Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)
- Kun standardisert bokmål
- Kun standardisert nynorsk
- Sin egen dialekt

6. Hvorfor?

Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene

7. Hvilket språk synes du nyhetsoppleserne, journalister og programledere i lokale sendinger bør bruke?

- Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)
- Kun standardisert bokmål
- Kun standardisert nynorsk
- Lokal dialekt
- Egen dialekt (også om denne ikke er sammenfallende med den lokale)

8. Hvorfor?

9. Reglene nevner spesifikt nyhetsoppleserne og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

- Det er bra med strengere regler for disse
- Det bør være like strengt overalt (alle bør normere)
- Det bør være like lite strengt overalt (alle bør få snakke slik de ønsker)

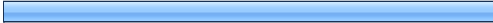
Her kan du utdype svaret ditt om du ønsker

10. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke?

Bør det være sånn?

Holdninger til språk i NRK

1. Hvilken avdeling jobber du i (flere kryss er mulig)?			
		Response Percent	Response Count
Barn		0,0%	0
Dokumentar og samfunn		0,0%	0
Kultur		0,0%	0
Nyheter		0,0%	0
Produksjon		0,0%	0
Sport		100,0%	5
Underholdning		0,0%	0
Ung		0,0%	0
answered question			5
skipped question			0

2. Hvilken landsdel er du fra?			
		Response Percent	Response Count
Nord-Norge		0,0%	0
Midt-Norge		0,0%	0
Østlandet		80,0%	4
Sørlandet		0,0%	0
Vestlandet		20,0%	1
answered question			5
skipped question			0

3. Sakset fra NRKs språkregler: 1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslag (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom. Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Ja		80,0%	4
Nei		20,0%	1
answered question			5
skipped question			0

4. Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Standardisert bokmål		80,0%	4
Standardisert nynorsk		20,0%	1
Dialekt		0,0%	0
answered question			5
skipped question			0

5. Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programannonsører bør bruke?

		Response Percent	Response Count
Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)		60,0%	3
Kun standardisert bokmål		0,0%	0
Kun standardisert nynorsk		0,0%	0
Sin egen dialekt		40,0%	2
		answered question	5
		skipped question	0

6. Hvorfor?

	Response Count
	3
answered question	3
skipped question	2

7. Reglene nevner spesifikt nyhetsopplere og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

		Response Percent	Response Count
Det er bra med strengere regler for disse		0,0%	0
Det bør være like strengt overalt (alle bør normere)		60,0%	3
Det bør være like lite strengt overalt (alle bør få snakke slik de ønsker)		40,0%	2
	Her kan du utdype svaret ditt om du ønsker		1
		answered question	5
		skipped question	0

8. Hva synes du er viktigst? (Flere kryss er mulig)

		Response Percent	Response Count
At publikum får høre korrekt norsk		20,0%	1
At publikum ikke blir støtt av språket		20,0%	1
At publikum forstår budskapet		100,0%	5
At ikke én enkelt dialekt fremheves		0,0%	0
At nyhetsoppleseren/den som er på skjermen snakker tydelig og forståelig		80,0%	4
At nynorsken får god plass		0,0%	0
At dialektene får god plass		0,0%	0
	Annet (vennligst spesifiser)		0
	answered question		5
	skipped question		0

9. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

	Response Count
	3
answered question	3
skipped question	2

S6. Hvorfor?

1	Fordi man da fremstår mest mulig naturlig og troverdig	Oct 27, 2011 12:29 AM
2	Det er viktig for at folk fra hele landet skal forstå hva som formidles.	Oct 5, 2011 11:58 PM
3	fordi det er viktig at folk forstår oss, og forskjellige dialekter bør ikke "forstyrre" dette.	Oct 5, 2011 6:45 AM

S7. Reglene nevner spesifikt nyhetsopplesere og programannonsere - synes du disse stilt i en stilling eller skal det være likt overalt?

1	Riktig språk er viktig for alle plattformer i NRK.	Oct 5, 2011 11:58 PM
---	--	----------------------

S9. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være slik?

1	Jeg synes NRK skal gjenspeile mangfoldet i det norske språket, derfor bør man ha en liberal holdning i forhold til å bruke dialekt.	Oct 27, 2011 12:29 AM
2	Det bør være sånn fortsatt.	Oct 5, 2011 11:58 PM
3	NRK er ikke like flinke til dette som tidligere. Vi bør jobbe mer med språk. det er et fint mål at NRK skal være et sted å høre riktig norsk.	Oct 5, 2011 6:45 AM

Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene

1. Ved hvilket distriktskontor jobber du?			
		Response Percent	Response Count
Troms og Finnmark		0,0%	0
Nordland		15,5%	9
Trøndelag		20,7%	12
Møre og Romsdal		12,1%	7
Sogn og Fjordane		0,0%	0
Hordaland		0,0%	0
Rogaland		15,5%	9
Sørlandet		12,1%	7
Østafjells		5,2%	3
Østfold		17,2%	10
Østlandssendingen		1,7%	1
answered question			58
skipped question			0

2. Hvilken landsdel er du fra?

		Response Percent	Response Count
Nord-Norge		19,0%	11
Midt-Norge		19,0%	11
Østlandet		39,7%	23
Sørlandet		6,9%	4
Vestlandet		15,5%	9
answered question			58
skipped question			0

3. Sakset fra NRKs språkregler: 1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslag (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom. Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Ja		94,8%	55
Nei		5,2%	3
answered question			58
skipped question			0

4. Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Standardisert bokmål		33,3%	19
Standardisert nynorsk		8,8%	5
Lokal dialekt		42,1%	24
Egen, ikke lokal dialekt		15,8%	9
answered question			57
skipped question			1

5. Hvilket språk synes du nyhetsopplere (landsdekkende sendinger) og programmannsører bør bruke?

		Response Percent	Response Count
Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)		60,3%	35
Kun standardisert bokmål		1,7%	1
Kun standardisert nynorsk		0,0%	0
Sin egen dialekt		37,9%	22
answered question			58
skipped question			0

6. Hvorfor?

	Response Count
	49
answered question	49
skipped question	9

7. Hvilket språk synes du nyhetsopplere, journalister og programledere i lokale sendinger bør bruke?

		Response Percent	Response Count
Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)		27,6%	16
Kun standardisert bokmål		0,0%	0
Kun standardisert nynorsk		0,0%	0
Lokal dialekt		29,3%	17
Egen dialekt (også om denne ikke er sammenfallende med den lokale)		43,1%	25
answered question			58
skipped question			0

8. Hvorfor?

	Response Count
	52
answered question	52
skipped question	6

9. Reglene nevner spesifikt nyhetsoppleserere og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

		Response Percent	Response Count
Det er bra med strengere regler for disse		63,6%	35
Det bør være like strengt overalt (alle bør normere)		7,3%	4
Det bør være like lite strengt overalt (alle bør få snakke slik de ønsker)		29,1%	16
Her kan du utdype svaret ditt om du ønsker			16
answered question			55
skipped question			3

10. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

	Response Count
	50
answered question	50
skipped question	8

(blank side)

S6. Hvorfor?		
1	Standardisert bokmål eller nynorsk får ofte folk til å høres unaturlige ut, etter min mening. (Og det lille jeg hadde av dialekt holdt på å bli ødelagt av standardmål). Jeg mener IKKE vi skal bruke ord/grammatikk som ikke er tillatt å skrive, men landsdekkende medier bør være romsligere enn i dag. Sjøl la jeg om til veldig standardisert (og dermed konsertvativt) bokmål da jeg begynte i NRK, uten at jeg blei bedt om det. Det førte til at jeg også utenfor jobben begynte å si ble, selv og helg, selv om jeg i min oppvekst sa sjøl/sjæl, blei og hæl/hælg. Så det slutta jeg med!	Oct 28, 2011 5:45 AM
2	Viktig at språket blir forstått av alle også de med annen morsmål enn norsk, derfor bør språket være standardisert og ikke dialekt.	Oct 24, 2011 12:23 AM
3	Forståelig	Oct 23, 2011 9:09 AM
4	Viktig at en enkelt forstår. Men er for a- endinger på bokmål om det er mest naturlig for oppleser. Synes prog. annonsører skal tilpasse til sin dialekt.	Oct 20, 2011 4:35 AM
5	De aller fleste dialekter i forståelige. Nærhet til nyheten , ekte og ikke konstruert og stivt.	Oct 16, 2011 11:28 PM
6	men tilpassa og normert	Oct 14, 2011 4:00 AM
7	Høres mer levende og ekte ut, behagerte å høre på og lettere å oppfatte. Men særegen uttrykk må utelates, evt. så må dialekten nærme seg bokmål.	Oct 13, 2011 1:39 AM
8	Blanding av standardisert språk og dialekt, hensikten er å kunne gjøre seg forstått.	Oct 12, 2011 11:38 PM
9	Fordi det er mer naturlig, normering fører til knoting, noe som høres helt unaturlig ut. Så lenge man prater forståelig og tydelig, bør man prate sin egen dialekt, ettersom dette vil speile mangfoldet i Norge. Det er ikke slik at vi bare prater bokmål eller nynorsk, begge skriftspråkene er konstruert, det ene etter dansk skriftspråk, og det andre er samlet inn blant vestlandsbygdene i Norge. Journalistikken skal speile samfunnet vårt, og det er ikke slik at alle snakker sogning eller østlending.	Oct 12, 2011 11:19 PM
10	Det skaper større nærhet og bedre framføring. Dialekten bør være litt normalisert når den blir for "brei". Dette er lett å høre når man leser gjennom på forhånd.	Oct 12, 2011 9:48 AM
11	Fordi det høres mest naturlig ut. Hvis man plukker ut de "verste" dialektordene så skulle dette være forståelig for alle.	Oct 12, 2011 8:22 AM
12	Tida med styrt bruk av språk i etermediene må da vel være forbi? Mer troverdig med egen dialekt, enn med "offisiell" nyhetsstemme.	Oct 12, 2011 8:12 AM
13	Her hadde eg ønskt meg alternativet "Ei blanding mellom standardisert språk og dialekt" - fordi det er det eg sjølv har enda på. Eg fann ut at det er den beste måten å gjere det på. Det aller beste ville nok vere om alle brukte eit standardisert skriftmål, men mange klarer ikkje å få det til på ein naturleg måte. Då synst eg det er betre at dei bruker dialekta si, på mest mogleg forståeleg måte.	Oct 12, 2011 1:13 AM
14	Det blir mest naturlig og lytter/seer har ikke inntrykk at at oppleser tar på seg en	Oct 11, 2011 6:00 AM

S6. Hvorfor?		
	rolle om personen f.eks også har andre roller der han/hun bruker dialekt. Ei innvending mot å bruke dialekt har vært dårlig forståelse, men samfunnet har forandret seg, folk reiser, bor ikke samme sted heile livet og er vant til å høre andre dialekter.	
15	Dersom en kunne brukt eigen dialekt kunne det gjort at nyhetene ikkje verka så offisielle. Dialekt ville gjort at det ikkje vart så manusprega som det er i dag. Men vil presisere at det er kun dersom du har ei dialekt som er god å forstå, og det vil ikkje innebere å bruke veldig lokale ord som enkelte dialekter har. Alle må kunne skjønne nyheitene.	Oct 11, 2011 4:22 AM
16	Virker mest profesjonelt. Og når klart ut til flest. Mange sliter med å forstå dialekt.	Oct 10, 2011 4:50 AM
17	Standardisert men gjerne myket opp med litt dialekt Innhold viktigst i nyhetsendinger og må ha prio foran dialekt.	Oct 10, 2011 3:20 AM
18	Det blir meir muntleg. Men samstundes må du ta vekk ein del ord som berre folk i eit begrensa geografiks område forstår.	Oct 9, 2011 11:37 PM
19	enklere forståelse	Oct 9, 2011 7:47 AM
20	Fordi alle skal skjønne kva som blir sagt, fordi når viktig informasjon skal ut er språket viktigare enn personlegdomen til den som les og ikkje minst fordi då har ein ordbøker og språkreglar å forhalde seg til (når ein snakkar dialekt har ein ikkje noko oppslagsverk). Eg meiner også at det er meir truverdig når ein brukar standardisert språk i nyheitene.	Oct 8, 2011 12:51 AM
21	Fordi innholdet, at alle uansett hvor du kommer fra forstår hva som blir sagt, er det viktigste.	Oct 7, 2011 12:57 AM
22	Mest forståeleg	Oct 6, 2011 7:38 AM
23	Det bør være standardisert, slik at det ikke forstyrrer innholdet, men ikke for strengt. Stemmen skal ikke vært en robot-stemme. Må være et menneske, og aldeles ikke bare vestkant-tone!	Oct 6, 2011 5:07 AM
24	Det skal være konsekvent, tydelig og ikke til å misforstås. Lokale ord og yttrykk kan noen misoppfatte eller ergre seg over fordi de ikke forstår betydninga av disse.	Oct 6, 2011 1:59 AM
25	Forståelighet, tydelighet. For mange har sin egen "personlige" dialekt det "alt" er lov. Dårlig språk blir kamouflert som dialekt.	Oct 5, 2011 11:57 PM
26	Dialekt "farger" en sak, og passer i myke saker og hos programleder i magasin. Stadarisert språk gjør oss mer nøytrale, oppfattes ryddig og ordentlig og passer best i nyheter.	Oct 5, 2011 11:41 PM
27	Fordi det er mest behagelig å høre på.	Oct 5, 2011 11:02 PM
28	Standardisert talemål skaper gjerne større distanse til lytterne. Det er også slik i NRK at programmedarbeidere gjerne flytter litt rundt og har flere ulike oppgaver både på og av luften. Dermed kan man høre samme stemme i flere sammenhenger. Det blir lett litt rart å høre samme person legge om til	Oct 5, 2011 9:49 PM

S6. Hvorfor?		
	standardisert mål når man er vant til at han/hun snakker dialekt på radioen fra før. Når det er sagt, så er noen dialekter vanskeligere å forstå. I slike tilfeller bør medarbeideren fortsatt bruke dialekten, men bytte ut noen ord med det som ligger nærmere standardisert nynorsk eller bokmål for den allmenne forståelsens skyld.	
29	NRK skal bidra til å styrke og utvikle det norske språket. Minst 25 prosent av verbalinnslagene i radio og fjernsyn skal være på nynorsk. I nyhetssendinger og programinformasjon skal programledere og annonsører bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørene kan gjøre unntak dersom det ikke er i strid med reglene. I andre sendinger og i nyhetsinnslag (reportasjer, rapporter, kommentarer, intervjuer osv.) kan dialekt brukes, også i riksdekkende sendinger, dersom det ikke er i strid med reglene. I distriktssendingene bør lokale talemål få godt rom. Det bør ikke brukes ord eller uttrykk som er lite kjent eller uforståelige for målgruppa. Norske ord og uttrykk skal velges i størst mulig grad. NRK skal avspeile mangfoldet i det norske språket, også når det gjelder dialektbruk og uttale farget av andre språk. Virkemidlene skal bidra til at språkbruken i NRK blir klar, kritisk og kreativ.	Oct 5, 2011 7:11 AM
30	Fordi me forstår dialektane. Og det er fjollete å normalisera.	Oct 5, 2011 6:01 AM
31	Skal være forståelig for alle, også innvandrere. Dialekt kan gå, men må være moderert. Språkreglene i nrk fungerer godt, synes jeg.	Oct 5, 2011 5:52 AM
32	Nyheter bør være tydelige for alle, derfor trengs normering, men man trenger ikke fjerne dialekten helt så lenge man tenker seg nøye om.	Oct 5, 2011 5:28 AM
33	For forståelse, først og fremst. Å høre personer som ikke vanligvis bruker bokmål knote seg gjennom setninger og ordbruk som ikke faller naturlig for dialekta til vedkommende forstyrrer mer enn det tydeliggjør, og budskapet kommer dårlig fram.	Oct 5, 2011 5:24 AM
34	Det bør være en viss "høytidsfølelse" knytta til nyhetsopplesning. Og det er viktig informasjon som alle skal forstå. Viktig at man ikke henger seg opp i dialekt når man skal forstå hva som sies.	Oct 5, 2011 5:22 AM
35	Inkluderende og forståelig for alle	Oct 5, 2011 5:17 AM
36	Et standardisert språk sikrer at folk flest får med seg hva vi sier.	Oct 5, 2011 4:55 AM
37	Nyhetsoppleserne bør bruke det som er mest tydelig og naturlig. Det viktigste er å få budskapet fram så klart som mulig, enten det da er standardisert språk eller dialekt som høres best ut for den personen. Svaralternativene i spm. 5 er derfor uklare når man må velge ett av dem.	Oct 5, 2011 4:26 AM
38	Lettere å forstå.	Oct 5, 2011 3:56 AM
39	Blant annet fordi det kan være vanskelig å forstå enkelte dialektord. Det handler også om troverdigheten. Det høres mer troverdig ut når nyhetsankeret og programannonsøren bruker tilnærmet standardisert talemål.	Oct 5, 2011 3:41 AM
40	Mer troverdig og bidrar til variasjon.	Oct 5, 2011 3:39 AM

S6. Hvorfor?		
41	I utgangspunktet synes jeg dette er best i landsdekkende bulletiner, men er ikke fremmed for dialktbruk i litt løsere	Oct 5, 2011 3:32 AM
42	Jeg tror det er viktig at vi har regler å forholde oss til. Det viktigste er at vi blir forstått, og det største bidraget til det er forventning. Hvis vi snakker slik folk forventer at vi skal snakke, så blir det mer forståelig. Det fungerer på samme måte som i trafikken: Der vi flere dager på rad har sett den samme hunden løpe ut i veien, forventer vi at den kommer, og vi forbereder oss mentalt på det.	Oct 5, 2011 3:31 AM
43	Naturlig talemåte høres alltid best ut, i alle fall i mine ører. Men man kan kanskje normere seg noe.	Oct 5, 2011 3:29 AM
44	Det låter mer ekte, og tross alt har jo folk ulike dialekter i dette landet - så det skulle bare mangle.	Oct 5, 2011 3:15 AM
45	Høy forståelse. Landsdekkende sendigner skal heller ikke gi inntrykk av at enkelte regionale dial/sosiolekter favoriseres, avhenging av hvem det nå er som er på luften til enhver tid.	Oct 5, 2011 3:15 AM
46	jeg er litt i tvil - åpner for evt en standardisert, egen dialekt - uten særskilte, lokale uttrykk	Oct 4, 2011 11:25 PM
47	For at flest mulig kan forstå.	Oct 4, 2011 3:06 PM
48	Nyhetsoppleser må gjøre seg forstått. Spesiell dialekt kan være distraherende.	Oct 4, 2011 8:07 AM
49	Jeg mener at det må gjelde særskilte hensyn for formidling av nyheter, derfor kan det gjerne være noen dialektiske elementer, men spesielle ord og uttrykk bør standardiseres	Oct 4, 2011 7:13 AM

(blank side)

S8. Hvorfor?		
1	Samme begrunnelse., men merk: Ord/former som ikke kan skrives, skal vi heller ikke si!	Oct 28, 2011 5:45 AM
2	Viktig å ikke bli "for sær". Må være forsåelig for andre enn de som snakker denne dialekten.	Oct 24, 2011 12:23 AM
3	Forståelig og viktig å bevare dialekten.	Oct 23, 2011 9:09 AM
4	Jeg synes (normalisert) dialekt klinger best og mest naturlig.	Oct 20, 2011 4:35 AM
5	Når man har gjester - bruker man jo sin dialekt. blir rart å svitsje mellom opplesning og intervju. dialekten bør jo være normert - kutte veldig lokale dialektord.	Oct 16, 2011 11:28 PM
6	men tilpassa og normert	Oct 14, 2011 4:00 AM
7	Høres mer levende og ekte ut, behagerte å høre på og lettere å oppfatte. Men særegen uttrykk må utelates, evt. så må dialekten nærme seg bokmål.	Oct 13, 2011 1:39 AM
8	Samme svar som under punkt 6.	Oct 12, 2011 11:38 PM
9	Samme som ved spm. 5.	Oct 12, 2011 11:19 PM
10	Av samme grunn som over. Den som har egen dialekt som ikke er den lokale bør "normalisere" mer.	Oct 12, 2011 9:48 AM
11	Fordi det er mest naturlig for den enkelte og jeg synes det er mest behagelig å høre på. (Og dersom man slår på radioen i f. eks. i Nordland synes jeg det er fint om man hører mest mulig nordlandsdialekt)	Oct 12, 2011 8:22 AM
12	Identitet. Gjenkjennelse. Bedre muntlighet på lufta.	Oct 12, 2011 8:12 AM
13	Her hadde eg ønskt meg alternativet "Ei blanding mellom standardisert språk og dialekt" - fordi det er det eg sjølv har enda på. Eg fann ut at det er den beste måten å gjere det på. Det aller beste ville nok vere om alle brukte eit standardisert skriftmål, men mange klarer ikkje å få det til på ein naturleg måte. Då synst eg det er betre at dei bruker dialekta si, på mest mogleg forståeleg måte.	Oct 12, 2011 1:13 AM
14	Av samme grunner som spørsmål 6.	Oct 11, 2011 6:00 AM
15	Dersom en kunne brukt eigen dialekt kunne det gjort at nyhetene ikkje verka så fjerne for folk. Dialekt ville gjort at det ikkje vart så manusprega som det er i dag. Men vil presisere at det er kun dersom du har ei dialekt som er god å forstå, og det vil ikkje innebere å bruke veldig lokale ord som enkelte dialekter har. Alle må kunne skjønne nyheitene. Meiner også at lokale sendingar bør reflektere dialektene som finnst.	Oct 11, 2011 4:22 AM
16	Samme som over. Men jeg synes at man kan putte inn flere lokale uttaler på ord, altså dialekt, dersom man har lokale sendinger.	Oct 10, 2011 4:50 AM
17	Det blir meir personleg og muntleg. Det er ikkje lenger så stor forskjell på dialektar.	Oct 9, 2011 11:37 PM

S8. Hvorfor?		
18	Eg jobbar mest som programleiar, og då brukar eg dialekt. Dette er eit betre munnleg språk for meg, og det vert mykje meir naturleg. Folk kjenner meg også att når eg brukar dialekta mi. Når eg presenterer nyheiter brukar eg nynorsk (av sam grunn som i punkt 6)	Oct 8, 2011 12:51 AM
19	Av samme årsak som i spm 6.	Oct 7, 2011 12:57 AM
20	Av samme grunn	Oct 6, 2011 7:38 AM
21	Fordi vi skal være personlige. Da nytter det ikke å gjemme seg bak et anna språk enn sitt eget. Vi må jobbe med språket vårt og bli trygge på det, ikke slurve. At vi stoler på at dialekten fungerer, gjør også at lytterne kan stole på sin dialekt. Når vi vil ha folk fra regionen i tale, vil vi ikke at de skal knote heller.	Oct 6, 2011 5:07 AM
22	Nyhetsoppleserne skal bruke standardisert språk, men programledere og journalister må kunne bruke dialekt.	Oct 6, 2011 1:59 AM
23	Se over	Oct 5, 2011 11:57 PM
24	Nøytralt, ryddig språk etter reglene, gjør oss mer troverdige.	Oct 5, 2011 11:41 PM
25	Standardisert i bulletiner, talemål i magasinsendinger.	Oct 5, 2011 11:20 PM
26	samme grunn	Oct 5, 2011 11:02 PM
27	Nordmenn flytter på seg i større grad enn før, og dermed forholder man seg til flere dialekter i sitt daglige virke. Det beriker sendingene å ha medarbeidere med ulike dialekter fordi det speiler samfunnet og gir en sterkere nærhet og identitet til lytteren/seeren.	Oct 5, 2011 9:49 PM
28	NRK skal bidra til å styrke og utvikle det norske språket. Minst 25 prosent av verbalinnslagene i radio og fjernsyn skal være på nynorsk. I nyhetssendinger og programinformasjon skal programledere og annonsører bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørene kan gjøre unntak dersom det ikke er i strid med reglene. I andre sendinger og i nyhetsinnslag (reportasjer, rapporter, kommentarer, intervjuer osv.) kan dialekt brukes, også i riksdekkende sendinger, dersom det ikke er i strid med reglene. I distriktssendingene bør lokale talemål få godt rom. Det bør ikke brukes ord eller uttrykk som er lite kjent eller uforståelige for målgruppen. Norske ord og uttrykk skal velges i størst mulig grad. NRK skal avspeile mangfoldet i det norske språket, også når det gjelder dialektbruk og uttale farget av andre språk. Virkemidlene skal bidra til at språkbruken i NRK blir klar, kritisk og kreativ.	Oct 5, 2011 7:11 AM
29	Fordi alt anna er kunstig og unødvendig.	Oct 5, 2011 6:01 AM
30	Fordi vi trenger kanaler som ivaretar de norske dialektene. Men også her er det snakk om skjønn og moderasjon.	Oct 5, 2011 5:52 AM
31	Her synes jeg dialektbruk kan være tydeligere, men samtidig skal man normere. Kommer man fra et annet fylke med veldig annen dialekt bør man normere mer.	Oct 5, 2011 5:28 AM
32	Samme begrunnelse som tidligere: For forståelse, først og fremst. Å høre personer som ikke vanligvis bruker bokmål knote seg gjennom setninger og ordbruk som ikke faller naturlig for dialekta til vedkommende forstyrrer mer enn	Oct 5, 2011 5:24 AM

S8. Hvorfor?		
	det tydeliggjør, og budskapet kommer dårlig fram.	
33	Folk forteller og formidler bedre på sitt eget "språk". Men man bør luke ut dialektord- og uttrykk som ikke er alment forståelige.	Oct 5, 2011 5:22 AM
34	Gir bedre formidling. Forståelig for alle i regionen (NB! dialekten må normaliseres, slik at den inkluderer alle seere/lyttere)	Oct 5, 2011 5:17 AM
35	Lokal dialekt gir nærhet og tilhørighet. Men når det gjelder nyhetsopplere mener jeg fremdeles de bør bruke standardisert språk	Oct 5, 2011 4:55 AM
36	Bør bruke det som er mest tydelig og naturlig. Det viktigste er å få budskapet fram så klart som mulig, enten det da er standardisert språk eller dialekt som høres best ut for den personen. Svaralternativene i spm. 7 er derfor uklare når man må velge kun ett av dem. Dette er personavhengig.	Oct 5, 2011 4:26 AM
37	Her er det viktig å skille mellom, nyhetsopplere og programledere. Nyhetsopplere bør lese standardisert, mens programledere kan bruke lokal dialekt	Oct 5, 2011 3:56 AM
38	Synes det er vanskelig å ta de to funksjonene samlet. Jeg synes en nyhetsopplere bør lese standardisert språk, men gjerne med lokale uttrykk. En programleder bør bruke dialekt, men luke vekk uttrykk som kan virke ekskluderende/ikke blir forstått av alle. Selv bruker jeg ikke min vestfolddialekt i Rogaland, men et slags standardisert bokmål med innslag av dialekt :)	Oct 5, 2011 3:46 AM
39	Den store fordelen til distriktskontorene er jo nettopp at vi kan gi større nærhet til lytterne og seerne våre. Det skaper vi blant annet ved å bruke et mer folkelig mål, som gjerne ligger nært opptil dialekta på stedet. Profilerte stemmer bør nok ha en dialekt som ligger tett opptil stedets talemål.	Oct 5, 2011 3:41 AM
40	I lokale sendinger foretrekker jeg lokal dialekt, eller standard norsk hvis ikke.	Oct 5, 2011 3:39 AM
41	Jeg synes standardisert språk blir kunstig når det blir talt muntlig. I nyhetsbulletiner kan det likevel være greit med standardisert språk i framføringen. Uansett lokal dialekt eller standardisert språk, er det viktig at språket er forståelig	Oct 5, 2011 3:38 AM
42	Synes dette klinger best og gir tette kontakt i med publikum	Oct 5, 2011 3:32 AM
43	Samme grunn som ovenfor - men med større rom for lokale uttrykk.	Oct 5, 2011 3:31 AM
44	Samme som spm. 7	Oct 5, 2011 3:29 AM
45	Jeg har eksperimentert med å veksle mellom standardisert bokmål og min egen dialekt. Jeg er nordnorsk, og selv om jeg leser på standardisert bokmål, er jeg nordnorsk i ørene på dem som hører på. Jeg er nordlending i deres ører uansett. Jeg får en helt annen flyt når jeg leser på min egen dialekt, og det høres mer naturlig og mindre stakkato ut. Betingelsen er selvsagt at man legger av seg spesielle lokale ord og uttrykk.	Oct 5, 2011 3:18 AM
46	Det låter mer ekte, og gir bedre flyt. Tross alt har jo folk ulike dialekter i dette landet - så det skulle bare mangle at vi lokalt ikke skal tåle at reportere har "annerledes" dialekt.	Oct 5, 2011 3:15 AM

S8. Hvorfor?		
47	Forståelse. Tilhørighetsnøytralitet.	Oct 5, 2011 3:15 AM
48	Dette spørsmålet er litt på tvers av det forrige. Nyhetsopplesere bør benytte normalisert bokmål for å være transparent. Andre, programledere og reportere må gjerne bruke lokal dialekt!	Oct 5, 2011 3:07 AM
49	vi er i 2011. dialektbruk er tøft. det er stilig. det er autentisk. det speiler mangfold.	Oct 4, 2011 11:25 PM
50	For lokal troverdighet.	Oct 4, 2011 3:06 PM
51	Jeg mener dette gjelder for alle bortsett fra programleder. Her skaper egen dialekt en nærhet til en programleder. I P1 ønsker man at programlederens personlighet skal komme tydeligere fram. Da mener jeg det blir feil å bruke en annen dialekt enn sin egen.	Oct 4, 2011 8:07 AM
52	Samme hensyn som over - ikke helt enten eller, men egen dialekt med visse tilpasninger	Oct 4, 2011 7:13 AM

(blank side)

S9. Reglene nevner spesifikt nyhetsopplere og programmannsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

1	Det blir bare underlig om programlederen i feks Her&Nå i NRK skal snakke normert, mens reporterne som lager saker kan si hva de vil.	Oct 28, 2011 5:45 AM
2	Det kan godt være dialekt, men det er viktig at folk forstår - så man bør bruke normert dialekt.	Oct 16, 2011 11:28 PM
3	Dette spørsmålet kan jeg ikke svare på - at jeg mener det bør være likt overalt, betyr hverken at alle bør snakke normert bokmål eller nynorsk eller at alle skal få snakke slik de ønsker. Se svarene over - jeg er for dialekt, men den må avslipes og tilpasses slik at den blir forståelig for alle lyttere. Å snakke slik man ønsker er i alle fall ikke noen rettighet i nrk og bør ikke være det	Oct 14, 2011 4:00 AM
4	Det er for store variasjoner - også i måten ord uttales på. Eksempelvis heter det fengsel og ikke fængsjel, det kjøre og ikke skjøre, det heter kjedekollisjon og ikke skjedekollisjon ...	Oct 12, 2011 11:38 PM
5	Så lenge du snakker tydelig og uten sære dialektord, så bør det ikke være et problem å snakek dialekt.	Oct 12, 2011 11:19 PM
6	Jeg mener at ALLE bør luke ut dialektord som andre kan få problemer med å forstå. Og normalisere noen endinger. jeg sier f.eks "fiskerne" på radionen, men "feskeran" i min dialekt. Jeg sier ikke "Korsn" når jeg presenterer nyhetene, men hvordan. Men kanskje "korsn" i et nyhetsintervju. Tonefallet i dialekten er viktig å beholde, og det samme en god del ord og endinger (men ikke alle, jeg bruker øret for å høre før jeg går i studio).	Oct 12, 2011 9:48 AM
7	Lytteren skil ikkje mellom introduksjonen av nyheitssaker og utdjupinga av dei - så det bør ikkje me gjere heller.	Oct 12, 2011 1:13 AM
8	Her er det viktig at mottakaren forstår det som blir sagt. Fordi informasjonen er tett i 2-3 minuttar nyheitsbulletinar. I magasinflater har mottakaren lettare for å forstå ut av sammenhengen.	Oct 9, 2011 11:37 PM
9	Det er vanskeleg for meg å svare på dette, for eg synast ein bør skilje mellom nyheitsopplesarar og programleiarar. Når eg svarer det er bra med strengare reglar, meiner eg det gjeld for nyheitsopplesarar.	Oct 8, 2011 12:51 AM
10	Der personligheta ikke er viktig, er heller ikke det personlige språket viktig. Språk og person henger sammen. Men der personen er et instrument for å formidle nøktern informasjon, bør det være strengere språkregler.	Oct 6, 2011 5:07 AM
11	Så lenge dialekten er godt forståelig er det ikke noe problem at disse bruker denne. Som nevnt tidligere: Har dialekten noen vanskelige ord, så legger man om de ordene det gjelder til noe som er mer forståelig for flertallet.	Oct 5, 2011 9:49 PM
12	Sære dialektord bør me unngå, ellers ser eg ikkje problemet.	Oct 5, 2011 6:01 AM
13	Jeg mener at man skal få bruke sin egen dialekt på NRK, uavhengig av kanal og programflate. Dette først og fremst pga formidlinga. Knoter man på normalisert dialekt/bokmål/nynorsk preger dette også framføringa, og med dette også budskapet. Men, jeg mener det også skal være et visst krav til "omtanke" overfor lytterne, og at man holder spesielle dialektiske ord utenfor lufta. NRK	Oct 5, 2011 5:24 AM

S9. Reglene nevner spesifikt nyhetsopplesere og programannonsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

skal speile hele Norge, da må man også vise fram dialektene, på en forståelig måte. Heia Ingerid Stenvold!

14	Inkluderende, seriøst og forståelig.	Oct 5, 2011 5:17 AM
15	Alle bør være like bevisst egen språkbruk.	Oct 5, 2011 4:26 AM
16	Se over!	Oct 5, 2011 3:07 AM

(blank side)

S10. NRK har blitt sett på; som et sted; h; re "riktig"; norsk. Mener du dette gjelder også; i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? B; r det v; re s; nn?

1	Vi skal absolutt ha riktig norsk i NRK! Men riktig norsk behøver ikke være standardnorsk eller kjedelig. Som eksemplene jeg nevnte; mange østlendinger vokser nok opp og sier sjøl, men begynner å si selv så snart de er innafør døra i NRK. Det er det ingen grunn til, for sjøl har vi lov til å skrive. Vi bør oftere ta i bruk klammeformer, og bør legge skrift/eterspråket vårt NÆRMEST MULIG dialekten vår hvis det er det vi ønsker!	Oct 28, 2011 5:45 AM
2	Jeg mener det fremdeles er et jevnt over godt språl i NRK. Og slik bør det være:-)	Oct 24, 2011 12:23 AM
3	Til en viss grad gjelder det ennå. Det bør være sånn. Det er viktig å snakke korrekt, uten talefeil, selv med dialekt. Uvanlige ord i en dialekt kan standardiseres. Noen som sliter med riktig ordlyd, særlig kj-lyden.	Oct 23, 2011 9:09 AM
4	Ja, vi bør være bevisste språket vårt og etterstrebe at det er riktig! Men dette betyr ikke at man ikke kan leke med språket, bruke det uventa og originalt. Slappe feil på NRK er trist, fks. "forhåndsregler" istedet for forholdsregler osv.	Oct 20, 2011 4:35 AM
5	Det gjelder også i dag. Vi har jo et oppdrag i å speile det norske språk osv	Oct 16, 2011 11:28 PM
6	Ja det bør det være - men riktig norsk kan godt være dialekt - om enn tilpasset.	Oct 14, 2011 4:00 AM
7	Ikke. Alle dialekter bør gjenspeiles også i NRK. Det er fælt å høre folk med andre dialekter snakke bokmål.	Oct 13, 2011 1:39 AM
8	Dette gjaldt mer før, i dag er dette for utvannet. Jfr. svar under punkt 9.	Oct 12, 2011 11:38 PM
9	Jeg har hørt en endring de siste ti årene i måten journalister og programledere snakker i NRKs programmer. Fra å prate svært kunstig, opp mot bokmål her i nord, så har vi nå begynt å prate slik vi gjør til vanlig. Det tror jeg skaper en større nærhet til lyttere og seere. Vi har utallige dialekter i Norge, noe som gjør landet vårt særegent, og det bør vi ta vare på. Dersom NRK aktivt bruker dialekt, i stedet for å undertrykke den vil det bety at man kanskje i mye større grad enn det vi har gjort tidligere kan ta vare på det unike språket vi har her til lands. Språkopplæring bør vi ideelt sett få gjennom grunnskolen.	Oct 12, 2011 11:19 PM
10	Men hva er riktig norsk? Jeg tror det trykte ord må være på "riktig" bokmål/nynorsk, for vår del nettet. Det folk hører på Tv og i radio må være muntlig, og vil da bety innslag av dialekter- fra hele landet.	Oct 12, 2011 9:48 AM
11	Jeg mener det gjelder også i dag og det burde være slik.	Oct 12, 2011 8:22 AM
12	Nyere (yngre) journalister er - som så mange andre i samfunnet - mindre opptatt av språk enn tidligere. Tror det slurves mye. Mangelen på korrektiver og innspill er nok en av grunnene til det.	Oct 12, 2011 8:12 AM
13	Eg er mastergradsstudent i språk, og dette vert eit altfor stort spørsmål å ta så kjapt som arbeidsdagen krev. Beklager.	Oct 12, 2011 1:13 AM
14	Vår rolle som folkeopplyser har stått sterkt, men jeg mener at rollen må tilpasses tida. Det er ikke rom for det som kan oppfattes som en belærende, moralistisk ovenfra-og-ned holdning i dagens mediaverden.	Oct 11, 2011 6:00 AM

S10. NRK har blitt sett på som et sted for "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være slik som det er nå?

15	Eg meiner det er det. Sjølv om det skjer feil, er nyheitene iallfall, veldig strikse på at ein skal lese normert språk. Eg meiner det bør vere slik ein viss grad. Meiner lokale sendingar bør kunne få bruke dialekt.	Oct 11, 2011 4:22 AM
16	Det bør være slik ja, og jeg tror fremdeles folk oppfatter at NRK bruker riktig norsk. Vi som jobber her har blitt oppdratt til å tenke veldig på språk. Hva slag formuleringer vi velger, og hvorfor. Det har vært en bra oppdragelse...	Oct 10, 2011 4:50 AM
17	NRK bør speile landet med dialekter men også etterstrebe korrekt norsk i våre nyhetsopplasing	Oct 10, 2011 3:20 AM
18	Ja. Fordi NRK i stor grad rettar seg etter det språket som er i bruk.	Oct 9, 2011 11:37 PM
19	Til ein viss grad. Dei fleste er opptekne av eit korrekt språk, og slik bør det vere.	Oct 8, 2011 12:51 AM
20	Ja, mener dette gjelder også i dag. Språksynet til NRK har endret seg i takt med tida. Lokale sendinger (ikke nyheter) speiler språket til programleiderne uansett om personen er fra området eller ikke. Dette er veldig bra!	Oct 7, 2011 12:57 AM
21	Ja jeg synes fortsatt NRK skal være et sted å høre "riktig" norsk, det vil si at vi skal arbeide med språket, for det er det viktigste formidlingsredskapet vi har.	Oct 6, 2011 5:07 AM
22	NRKs ansatte på lufta skal bruke riktige ord og uttrykk. Mange lytter på oss. Vi burde være forbilder i motsetning til (meget) lokale radiosendinger som slurver med språket.	Oct 6, 2011 1:59 AM
23	Det burde være sånn, men er det ikke idag. Dialekt er bra, men folk bryr seg ikke lenger om de enkleste språkregler.	Oct 5, 2011 11:57 PM
24	Det er fortsatt mye riktig norsk, men mye mer dialektbruk i nyhetene enn før. Noen dialekter er bedre i øret enn andre. Synes ikke man skal lese nyheter på kav østfold/trønder/telemark-dialekt, mens dialeker på vestlandet er spiselige. Dette blir veldig subjektivt da..	Oct 5, 2011 11:41 PM
25	Ja, det gjelder i stor grad.	Oct 5, 2011 11:20 PM
26	Nei, mye røl på lufta. Burde ikke være sånn	Oct 5, 2011 11:02 PM
27	Dette henger nok sammen med språkreglene fra gammelt av. Eksempelvis stilte man også klokka etter NRK før i tiden. En programmedarbeider skal selvsagt tilstrebe så godt talemål som mulig, og "korrekt" norsk er etter mitt syn å gjenspeile hele landet med sine respektive dialekter. Derfor er språket vi bruker på lufta like viktig å være svært bevisst på i dag som tidligere. Forskjellen fra tidligere er at det ansvaret hviler mer på den enkelte medarbeider.	Oct 5, 2011 9:49 PM
28	Språket er hele tiden i utvikling.	Oct 5, 2011 7:11 AM
29	Delvis er det slik fortsatt, men mange er i ferd med å slippa opp og tillata seg dialektbruk. Og det er flott. Og kva er "riktig" norsk - dialektane slik dei blir brukte, eller normalisert nynorsk/bokmål? Begge deler, synest eg.	Oct 5, 2011 6:01 AM
30	Jeg tror ikke folk som er på lufta i dag er like strenge med seg sjøl som folk var	Oct 5, 2011 5:52 AM

S10. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

	tidligere. Det er bra, men Nrk bør være et språklig forbilde. Mest fordi vi ikke i samme grad kan forlange dette av andre.	
31	I stor grad er jeg enig, det er mange flinke og språkbevisste folk på luft + noen som ikke er så bevisst. Det må sjøldagt være slik at vi i NRK sette alt inn på å bruke et riktig og skikkelig språk, uansett om man bruker dialekt eller normert.	Oct 5, 2011 5:28 AM
32	Nei, ikke hvis "riktig" norsk defineres som bokmål/nynorsk. Vi skal speile hele landet, la oss tro og håpe at tida der viktige nyheter og hendelser kun kan formidles på riksmål er over. Igjen; Hurra for Ingerid Stenvold!	Oct 5, 2011 5:24 AM
33	Det er utrolig vanskelig å holde på, fordi språket utvikler seg. Mye som er "riktig" i ungdomsgruppa er ikke riktig i andre aldersgrupper.	Oct 5, 2011 5:22 AM
34	Jeg synes vi bruker for lite tid på å sikre språket, og at det ofte høres på lufta.	Oct 5, 2011 4:55 AM
35	Vi bør få høre klar og tydelig norsk. Det viktigste er at poengene kommer fram, og at ingen plages av folk som snakker gramatisk feil.	Oct 5, 2011 4:26 AM
36	Nei, ikke nødvendigvis. Det er forståeligheten som må ha fokus.	Oct 5, 2011 3:56 AM
37	Riktig norsk er vanskelig å definere :) Jeg mener det viktigste må være at man er bevisst på språk og hvordan man ordlegger seg. Språket i NRK må ikke være fjernt fra det språket som brukes i dagligtale. Samtidig er det en forventning blant lytterne om korrekt språk. Jeg får e-post eller telefoner fra lyttere hvis jeg har uttalt ord feil eller brukt et ord feil :)	Oct 5, 2011 3:46 AM
38	NRK har et ansvar som en kulturinstitusjon å ta vare på det norske språket, det gjelder både muntlig og skriftlig. Derfor må språkfeil unngås. Dette mener jeg er en god holdning som bør videreføres.	Oct 5, 2011 3:41 AM
39	Nja... vanskelig å svare ja eller nei på, men P3 og MPTRE bruker ikke norsk-norsk, de bruker slang og det fungerer godt. Men, vi bør snakke riktig gramatisk i de andre flatene, det synes jeg.	Oct 5, 2011 3:39 AM
40	Hva er "riktig" norsk? De strenge språkreglene har presset mange reportere til å lage seg radio- og tv-språk som er kunstig, og som nærmest framstår komisk for de som hører på.	Oct 5, 2011 3:38 AM
41	Viktig å være språkbevisst, men dette kan godt kombineres med mer dialektbruk	Oct 5, 2011 3:32 AM
42	Her som i alle andre medier har vel riktigheten gått ned. Men vi skal fortsatt bestrebe et korrekt norsk.	Oct 5, 2011 3:31 AM
43	Jeg tror normene på fjernsyn har endra seg vesentlig de siste åra. Mer og mer er tillatt, og Norge bør være (og er i stor grad) et land som setter pris på mangfold. Vi skal være stolte av hvem og hva vi er - og at vi har det mangfoldet av dialekter og talemåter vi har. Men i ekstreme tilfeller - der det går utover ren forståelse - ser jeg ikke noe galt i å normere språket noe mot enten et standardisert bokmål eller nynorsk.	Oct 5, 2011 3:29 AM

S10. NRK har blitt sett på som et sted hvor "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Er det det samme med NN?

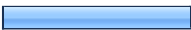

44	Ikke enig i det at det er hos NRK man hører "riktig". Mange nyhetsopplæsere, selv i Dagsnytt, virker som de ikke kan norsk = bruker feil ord, er sleivete og upresise. Det handler ikke om dialekt, men om kunnskap og yrkesstolthet. Når man da også hører at programleder og reportere snakker om "jeg og NN", når de egentlig burde ha hatt såpass folkeskikk, at de hadde nevnt "NN" først, og deretter seg selv - er NRK på vei bort fra det å være den som går foran med et godt eksempel i språk og form.	Oct 5, 2011 3:15 AM
45	Det er i stadig mindre grad riktig. Anglisering og forfallende språkforståelse brer om seg, også i NRK. Man blander sammen ordtak, lager nye ord på rappen, man uttrykk og sitater direkteoversettes fra engelsk til norsk. Det burde være et minstekrav til en som skal bruke norsk språk i det offentlige rom at de faktisk behersker norsk språk. Hvis ikke er det på tide med voksenopplæring.	Oct 5, 2011 3:15 AM
46	Vi har utfordringer med skriftlig språk på nett, men en allmennkringkaster har i sitt oppdrag å være språklig dannende.	Oct 5, 2011 3:07 AM
47	ja, for såvidt.	Oct 4, 2011 11:25 PM
48	Ja det gjelder i stor grad. Nrk skal være språklige forbilder.	Oct 4, 2011 3:06 PM
49	Det gjelder fortsatt. Dette er viktig som en motpol til dårlig språk i sosial medier blant annet. Vi trenger en mal, eller så flyter det ut.	Oct 4, 2011 8:07 AM
50	Vi bør være opptatt av riktig norsk, jeg mener det er vesentlig for en kultur å ta vare på språket, og i en slik sammenheng er mediene viktige. Likevel: Vi må ta opp i oss endringer som skjer med språket.	Oct 4, 2011 7:13 AM

Holdninger til språk i NRK, distriktskontorene 2

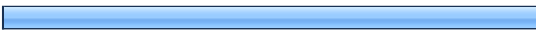

1. Ved hvilket distriktskontor jobber du?			
		Response Percent	Response Count
Troms og Finnmark		0,0%	0
Nordland		0,0%	0
Trøndelag		41,7%	10
Hedmark og Oppland		58,3%	14
Møre og Romsdal		0,0%	0
Sogn og Fjordane		0,0%	0
Hordaland		0,0%	0
Rogaland		0,0%	0
Sørlandet		0,0%	0
Østafjells		0,0%	0
Østfold		0,0%	0
Østlandssendingen		0,0%	0
		answered question	24
		skipped question	0

2. Hvilken landsdel er du fra?

		Response Percent	Response Count
Nord-Norge		0,0%	0
Midt-Norge		34,8%	8
Østlandet		60,9%	14
Sørlandet		0,0%	0
Vestlandet		4,3%	1
answered question			23
skipped question			1

3. Sakset fra NRKs språkregler: 1.1 I nyheitssendingar og programinformasjon skal programleiarar og annonsørar bruke offisielt bokmål eller nynorsk. Redaktørane kan gjere unntak dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.2 I andre sendingar og i nyheitsinnslag (reportasjar, rapportar, kommentarar, intervju osv.) kan det brukast dialekt, også i riksdekkjande sendingar, dersom det ikkje er i strid med reglane og retningslinjene nedanfor. 1.3 I distriktssendingane bør lokale talemål få godt rom. Er du bevisst ditt eget talemål når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Ja		100,0%	24
Nei		0,0%	0
answered question			24
skipped question			0

4. Hvilket talemål benytter du når du er på lufta?

		Response Percent	Response Count
Standardisert bokmål		37,5%	9
Standardisert nynorsk		0,0%	0
Lokal dialekt		33,3%	8
Egen, ikke lokal dialekt		29,2%	7
answered question			24
skipped question			0

5. Hvilket språk synes du nyhetsopplesere (landsdekkende sendinger) og programmannsører bør bruke?

		Response Percent	Response Count
Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)		50,0%	12
Kun standardisert bokmål		0,0%	0
Kun standardisert nynorsk		0,0%	0
Sin egen dialekt		50,0%	12
answered question			24
skipped question			0

6. Hvorfor?

	Response Count
	24
answered question	24
skipped question	0

7. Hvilket språk synes du nyhetsoppleserne, journalister og programledere i lokale sendinger bør bruke?

		Response Percent	Response Count
Standardisert språk (enten bokmål eller nynorsk)		33,3%	8
Kun standardisert bokmål		0,0%	0
Kun standardisert nynorsk		0,0%	0
Lokal dialekt		12,5%	3
Egen dialekt (også om denne ikke er sammenfallende med den lokale)		54,2%	13
answered question			24
skipped question			0

8. Hvorfor?

	Response Count
	23
answered question	23
skipped question	1

9. Reglene nevner spesifikt nyhetsopplesere og programannonsører - synes du disse står i en særstilling eller skal det være likt overalt?

		Response Percent	Response Count
Det er bra med strengere regler for disse		62,5%	15
Det bør være like strengt overalt (alle bør normere)		8,3%	2
Det bør være like lite strengt overalt (alle bør få snakke slik de ønsker)		29,2%	7

Her kan du utdype svaret ditt om du ønsker 6

answered question	24
skipped question	0

10. NRK har blitt sett på som et sted å høre "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være sånn?

	Response Count
	22
answered question	22
skipped question	2

(blank side)

S6. Hvorfor?		
1	Det er det mest naturlige og det gir nyheterna ett menneskelig "ansikte"	Oct 25, 2011 3:05 AM
2	Fordi det lettest oppfattes av de fleste lyttere, framfor dialekter	Oct 24, 2011 12:48 AM
3	Dialekt er levende språk, som gir ekthet og nærhet til lytteren. Men dialekt må normeres såpass at den blir lett forståelig for alle.	Oct 13, 2011 12:44 AM
4	Då er det klare regler, så slipp ein debatt ut frå kvar enkelt si dialekt. Det er faktisk ein del dialektar det kan vere vanskeleg å forstå.	Oct 11, 2011 5:41 AM
5	Det er viktig at alle forstår det som blir sagt.	Oct 10, 2011 4:14 AM
6	Begripelig for den brede allmennhet.	Oct 10, 2011 1:29 AM
7	sin egen dialekt, med moderasjoner og standardiseringer. Mest mulig naturlig - og troverdig og forståelig må være tre viktige mål, derfor synes jeg man bør legge seg nært egen dialekt, men være veldig bevisst.	Oct 9, 2011 11:59 PM
8	I korte nyhetsmeldinger er det svært viktig at alle oppfatter det som blir sagt. En del dialekter kan rett og slett være vanskelige å forstå.	Oct 8, 2011 6:09 AM
9	forståelse over hele landet	Oct 7, 2011 4:20 AM
10	Språket blir mer ekte, og det blir ofte mindre oppstyrtet og "skriftlig i uttrykket".	Oct 7, 2011 12:51 AM
11	Det er allmenngyldig og forståelig for alle som hører på.	Oct 6, 2011 11:38 PM
12	Standardisert språk kan gjøre det enklere å forstå budskapet.	Oct 6, 2011 11:36 PM
13	Nasjonale nyhetssendinger er ikke en arena for å vise mangfold via programleder. Bør ikke være utfordringer knyttet til det å forstå hva som blir sagt.	Oct 6, 2011 11:15 PM
14	det er kunstig med standardisert språk, som slettes ikke er standardisert men en variant av oslo dialekt. sentraliserings-diskriminering! og folk som sier at de ikke skjønner dialekt er bare vrang.	Oct 6, 2011 11:00 PM
15	Få frem innholdet klart og tydelig	Oct 6, 2011 10:32 PM
16	Mer naturlig, både for lytter og nyhetsoppleser. Men man må standardisere sin egen dialekt, for eksempel å si 'denne og dette' i stedet for 'den her og det her' på trøndersk.	Oct 6, 2011 12:48 PM
17	Jeg er svært opptatt av å bruke dialekt på radio, men nyheter er unntaket. Fordi da er det NRKs talerør du representerer. -Når det er nyhetsoppleser med dialekt henger man seg lett opp i ordene, i stedet for innholdet. Derfor kun standardisert språk. Jepp.	Oct 6, 2011 1:11 AM
18	Synes at sendingene blir mer levende og ikke så stive når vi bruker egen dialekt.	Oct 6, 2011 12:23 AM
19	enten det eller sin egen dialekt, og om det ikke blir så standardisert så er det heller ikke all verden	Oct 5, 2011 4:22 AM
20	Lokale uttrykk bør ikke ta fokus og stå i veien for budskapet, men oppleser må bruke tonefall og uttale som er naturlig for vedkommende.	Oct 5, 2011 3:54 AM

S6. Hvorfor?

21	Fordi språket er et så viktig identitetsmerke at troverdigheten din blir størst ved at du får "være den du er" - og ikke noe tilgjort. Vi bør bestrebe å fortelle nyheter - ikke lese nyheter. Det øker interessen og forståelsen hos seeren/lytteren. Det går fint å moderere de vanskeligste ordene. Folk er vant til å høre andre dialekter...vi lever i et mobilt samfunn!	Oct 5, 2011 3:44 AM
22	Det viktigste er selvfølgelig at det er forståelig og begripelig for alle. Så lenge det er det mener jeg at dialekt må kunne brukes, nyhetene skal jo formidles, ikke leses. Nynorsk er et skriftspråk og ikke et talemål, og når det brukes standardisert på lufta synes jeg det blir kunstig.	Oct 5, 2011 3:43 AM
23	Språk er formidling. Hvis man snakker sitt eget språk/dialekt, klarer man å formidle budskapet bedre enn hvis man snakker et slags normert språk.	Oct 5, 2011 3:40 AM
24	Muntlighet. Det er tydelig å høre når noen prøver å gjemme en dialekt, og det skaper avstand til lytteren. Men tydelighet må komme først.	Oct 5, 2011 3:40 AM

(blank side)

S8. Hvorfor?		
1	För programledare är det extremt viltigt att man är "sig själv"	Oct 25, 2011 3:05 AM
2	Svaret er som overfor	Oct 24, 2011 12:48 AM
3	Dialekt er levende språk, som gir ekthet og nærhet til lytteren. Men dialekt må normeres såpass at den blir lett forståelig for alle.	Oct 13, 2011 12:44 AM
4	Då er det klare reglar, så slipp ein debatt ut frå kvar enkelt si dialekt. Det er faktisk ein del dialektar det kan vere vanskeleg å forstå.	Oct 11, 2011 5:41 AM
5	Det er viktig at vi ikke distanserer oss fra seerne og lytterne. Man blir mer personlig hvis man får bruke sitt eget språk. Vanskelige dialektord må unngås, og har man en veldig fremmed dialekt for området må den til en viss grad tilpasses slik at folk forstår det som blir sagt.	Oct 10, 2011 4:14 AM
6	Begripelig for den brede allmennhet.	Oct 10, 2011 1:29 AM
7	Samme begrunnelse som 6.	Oct 9, 2011 11:59 PM
8	Helt fint med litt dialekt lokalt, men igjen; noen dialekter / ord kan bli vanskelige å oppfatte.	Oct 8, 2011 6:09 AM
9	Språket blir mer ekte, og det blir ofte mindre oppstyttet og "skriftlig i uttrykket".	Oct 7, 2011 12:51 AM
10	Se punkt 6	Oct 6, 2011 11:38 PM
11	Presenterer nyheter for med og om trøndere. Budskapet bør ha en språkform som tjener målet - begripelighet og identifikasjon	Oct 6, 2011 11:36 PM
12	Skaper tilhørighet.	Oct 6, 2011 11:15 PM
13	man bør søke å tale så naturlig som mulig.	Oct 6, 2011 11:00 PM
14	Få frem innholdet klart og tydelig	Oct 6, 2011 10:32 PM
15	Mer naturlig og troverdig. Men man må, som i forrige svar, moderere dialekta slik at alle forstår.	Oct 6, 2011 12:48 PM
16	Jeg er ikke enig i noen av alternativene, se spørsmål 5 og 6. Lokal dialekt på alt -unntatt nyheter der det bør være standardisert språk.	Oct 6, 2011 1:11 AM
17	Samme som over	Oct 6, 2011 12:23 AM
18	vi må få mene mer enn bare en ting her: Jeg mener standardisret, eller lokal dialekt eller egen dialekt. Viktigste er å bli fortsått klart og tydelig	Oct 5, 2011 4:22 AM
19	Tilhørighet og ekthet. Men ikke på bekostning av mottagerens mulighet til å oppfatte budskapet.	Oct 5, 2011 3:54 AM
20	Samme begrunnelse som i punkt 6	Oct 5, 2011 3:44 AM
21	Mye det samme som overfor. I senderer mener jeg det er soleklart at dialekt må kunne brukes. Det samme i nyhetene - men man må selvfølgelig fjerne ordene som ikke er forståelige for alle.	Oct 5, 2011 3:43 AM

S8. Hvorfor?		
22	Samme begrunnelse som over. I dag er det lov å snakke dialekt over alt, i alle sammenhenger. Derfor også på radio.	Oct 5, 2011 3:40 AM
23	som over	Oct 5, 2011 3:40 AM

S9. Reglene nevner spesifikt nyhetsoppleserere og programannonsere - synes du disse stilt i en slik stilling eller skal det være likt overalt?		
1	fordi de er MER på lufta enn reportere, og skal forholde seg seg til alle mulige saker samtidige, og bør derfor være ekstra påpasselig med å være forståelig, troverdig - og naturlig.	Oct 9, 2011 11:59 PM
2	Jeg syns det er litt forskjell på rene nyhetssendinger og lettere reportasjer og muntlig flyt i flatene.	Oct 8, 2011 6:09 AM
3	Strengt på standardisert språk nyhetsoppleserere. Programledere fritt.	Oct 6, 2011 1:11 AM
4	Jeg mener ikke at alle skal få snakke slik de ønsker. Men de skal få snakke tett opptil sin egen dialekt - ikke fremmedgjøres ved å tvinges til å snakke et normert språk. Normert språk i muntlig form er helt unormalt for folk flest.	Oct 5, 2011 3:44 AM
5	Nyhetsbulletiner er svært korte med mye informasjon på en gang, så derfor bør det være enda strengere språkregler i disse. Men jeg mener fortsatt at dialekt må kunne brukes, så lenge det er forståelig for alle.	Oct 5, 2011 3:43 AM
6	Stiller strengere krav til tydelighet i en nyhetsbulleteng med mye informasjon + at lytterne ikke blir kjent med en nyhetsoppleser på samme måte som en programleder.	Oct 5, 2011 3:40 AM

(blank side)

S10. NRK har blitt sett på; som et sted ; h;re "riktig"; norsk. Mener du dette gjelder også; i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? B; det v;re s;nn?

1	Att vi också kan få höra dialekter och t.o.m. svenska är en bra ting!	Oct 25, 2011 3:05 AM
2	Det BØR gjelde også i dag, men dessverre er vi ikke alltid like flinke	Oct 24, 2011 12:48 AM
3	Når annonsører konsekvent sier "klokken" og "solen" så vitner det ikke akkurat om levende språk, slik folk flest bruker det.	Oct 13, 2011 12:44 AM
4	Det er viktig med korrekt språk i NRK, men det betyr ikke at man ikke skal bruke dialekt!	Oct 10, 2011 4:14 AM
5	Gjelder også i dag. Riktig norsk er et varemerke NRK må ta vare på og slik må det fortsatt være. Vi er og må fortsette å være forbilder, også mht språket.	Oct 10, 2011 1:29 AM
6	Riktig norsk er viktig i og utenfor NRK - men ikke bare skriftspråkene. alle som er på lufta i NRK bør snakke "riktig" "korrekt"- muntlig språk skriftlig på nett). Men grammatikkfeil, eller dårlig språk, bør vi ikke ha i NRK, det kan vi ikke skjule bak dialekt. Men ja, NRK bør fortsatt være et sted hvor man hører "riktig" norsk, men i en videre forstand enn før.	Oct 9, 2011 11:59 PM
7	Ja, det bør være sånn. Jeg tror det jevnt over er godt språk i NRK, men at det likevel er noe mer "slurv" og dårlig språk nå enn før.	Oct 8, 2011 6:09 AM
8	NRK bør være ledende på språk. Men slappere regler og praksis har gjort at NRK ikke er like stødig som før.	Oct 7, 2011 4:20 AM
9	Ja. Så lenge du følger vanlige språkregler og holder deg unna de mest ytterliggående dialektuttrykkene, så er norske dialekter fullt forståelige for alle. Dialektene gir også en større variasjon i sendingene, og er med på understreke at NRK er tilstede over hele landet og skal favne hele landet, og ta vare på den verdifulle kulturarven som de lokale dialektene jo er.	Oct 7, 2011 12:51 AM
10	De som jobber i etermedia i NRK er antagelig mer opptatt av språk enn de fleste. Dessverre gjør vi også språkglipper. Det blir slurv, spesielt når det er tidspress. Jeg vil si NRK stor sett fører "riktig" norsk, men ikke i så stor grad for før.	Oct 6, 2011 11:38 PM
11	Jeg mener dette også gjelder i dag. Selv om dialekt kan brukes i lokale nyhetssendinger, vil dette erfaringsmessig alltid være en normert versjon - der dialekten er fri de særeste dialektuttrykk. Språket skal uansett være feilfritt, setningsoppbygginga etter reglene for norsk språk. utfordringa for NRK lokalt er at vi bruker muntlig språk i programledelse etc - da kan dialektiske uttrykk snike seg inn - man speiler dessuten ofte intervjuobjektet - bruker dialekt og ordvalg for å knytte bånd til objektet - bruke det som en tillitsskaper, faktisk. Likevel - bruk av dialekt trenger ikke kræsje med målet om å holde fast på riktig norsk.	Oct 6, 2011 11:36 PM
12	I mP3 og P3 og NRK 3, bør man kunne snakke "riktig", men med tilnærming til ungdommens språk. I P1 og NRK1 og NRK2, bør man stort sett holde seg til det "riktige".	Oct 6, 2011 11:15 PM
13	som sagt: "rtiktig" norsk er en ikke så ekstrem variant som dronningen snakker. det som på engelsk heter received pronunciation. dette er snobberi og undertrykkelse og tullball!	Oct 6, 2011 11:00 PM

S10. NRK har blitt sett på som et sted for "riktig" norsk. Mener du dette gjelder også i dag? Hvorfor/hvorfor ikke? Bør det være slik?

14	Jeg synes det gjelder i dag. Fordi de fleste er nøye med det, føler et ansvar.	Oct 6, 2011 12:48 PM
15	Til dels, ja -riktig norsk på NRK. Det store minuset er denne i-forhold-til-bonanzaen.	Oct 6, 2011 1:11 AM
16	Gjelder ikke lenger. I Hed-Opp har vi jo til og med svenske programledere og reportere som snakker kaffedansdøl.	Oct 6, 2011 12:23 AM
17	Hva er riktig norsk. NRK bør spille det store mangfoldet vi har i norsk, det bør også spille at språk ikke er museale gjenstander men kommunikasjonsverktøy i utvikling	Oct 5, 2011 4:22 AM
18	Ja. Nrk skal skal formidle et godt språk og et godt språk gir troverdighet til Nrk.	Oct 5, 2011 3:54 AM
19	Jeg mener det er viktig at ansatte i NRK er bevisst på språk, og praktiserer norsk rettskriving. Men i muntlig språk gjelder helt andre regler enn i rettskriving. De muntlige reglene bør vi sjølsagt også være klar over. (dialektmerker osv, osv)	Oct 5, 2011 3:44 AM
20	Litt usikker på hva du mener med riktig norsk. Viss det dreier seg om standardisert nynorsk/bokmål så er jeg ikke nødvendigvis enig. Men det er viktig at språkbruken er konsekvent, enkel og forståelig.	Oct 5, 2011 3:43 AM
21	Det skal være grammatikalsk korrekt. Men dialekt er ikke mindreverdige i forhold til normerte former. Dialektene vinner denne kampen, og det er bra, sier jeg som nesten har snakket riksmål fra fødselen av.	Oct 5, 2011 3:40 AM
22	Ja. Godt språk, uavhengig av dialektbruk, må være viktig for nrk.	Oct 5, 2011 3:40 AM